

IUSTITIA

REVISTA BAROULUI DOLJ

ANUL VII NR. 2 (14)/2017

○ **Colegiul de redacție** ○

Avocat dr. Adrian Cristian Moise

Avocat Sorin Ionuț Manafu

Avocat Răzvan Scafeș

Avocat Dan Marius Peța

Avocat Dragoș Marian Stoenac

CUPRINS

PROFESIA LA ZI

Relația avocat-client prin intermediul mediului online Răzvan SCAFEȘ, ...	5
Programul de E-mentoring organizat de Consiliul General al Barourilor din Anglia și Țara Galilor Sorin Ionuț MANAFU	9
Avocații în e-voluție: Care este modalitatea în care transformările digitale pot să consolideze relația dintre justițiabil și avocat? Lucian NIȚULEASA	13
Carierea de avocat: a fi sau a nu fi digitală Carmen Mariana DIACONU	17

FORUM

Independența barourilor Lucian Bernd SĂULEANU	20
Considerații privind “Tabloul onorariilor minimale” aplicabil activităților prestate de avocați Nicoleta Andreea ANTONIE	28
Medierea în România, Italia și Uniunea Europeană Constantin-Adi GAVRILĂ, Leonardo D’URSO	32

STUDII ȘI COMENTARII

Provocări în noua legislație procesual penală – remedii născute din practică judiciară Bogdan Valentin MIHĂLOIU	35
Unele observații referitoare la noua directivă europeană în domeniul combaterii terorismului Adrian Cristian MOISE	39
Unele observații referitoare la noua directivă europeană în domeniul combaterii terorismului Respectarea dreptului la apărare prin asistența judiciară gratuită Dan-Marius PEȚA.....	43
Darea de mită – concurs de infracțiuni sau infracțiune în formă continuată? Dragoș STOENAC	47

Clauzele specifice contractului de transport de persoane – analiză comparativă Dreptul românesc <i>versus</i> dreptul francez Adriana Elena BELU	52
PRACTICĂ JUDICIARĂ	
Aplicabilitatea Deciziei Curții Constituționale nr. 369/2017 asupra tuturor recursurilor nesoluționate până la 20 iulie 2017 Mihai-Dragoș NICU	59
Accesul liber la justiție, parte a dreptului la un proces echitabil. Examen de jurisprudență CEDO Dana TIȚĂ, Cezar TIȚĂ	63
Jurisprudența Curții de Apel Craiova în materia litigiilor cu profesioniștii Claudiu Daniel FALCAN	68
DIN ISTORIA BAROULUI DOLJ	
Avocații doljeni căzuți pentru România Mare Prof. univ. dr. Mircea DUȚU	91
Cartea de Aur a Bibliotecii Baroului Dolj	91
DIN ACTIVITATEA BAROULUI DOLJ	

PROFESIA LA ZI

Relația avocat-client prin intermediul mediului online

Av. dr. Răzvan SCAFEȘ,
Baroul Dolj

Rezumat:

Era tehnologică a creat nenumărate posibilități prin care serviciile de orice fel pot fi oferite unui număr tot mai mare de persoane. Inclusiv serviciile juridice pot fi accesate de diferite persoane într-un mod mai facil prin intermediul unor aplicații și site-uri specializate. Relația avocat-client se dezvoltă astfel chiar și în lipsa contactului direct dintre aceștia. Prin intermediul rețelelor de socializare avocații își cresc expunerea publică cu scopul de a atrage cât mai mulți clienți, însă aceștia trebuie să aibă în vedere limitările specifice profesiei în ceea ce privește publicitatea. De asemenea, prin intermediul unor aplicații web, avocații pot interacționa cu clienții și se pot schimba documentele esențiale în construirea strategiei juridice.

Cuvinte cheie : rețele de socializare, mediu online, avocat, clienți, publicitate.

Abstract:

The technological era has created innumerable possibilities through which services of any kind can be offered to an increasing number of people. Even legal services can be accessed by different people in an easier way through specialized applications and websites. The client-attorney relationship develops even in the absence of direct contact between the two. Through social networks, lawyers increase public exposure to attract as many clients as possible, but they have to keep in mind the specific limitations of the profession in terms of advertising. Also, through web applications, lawyers can interact with clients by sending and receiving essential documents in building the legal strategy.

Key words: social media, online, lawyer, clients, advertising.

Dezvoltarea tehnologiei a favorizat, mai ales în ultimii zece ani, creșterea posibilităților de informare și exprimare în mediul online, ca efect al necesității simplificării interacțiunilor dintre persoane. Era tehnologică presupune îmbunătățirea calității vieții, care se face și prin facilitarea accesului la diferite servicii, prin scurtarea timpului necesar pentru a obține serviciul dorit și mai ales prin creșterea cantității și calității informațiilor ușor disponibile.

Practicarea avocaturii a fost în mod tradițional bazată pe interacțiunea directă între avocat și clientul său, ceea ce presupunea întâlniri între aceștia în vederea discutării aspectelor relevante în pregătirea apărărilor în instanță. Avocații nu puteau fi ocoliți de dezvoltarea mediului online, astfel încât pentru aceștia a apărut posibilitatea de a se exprima inclusiv în această modalitate.

În statele care practică un sistem de drept de inspirație britanică, astfel cum sunt statele Regatului Unit sau Statele Unite ale Americii, în prezent există numeroare încercări de conștientizare a rolului unor siteuri cum sunt Facebook, Twitter sau LinkedIn în activitatea firmelor de avocatură, precum și la importanța unor portaluri specializate în comunicarea cu potențialii clienți.

Un studiu prezentat de Law Society of Scotland¹ arată că participarea în rețelele de socializare² oferă oportunitatea de a interacționa cu diferite instituții și alte persoane fizice sau juridice. Abilitatea de a distribui linkuri, texte, fotografii și videoclipuri permite distribuirea și accesarea unei game mult mai largi de informații. Natura instantanee a multor rețele de socializare oferă abilitatea de a lua parte la conversații și de a urma sau de a reacționa la evenimentele în curs de desfășurare.

Se arată că există cel puțin trei moduri principale prin care avocații pot utiliza mediile online de socializare. Astfel, mai multe societăți de avocatură din Scoția intermediază acum comercializarea de proprietăți ale clienților acestora prin intermediul Twitter. Comunitățile și grupurile LinkedIn sunt utilizate pentru dezvoltarea afacerilor în special de avocații specializați în materia dreptului muncii, respectiv a angajărilor, care furnizează informații managerilor de resurse umane pentru a construi o anumită abordare. Unele societăți de avocatură recunoscute ca fiind mai mari utilizează Facebook pentru a rămâne în contact cu potențialii formatori în timpul stagiului PEAT 1³. De asemenea, societățile de avocatură au folosit Facebook ca o metodă ușoară de a obține fotografii și informații de la un client care se afla într-o altă țară.

Chiar și Societatea de Drept din Scoția folosește Twitter, LinkedIn și Facebook nu doar pentru a discuta și pentru a oferi informații despre evenimentele juridice și despre problemele legale, ci și pentru a măsura reacția profesiei și a publicului, pe măsură ce evenimentele se desfășoară.

De asemenea, societățile de avocatură folosesc din ce în ce mai mult Twitter și Facebook ca modalități de difuzare a știrilor și de promovare a serviciilor pe care le pot oferi. Sub acest aspect, deși în Scoția legislația profesiei nu a interzis posibilitatea promovării serviciilor juridice prin intermediul rețelelor de socializare, în Statele Unite ale Americii există interpretarea că profilele de pe aceste websiteuri și postările pe care le face o societate de avocatură pot reprezenta o publicitate a serviciilor juridice. Într-un articol scris profesioniști ai dreptului din Statele Unite ale Americii se oferă sfaturi pentru a evita greșelile etice de către avocați atunci când utilizează rețelele de socializare⁴.

Se arată că în multe jurisdicții, site-urile avocatului și ale firmelor de avocatură sunt considerate ca fiind forme de publicitate. Deoarece profilurile media sociale (inclusiv blogurile, paginile Facebook și profilurile LinkedIn) sunt prin natura lor site-uri web, și acestea pot constitui elemente publicitare. De exemplu, Curtea Supremă din Florida a revizuit recent regulile de publicitate ale statului pentru a clarifica faptul că site-urile web ale avocaților și ale firmelor de

---

¹ Disponibil pe: <https://www.lawscot.org.uk/rules-and-guidance/section-e-general-guidance/division-b-the-management-of-files,-papers-and-information/advice-and-information/social-media-%E2%80%93-advice-and-information-for-the-legal-profession/>

² Denumite „social media”.

³ Nivelul 1 de educație și formare profesională (PEAT 1) este calificarea profesională postuniversitară pe care toți avocații aspiranți din Scoția trebuie să îl parcurgă înainte de a se angaja într-un stagi (cum sunt cunoscute contractele de formare scoțiană).

⁴ Articol de Christina Vassiliou Harvey (asociat la Lomurro Davison Eastman & Muñoz PA din Freehold, New Jersey), Mac R. McCoy (acționar la Carlton Fields Jordan Burt, P.A. în Tampa, Florida) și Brook Sneath (coordonator de dezvoltare și marketing la Phelps Dunbar LLP din Tampa, Florida), disponibil pe https://www.americanbar.org/publications/blt/2014/01/03_harvey.html

avocatură (inclusiv site-urile de socializare și de partajare video) sunt supuse multor restricții aplicabile altor forme tradiționale de publicitate a avocaturii. În mod similar, Avizul de Etică din California 2012-186 a concluzionat că regulile de publicitate ale avocatului din acest stat au fost aplicate postărilor sociale, în funcție de natura declarației sau a conținutului postate. Se atrage astfel atenția asupra interdicțiilor de a face declarații false sau derutante, de a-și oferi în mod explicit serviciile juridice, de a nu divulga informații confidențiale, de a evita apropierea exagerată de judecători, de a evita comunicarea cu persoane fizice sau juridice care au deja contractat un alt reprezentant convențional avocat.

Dimensiunea actuală a rețelelor de socializare în promovarea serviciilor juridice a fost surprinsă într-un alt articol despre piața avocaturii din Statele Unite ale Americii⁵. Astfel, s-a arătat că potrivit unui sondaj realizat de o firmă de specialitate, 73% dintre avocați au o prezență personală pe LinkedIn, 27% utilizează Facebook în scopuri profesionale, iar 23% folosesc Twitter în scopuri profesionale. De asemenea s-a remarcat că avocații au început să înțeleagă beneficiile unui blog juridic pentru succesul profesional, iar 26% dintre societățile de avocatură și-au creat și au menținut un blog juridic în anul 2016, față de 22% în anul anterior.

Cele mai multe companii se adresează rețelelor sociale pentru a se conecta cu clienții potențiali, dar acest lucru nu este valabil pentru avocați. Cele mai multe societăți de avocatură nu se află în căutarea clienților care au venit pe Twitter. În schimb, acestea încearcă să facă legături cu alți administratori care se bucură de credibilitate și ar putea cunoaște pe cineva care are nevoie de ajutor legal. Este o modalitate de a verifica potențialii clienți, deoarece provin dintr-o sursă credibilă. Se atrage atenția se asemenea asupra importanței de a menține regulile etice și limitările specifice profesiei de avocat în ceea ce privește publicitatea și genul de informații care ar putea fi făcute publice, cu atât mai mult cu cât prezența pe site-urile de socializare oferă o expunere foarte mare.

În toate cazurile însă, prezența pe site-urile de specializare este încurajată printre avocați și privită ca un motor de promovare a afacerii, astfel cum este considerată, precum și ca o cale de a facilita accesul publicului larg la informații juridice și de a-și putea spori credibilitatea și astfel accesul la un număr mai mare de clienți.

Pe lângă rețelele de socializare, societățile de avocatură pot accesa și așa-numitele „portale pentru client”. Asociația Barourilor Americane a publicat în revista online pe care o publică lunar⁶ un articol cu privire la posibilitatea de dezvoltare a societăților mai mici de avocatură prin utilizarea portalelor on-line pentru clienți⁷. Un “spațiu web securizat” care este accesibil unui client este cunoscut sub numele de “portal client”. Termenul este cel mai des aplicat la un mecanism de partajare electronică între o organizație și clienții săi. Organizația oferă un punct de intrare sigur, de obicei prin intermediul unui site web, care permite clienților să se conecteze la o zonă online unde pot comunica, vizualiza și descărca documente, colaborează la editarea documentelor și încarcă informații private. Portalul există numai pe web și datele sunt stocate într-un mediu de tip cloud⁸. Atunci când datele sunt transmise între portalul securizat și client, acestea sunt criptate.

⁵ Jimmy Rohampton, „Dincolo de LinkedIn: Cum utilizează avocații rețele de socializare pentru promovarea afacerii lor”, disponibil pe <https://www.forbes.com/sites/jimmyrohampton/2017/03/09/beyond-linkedin-how-lawyers-are-using-social-media-for-business/#2c12893715f0>.

⁶ Denumită Law Practice Today, disponibilă online pe: https://www.americanbar.org/publications/law_practice_today_home/law_practice_today_archive.html

⁷ Donna Seyle, „Dezvoltarea cabinetului de avocatură sau unei societăți mici de avocatură prin utilizarea portalelor pentru clienți”, Law Practice Today, Decembrie 2011.

⁸ Cloud computing este o paradigmă a tehnologiei informației (IT), un model care permite accesul omniprezent la bazele comune de resurse configurabile (cum ar fi rețele de calculatoare, servere, stocare, aplicații și servicii) care pot fi furnizate rapid efort minim de management, adesea pe internet.

Pentru a accesa un portal, clienții trebuie să-și creeze un nume de utilizator și o parolă care să le permită accesul la toate informațiile, inclusiv la comunicații, legate de problema care a fost introdusă, încărcată sau documentată în spațiul securizat. Construcția portalului, funcțională chiar prin configurația introdusă, include permisiuni care limitează accesul clienților doar la aspectele juridice. Ca o aplicație web, portalurile clienților au devenit permeabile în aproape orice domeniu de servicii profesionale, nu doar profesia de avocat. Atunci când clientul se conectează pentru a gestiona conturile bancare sau portofoliul de investiții, rezervă un zbor, plătește o factură online, se conectează la Facebook sau cumpără un document juridic de la LegalZoom sau RocketLawyer, atunci se află într-un portal pentru clienți.

Se consideră că utilizarea unui portal pentru clienți este foarte eficientă pentru a ajuta cabinetele de avocatură⁹ și societățile mici de avocatură să concureze cu societăți mai mari prin captarea de noi clienți prin intermediul internetului cu o experiență distinctă în rândul clienților, sporind în același timp productivitatea societății de avocatură. Un portal pentru clienți convertește site-ul static al unei firme de avocatură într-un instrument interactiv pentru captarea de noi clienți și pentru a eficientiza prestarea de servicii juridice către clienții existenți.

---

⁹ Denumite „solo practice”, deoarece presupun în general că activitatea avocațială este prestată de un singur avocat.

Programul de E-mentoring organizat de Consiliul General al Barourilor din Anglia și Țara Galilor

Av. Sorin Ionuț MANAFU¹
Baroul Dolj

Rezumat:

Cine este și ce face Consiliul General al Barourilor?

Consiliul General reprezintă avocații din Anglia și Țara Galilor și promovează următoarele activități:

- Servicii specializate de advocacy și consultanță de înaltă calitate în rândul avocaților;
- Accesul echitabil la justiție pentru toți;
- Cele mai înalte standarde de etică, egalitate și diversitate în întreaga profesie;
- Dezvoltarea oportunităților de afaceri pentru avocații din țară și străinătate.

Consiliul General al Barourilor, cunoscut sub numele de Consiliul Baroului, este Autoritatea de reglementare aprobată a Baroului Angliei și Țării Galilor. Acesta își îndeplinește funcțiile de reglementare prin Consiliul Barourilor Independente.

Consiliul Baroului și Consiliul de Standarde al Barourilor au convenit asupra unui protocol pentru asigurarea independenței de reglementare a profesiei de avocat.

Consiliul Baroului a fost înființat în anul 1894 pentru a reprezenta interesele avocaților. Activitatea Consiliului Baroului este asigurată de un secretariat executiv și de un număr de comitete de practicieni. Rolul său este acela de a promova și de a îmbunătăți serviciile și funcțiile Baroului și de a reprezenta interesele Baroului în toate chestiunile legate de profesie, fie că este vorba de interese publice sau care afectează în orice fel administrarea justiției.

Referitor la programul de mentorat organizat în cadrul barourilor (Programul numărul 2) acesta este destinat elevilor de liceu din clasa a 11-a, a 12-a și pentru studenții din primul an universitar. Proiectul are scopul de a sprijini studenții din medii netradiționale care sunt interesați să-și desfășoare o carieră în cadrul Baroului. Prin e-mentoring, elevii își pot spori cunoștințele și înțelegerea profesiei, a legii și a oportunităților de carieră de care dispun.

Toate comunicările din cadrul programului de mentorat se realizează printr-o platformă online, accesibilă prin www.barmentoring.org.uk, oferind avocaților pledanți (barristers) participanți și studenților flexibilitatea și confortul, asigurându-se întreaga activitate printr-o platformă sigură.

Cuvinte-cheie: consiliul barourilor; schema e-mentoring; mentor; student; formarea de abilități de îndrumare.

---

¹ E-mail: sorin_manafu@yahoo.com.

Abstract:

What is the Bar Council?

The Bar Council represents barristers in England and Wales. It promotes:

- *The Bar's high quality specialist advocacy and advisory services*
- *Fair access to justice for all*
- *The highest standards of ethics, equality and diversity across the profession, and*
- *The development of business opportunities for barristers at home and abroad.*

How the e-mentoring scheme works?

The Bar Mentoring Service (Scheme 2) is designed for Year 12, 13 and First-year undergraduate students. The Scheme is intended to support students from non-traditional backgrounds who are interested in pursuing a career at the Bar.

All mentoring communications are via an online platform, which can be accessed via www.barmentoring.org.uk, giving participating barristers and students the flexibility and convenience, whilst ensuring it is through a safe platform.

The e-Mentoring Scheme gives barristers an opportunity to assist students as they take crucial decisions about their future. It is intended to help those from non-traditional backgrounds make the right decisions about higher education, and a future career in law.

Developing your mentoring skill training

Mentoring across the Bar is a fantastic way to both support pupils and junior barristers, and indeed more established barristers at critical points in their career. Increasingly chambers, SBAs, Circuits and Inns are introducing mentoring programmes (Bar Council has introduced its own Bar Mentoring Service).

Keywords: *Bar Council; e-mentoring scheme; mentor; mentee (student), mentoring skill training.*

Cine este și ce face Consiliul General al Barourilor?

Consiliul General reprezintă avocații din Anglia și Țara Galilor și promovează următoarele activități:

- Servicii specializate de advocacy și consultanță de înaltă calitate în rândul avocaților;
- Accesul echitabil la justiție pentru toți;
- Cele mai înalte standarde de etică, egalitate și diversitate în întreaga profesie;
- Dezvoltarea oportunităților de afaceri pentru avocații din țară și străinătate.

Consiliul General al Barourilor, cunoscut sub numele de Consiliul Baroului, este Autoritatea de reglementare aprobată a Baroului Angliei și Țării Galilor. Acesta își îndeplinește funcțiile de reglementare prin Consiliul Barourilor Independente.

Consiliul Baroului și Consiliul de Standarde al Barourilor au convenit asupra unui protocol pentru asigurarea independenței de reglementare a profesiei de avocat.

Consiliul Baroului a fost înființat în anul 1894 pentru a reprezenta interesele avocaților. Activitatea Consiliului Baroului este asigurată de un secretariat executiv și de un număr de comitete de practicieni. Rolul său este acela de a promova și de a îmbunătăți serviciile și funcțiile Baroului și de a reprezenta interesele Baroului în toate chestiunile legate de profesie, fie că este vorba de interese publice sau care afectează în orice fel administrarea justiției.

Referitor la programul de mentorat organizat în cadrul barourilor (Programul numărul 2) acesta este destinat elevilor de liceu din clasa a 11-a, a 12-a și pentru studenții din primul an universitar. Proiectul are scopul de a sprijini studenții din medii netradiționale care sunt interesați

să-și desfășoare o carieră în cadrul Baroului. Prin e-mentoring, elevii își pot spori cunoștințele și înțelegerea profesiei, a legii și a oportunităților de carieră de care dispun.

Toate comunicările din cadrul programului de mentorat se realizează printr-o platformă online, accesibilă prin www.barmentoring.org.uk, oferind avocaților pledanți (*barristers*) participanți și studenților flexibilitatea și confortul, asigurându-se întreaga activitate printr-o platformă sigură.

"A fost o experiență foarte utilă și mi-a permis să obțin o informații valoroase de la un avocat cu experiență, mentorul meu a fost capabil să-mi ofere sprijin și îndrumare, răspunzând la toate întrebările pe care le-am avut cu privire la profesia de avocat și, de asemenea, mi-a furnizat sfaturi pentru îmbunătățirea declarației personale pentru aplicația mea UCAS (Serviciile de admitere la universități și colegii din Marea Britanie).

Vă mulțumesc pentru ajutor. Sper că aplicația mea pentru acest an va avea succes și voi putea continua e-mentoringul mai departe." Student participant la Programul Pilot de E-Mentoring desfășurat în 2015-2016.

Cum funcționează programul de e-mentoring?

Programul de e-mentoring oferă îndrumare prin intermediul unui portal online care oferă flexibilitate în comunicare. Toate aplicațiile sunt procesate online și se desfășoară pe tot parcursul anului.

Portalul on-line și comunicările sunt monitorizate de Serviciul de îndrumare a Consiliilor Barourilor participante pentru a respecta standardele de salvagardare și pentru a asigura protecția participanților la cursuri.

Schema e-mentoring are mai multe caracteristici:

- Mesaje - aceasta este principala caracteristică a site-ului web, în care îndrumătorii barristeri și studenții lor pot comunica între ei într-un mediu convenabil și sigur;
- Platforma pentru documente - aceasta va găzdui documente în format electronic pentru a informa mentorul și studentul pe întreaga durată a relației de mentorat. Biblioteca va include îndrumări cu privire la ceea ce implică programul, modul de navigare pe site și șabloane de construire a CV-urilor;
- Forumuri - un spațiu sigur, unde mentorii și studenții au acces de utilizator, pot discuta deschis și împărtăși opiniile lor cu privire la aspectele cheie care afectează profesia de avocat, dar și a schimbărilor academice sau instituționale;
- Știri - un panou de informare pentru serviciul de mentorat al barourilor pentru a împărtăși inițiativele de informare în domeniul carierei la nivel de profesie, subiecte actuale / conștientizare comercială și evenimente care merită notate, de ex. Târguri de drept;
- Reexaminare - formulare periodice de feedback pentru mentori și studenți pentru a împărtăși opiniile lor cu privire la domeniile de îmbunătățire și succesele și provocările relației de mentorat.

Voluntar ca mentor

Programul de e-mentoring oferă barristerilor o oportunitate de a asista studenții în timp ce iau decizii cruciale cu privire la viitorul lor. Este destinat să ajute persoanele din medii netradiționale să ia decizii corecte privind învățământul superior și pentru a urma o carieră în domeniul dreptului.

Un mentor este acolo pentru a susține elevul, pentru a împărtăși cunoștințele și experiențele profesiei, pentru a ajuta la rezolvarea oricăror preocupări exprimate și a asista studentul în atingerea obiectivelor.

Serviciul de mentorat din cadrul Consiliului Baroului va sprijini mentorii pe parcursul întregului proces de mentorat prin oferirea de îndrumări cu privire la ceea ce să se aștepte la schemă, calendarele academice și termenele-cheie care trebuie avute în vedere, de ex. Termenul limită pentru declarația personală UCAS.

Dezvoltarea și formarea în materie de mentoring

Mentoringul în cadrul Baroului este o modalitate fantastică de a susține atât elevii și studenții, dar și a avocaților la început de carieră, cât și pe cei cu o experiență bogată.

Astfel Consiliul Baroului a dezvoltat un curs de abilități de îndrumare pentru a sprijini toți participanții din cadrul acestui program. Acest curs este conceput pentru a sprijini pe cei interesați să devină mentori eficienți sau pentru cei care doresc să-și îmbunătățească abilitățile și / sau să abordeze aspectele unei relații de mentorat pe care o pot găsi provocatoare.

"Este întotdeauna bine să simțiți că faceți ceva valoros în susținerea și încurajarea altcuiva. Aveți ocazia de a îmbunătăți abilitățile de mentorat și de a discuta despre bunele practici, sperăm să mă facă mai eficient într-un rol important pentru bunăstarea și viitorul Bar." - Spune un barrister cu peste 20 de ani de experiență.

Avocații în e-voluție: Care este modalitatea în care transformările digitale pot să consolideze relația dintre justițiabil și avocat?

Drd. Lucian NIȚULEASA
Universitatea din Craiova
Facultatea de Drept

Rezumat:

Impactul pozitiv al digitalizării, relativ la relația dintre avocat și justițiabil, a dat naștere unui enorm potențial de creștere a eficienței în comunicare, realizată prin intermediul tehnologiei.

Astfel, revoluția digitală poate face mai facil accesul la justiție, poate ajuta justițiabilii să înțeleagă mai bine procedeul soluționării problemelor cu care se confruntă și poate într-adevăr consolida relația avocat-justițiabil.

Cuvinte cheie: digitalizare, tehnologie, internet, platformă on-line.

Abstract:

The positive impact of digitalization, relative to the relationship between lawyer and litigant, has created a huge potential to increase communication efficiency, achieved through technology.

Thus, the digital revolution can make access to justice easier, can help individuals better understand the process of solving the legal problems they face and can really enhance the lawyer-litigant relationship.

Keywords: digitalization, technology, internet, on-line platform.

Dezvoltarea rapidă a internetului și tehnologiei a avut și continuă să aibă un impact însemnat în viața noastră de zi cu zi. Internetul a schimbat modul în care comunicăm, în care gestionăm afacerile, dar și relațiile cu partenerii de business, modul în care stocăm și accesăm informații. Schimbarea substanțială pe care internetul și tehnologia au produs-o în viețile indivizilor se resimte pe plan economic, social, politic, astfel încât nici lumea juridică, în ciuda conservatorismului ce o caracterizează, nu putea fi ocolită de implicațiile erei digitale.

Avocații trebuie să se familiarizeze cu capacitățile tehnice ale internetului și cu modalitatea în care aceste capacități intervin în relația dintre ei și justițiabili, înțelegând potențialul enorm de creștere a eficienței în comunicare, cu ajutorul tehnologiei.

Impactul pozitiv al digitalizării începe încă din faza de căutare a unor servicii juridice, procesul de alegere a unui avocat putând fi descurajator pentru un justițiabil care nu este familiarizat cu lumea juridică. În acest sens, un simplu site web poate ajuta justițiabilii să înțeleagă mai bine ce le poate oferi un avocat sau o societate de avocatură – sub forma prezentării ariilor de expertiză în care aceștia activează sau a experienței care îi recomandă, desigur respectând limitările impuse de etica și deontologia profesiei.

Odată formată o primă impresie, justițiabilii au la dispoziție o serie de instrumente prin care pot contacta avocatul, prin care pot stabili o întâlnire sau prin care pot transmite acestuia documente relevante. Totodată, justițiabilul se poate implica activ în aspectele ce țin de soluționarea dosarului, poate veni cu adăugiri, completări la documentele redactate de avocat, toate acestea la un simplu click distanță, fără a fi necesară deplasarea, corespondența putând fi purtată prin intermediul E-mail-ului, Skype-ului, Whatsapp-ului sau altor aplicații de specialitate.

O parte a profesioniștilor dreptului au ales să exploateze această dezvoltare masivă a internetului, încercând să transpună întreaga activitate de consultanță juridică în sfera on-line. Astfel, au apărut platformele care înglobează serviciile unei liste extinse de avocați, care activează în arii variate de expertiză, în locații diferite, în limbi diferite - de unde justițiabilii pot alege, și unde pot stabili întâlniri cu aceștia prin Skype, urmând ca și consultanța să fie oferită tot pe calea digitală. Mai puțin extinse în România, dar puternic dezvoltate în alte țări, aceste societăți "tehnicolegale" oferă servicii având următoarele caracteristici:

- serviciile lor sunt disponibile on-line și sunt adresate în principal clienților care tind să caute pe Internet soluțiile problemelor cu care se confruntă;
- clienții pot participa în mod direct la soluționarea problemei dezbătute, având la dispoziție interfațe destinate să faciliteze implicarea și înțelegerea întregului proces de soluționare de către aceștia;
- costurile serviciilor sunt clare, prestabilite;
- costurile sunt, în general, scăzute, în vederea accesibilității serviciilor;
- serviciile oferite sunt, de regulă, menite să satisfacă nevoi uzuale; procedeele de soluționare sunt, de regulă, standardizate și produse automat de sisteme inteligente;
- furnizorii de astfel de servicii adesea oferă asistență în alegerea unui avocat, fie ca serviciu principal sau suplimentar, în cazul în care serviciul juridic solicitat necesită să fie revizuit sau completat de un expert în respectivul domeniu juridic.¹

Un exemplu elocvent îl reprezintă E-lawyer Assistance², care se declară o firmă de drept internațională, furnizând asistență juridică pentru persoanele interesate, la toate nivelurile și în toate domeniile. Această platformă încearcă să ajute justițiabilii, oferind răspunsuri și soluții concrete, efective, rapide și accesibile. Transferând dreptul pe internet și făcându-l simplu de înțeles pentru oricine, se încearcă depășirea barierei rigide, conferite de tradiționalismul caracteristic dreptului, aducându-l mai aproape de lumea virtuală și punând bazele "*lex electronica*". În afară de asistența juridică, E-Lawyer Assistance oferă metode de soluționare online a litigiilor, destinate să gestioneze conflictele extrajudiciare, asigurând interesul reciproc al părților și menținând continuitatea relațiilor la un cost rezonabil, cu termen scurt, pe baza ideii că toate persoanele au dreptul de a fi informate cu privire la obligațiile și drepturile lor.

Pe lângă eforturile individuale de afirmare a unor avocați în era digitală, nici barourile nu au stat deoparte în încercarea de a-și sprijini membrii să învețe să utilizeze tehnologia în beneficiul exercitării profesiei și consolidării relației cu justițiabilii. Cu titlu de exemplu, în Belgia a fost inaugurat de curând un "incubator" pentru avocați, o platformă on-line, Avocats.BE, care își propune să poziționeze avocații în centrul inovației. Pentru a face acest lucru, Incubatorului i s-au atribuit următoarele misiuni:

- 1) difuzarea cunoștințelor tehnice în rândul avocaților;

¹ Thierry Wickers, E-volving Lawyers – How digital transformation can enrich the relationship between the citizen and the lawyer, pag. 7

² <http://www.e-lawyerassistance.com/default.aspx?lang=en>

- 2) să promoveze inovația în cadrul profesiei;
- 3) schimbul de informații către lumea exterioară.

Aceste misiuni sunt concretizate în implementarea unui număr de proiecte, în special organizarea unei ceremonii de premiere pentru inovare (recompensarea proiectelor inovatoare în domeniul dreptului), implementarea unei conferințe pe tema inovării (cum ar fi inteligența artificială aplicată legii) și elaborarea unei cărți etice pentru actorii legali (LegalTech și alții).³

Acest proiect nu este o inițiativă izolată. Franța a fost prima țară care a folosit structurile care au apărut pentru a cataliza forțele inovatoare din cadrul Baroului. Inițiative similare se desfășoară în Italia, Elveția și Canada. Revoluția digitală nu cunoaște granițe. Baroul din Paris vine în sprijinul avocaților săi cu un site care dovedește încă o dată impactul major pe care tehnologia l-a produs și continuă să îl producă în modalitatea de exercitare a profesiei de avocat. Site-ul Baroului din Paris propune numeroase instrumente utile avocaților, precum o bibliotecă virtuală, o bază de date ce conține jurisprudență sau alte documente de interes, o secțiune dedicată nelămuririlor privitoare la exercitarea profesiei, dezbateri on-line privind deciziile Consiliului Baroului, în care avocații își pot exprima opinia. Similar Belgiei, și în Franța a fost inițiat un "incubator"⁴, proiect care își propune să încurajeze (prin oferirea unor premii) inovațiile care respectă standardele etice ale profesiei de avocat și care contribuie la îmbunătățirea accesului la lege și la instanțe. Totodată, au fost inițiate proiecte menite să faciliteze accesul la justiție al persoanelor defavorizate, proiecte în care avocații se pot implica tot prin intermediul internetului, intervenind la distanță, pro-bono.⁵

Se dovedește că tehnologia poate aduce mai aproape justițiabilii de avocați, depășind prejudecățile legate de rigiditatea implementată de secole, cu care a fost privită justiția. Revoluția digitală poate face mai facil accesul la justiție, poate ajuta justițiabilii să înțeleagă mai bine procedeele soluționării problemelor cu care se confruntă și poate într-adevăr consolida relația avocat-justițiabil.

Platforme, aplicații și surse on-line privind digitalizarea relației dintre justițiabil și avocat

I. Statele străine:

1. S.U.A

o <https://www.rocketlawyer.com/how-it-works.rl>

2. Slovacia

o <https://ficek.sk/online-legal-help-slovakia.html>

3. Belgia

o <http://avocats.be/fr/tout-savoir?q=fr>

o <http://mailchi.mp/avocats/sans-jamais-toujours-savoir-ce-qui-est-hasard-ou-destin#4>

4. Franța

o <https://www.village-justice.com/articles/Les-start-up-droit,18224.html>

5. Orientul Mijlociu

o <http://www.e-lawyerassistance.com/default.aspx?lang=en>

6. Law of the Internet – by George B. Deltaand Jeffrey H. Matsuura – 4th edition – ed. Wolters Kluwer Law & Business

o <https://books.google.ro/books?id=l7x6DQAAQBAJ&pg=SA1-PA26&lpg=SA1-PA26&dq=positive+internet+implications+for+lawyers&source=bl&ots=YWzmF4wpdC&sig=IDel4cxb12>

³ <http://mailchi.mp/avocats/sans-jamais-toujours-savoir-ce-qui-est-hasard-ou-destin#4>

⁴ <http://incubateur-barreaudeparis.com/lincubateur-2/le-projet/>

⁵ <http://www.barreausolidarite.org/4-engagez-vous/comment-faire-du-pro-bono.html>

GOp5r0bVOemj5NTDI&hl=ro&sa=X&ved=0ahUKEwiBlou7tuvWAhWGLIAKHbfYAykQ6AEINjAB#v=onepage&q=positive%20internet%20implications%20for%20lawyers&f=false

7. Thierry Wickers, E-volving Lawyers – How digital transformation can enrich the relationship between the citizen and the lawyer

o http://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/EUROPEAN_LAWYERS_DAY/2017/EN_Handbook_2017.pdf

II. Romania:

1. <http://www.bursa-avocailor.ro>

2. <http://www.avocatura.com/stire/11845/mentalitate-noua-in-avocatura-avocatii-isi-conving-potentialii-clienti-ca-merita.html>

3. <https://start-up.ro/avocato-e-prima-platforma-in-romania-de-unde-ti-gasesti-avocat-ca-pe-uber-consultatia-gratuita/>

4. Inițiativa UNBR privind dezvoltarea unei aplicații menite să ajute avocații în redactarea mai rapidă a documentelor, prin simpla dictare. – aplicație lansată pentru Ziua Europeană a Avocaților - <http://www.unbr.ro/in-cadrul-actiunilor-initiate-de-uniunea-nationala-a-barourilor-din-romania-pentru-ziua-europeana-a-avocailor-2017-cu-tema-avocatii-in-e-volutie-in-sedinta-din/>

Cariera de avocat: a fi sau a nu fi digitală

Av. dr. Carmen Mariana DIACONU¹
Baroul Iași

Rezumat:

Prezentul articol își propune să prezinte, într-un mod eseistic, apanajele carierei de avocat versus mijloace digitale de comunicare în relațiile cu clienții și nu numai. În ultimii 17 ani, trăim o transformare efectivă a societății noastre prin digitalizarea tuturor domeniilor de activitate, nu numai celei specifice carierei juridice. Contemporaneitatea este caracterizată de o necesitate a unei comunicări cât mai prompte, cât mai rapide, în scopul declarat al facilitării accesului la informație și nu numai.

Cuvinte-cheie: carieră de avocat; digital; clienți; relații; digitalizare.

Abstract:

This article aims to present, in an essayistic manner, the prerogatives of the lawyer career versus the digital communications tools in clients relations and beyond. Over the last seventeen years, we have been experiencing an effective transformation of our society by digitizing all the areas of activity, not just the legal career. Contemporaneity is characterized by a need for prompt communication, as fast as possible, for the stated purpose of facilitating access to information and beyond.

Keywords: lawyer career; digital; clients; relations; digitization.

Prezentul articol își propune să prezinte, într-un mod eseistic, apanajele carierei de avocat versus mijloace digitale de comunicare în relațiile cu clienții și nu numai. În ultimi 17 ani, trăim o transformare efectivă a societății noastre prin digitalizarea tuturor domeniilor de activitate, nu numai celei specifice carierei juridice. Contemporaneitatea este caracterizată de o necesitate a unei comunicări cât mai prompte, cât mai rapide, în scopul declarat al facilitării accesului la informație și nu numai.

Având o carieră de 15 ani, ca avocat pledant, tema propusă pentru conferință, mă face să îmi amintesc cu nostalgie de stagiatura mea, când una dintre primele misiuni date de maestra mea de atunci, doamna avocat Pascal Nely, a fost să identific o serie de dosare pentru clienții cabinetului. Pentru tinerii avocați din ziua de astăzi episodul are un oarecare umor al imposibilei situații, în contextul în care găsirea dosarului nu era legată de Google Search și de apăsarea unui buton. La momentul anilor 2002-2003 existau încă, acele registre în care totul se trecea manual, în ordine alfabetică cu numele reclamantului, având aferent un număr de dosar atribuit. Ca tânăr avocat trăiam o adevărată sagă a căutărilor, în contextul în care cauza pe care o încercai să o identifici, i se atribuia un număr diferit de dosar, la nivelul fiecărei instanțe – Judecătorie, Tribunal, Curte de Apel.

¹ E-mail: avocatcarmendiaconu@gmail.com.

Aceeași poveste era trăită și cu privire la căutarea soluțiilor pronunțate în dosarele cabinetului maestrei mele, la acel moment existând încă supranumitele condice de ședință în fizic, stagiarii trăind agonia căutărilor, iar magistrații confruntându-se cu problematica aferentă a completărilor.

Deși, momentul contemporan este caracterizat de o critică dură a actului de justiție, sistemul judiciar din perspectiva tehnologiei informaționale a evoluat într-un mod extraordinar. Dovada în acest sens, fiind portalul instanțelor de judecată, soft creat la nivel național care face accesibilă căutarea mult mai facilă a informațiilor necesare prin identificarea cu relativă ușurință a dosarelor, fie pe baza numelui clientului, fie a dosarului, cu precizarea păstrării unicității numărului de dosar, cu excepția celor înregistrate de la Înalta Curte de Casație și Justiție.

Nu putem spune despre sistemul judiciar că este perfect, ci doar perfectibil și în această goană a informatizării și a accesibilității informațiilor cu privire la sistemul judiciar și-a pierdut cumva din umanitatea sa. Din perspectiva procedurilor civile inserate prin schimbarea codurilor, ca și avocat cu o oarecare experiență, am trăit și reversul acestor schimbări digitale, volumul de acte aferent acestor cauze civile fiind unul extraordinar, transformând cabinetul de avocat cu sau fără voia sa într-o mică și veritabilă instanță. Spre exemplu, termenul de 10 zile pus în vedere în procedura de regularizare pe cauzele civile, este unul extrem de scurt și necorelat din punctul nostru de vedere cu posibilitatea obținerii de către avocat a unor înscrisuri solicitate de către instanța de fond, unde este înregistrată cauza. Astfel, în acest sens arătăm că extrasul de carte funciară sau certificatul eliberat de Oficiul de Cadastru și Publicitate Imobiliară –OCPI- pentru imobilul care se dorește a fi uzucapat, durează 30 de zile sau chiar mai mult, în contextul schimbărilor softurilor specifice Oficiului de Cadastru și Publicitate Imobiliară Județene.

Într-o atare ipoteză credem că s-ar impune o corelare a termenilor de regularizare a cererii cu posibilitatea efectivă și obiectivă pentru avocat de a obține acele informații. În contextul tehnologizării și posibilității magistratului, în baza puterii cu care este investit, să aibă acces la multe baze de date, apreciem că mult mai efectiv este, în astfel de situații, ca instanța să solicite în mod direct informațiile de la instituțiile abilitate. Este foarte adevărat că, contraargumentul, cel puțin pentru cauzele civile, ar fi legat de obligația reclamantului de-a își îndeplini toate solicitările de natură procedurală care sunt în interesul soluționării cauzei sale, dar apreciem că în acest periplu al tehnologizării ar trebui găsit un echilibru. Un exemplu concret în acest sens este legat de situația de suspendare a cauzelor civile pentru negăsirea părților dintr-o cauză la domiciliul indicat de către reclamant, în baza informațiilor furnizate, corelate cu înscrisuri autentice depuse la dosarul cauzei. Într-o atare situație, în virtutea echilibrului de care facem vorbire, bunul mers al justiției ar fi mult mai facil asigurat de către magistrați, prin consultarea în mod direct a bazei de date electronice a serviciului de evidența populației.

Ca o consecință ambivalentă a termenelor procedurale reglementate de actualul Cod de procedură civilă, pe procedura de regularizare a cererii de chemare în judecată, prin modul său de aplicare, în loc să se decongestioneze instanțele de judecată, într-o eră a digitalizării, trăim o mare încărcătură documentară din perspectiva volumului înscrisurilor specifice unei astfel de cauze. Astfel, deși la prima vedere pare facilă sancționarea justițiabilului care se adresează cu o cerere de chemare în judecată, avântându-se în mecanismul judiciar creat de noul cod de procedură civilă, se constată în fizic o încărcare a instanței de judecată cu aceeași cauză similară care ajunge la primul termen de judecată, după mai multe încercări perseverente a acestuia de a atinge exigențele avute în vedere de art. 194 din Codul de procedură civilă, așa cum apreciază magistratul de la completul căruia în mod aleatoriu îi este repartizată cauza.

În acțiunile judiciare care vizează dreptul de proprietate, anumite solicitări ale instanței, duc din punct de vedere al avocatului la o adevărată antepunțare, pentru că într-un mecanism judiciar accesibil, reclamantul în final, poate fi sancționat, cu ghilimelele de rigoare, prin pierderea procesului pe fondul lipsei sale de diligență de a-și dovedi petitul cererii de chemare în judecată.

În periplul mecanismului judiciar, așa cum s-a urmărit a fi prin noul Cod de procedură civilă se înregistrează și niște necorelări ale dispozițiilor codului de procedură civilă care vizează regularizarea cererii de chemare în judecată și anulabilitatea ei fără ca justițiabilul să fie sancționat cu nereluarea procedurii.

În ceea ce privește plângerile împotriva proceselor-verbale de contravenție sau contestațiile privind actele administrative pe procedurile reglementate de mai multe acte normative precum Ordonanța de Urgență nr. 2/2001 privind regimul general al contravențiilor cu trimitere la codul rutier, Legea nr. 196/2000 sau la alte reglementări privind contravenții specifice sau dacă avem în vedere Legea 554/2004 privind contenciosul administrativ, justițiabilul este sancționat cu excepția tardivității, deși acesta face dovada cu trimitere la cererea inițială că a contestat respectivul proces verbal sau act administrativ în termenul procedural de 15, respectiv 30 de zile.

Exemplele date încearcă să sublinieze faptul că sistemul judiciar și mecanismul său nu pot fi decât perfectibile și că singura soluție pe termen lung ar fi ca Uniunea Națională a Barourilor din România, prin membrii săi, să aibă o contribuție mult mai mare la proiectele de legi adresate justiției și nu numai din perspectiva practicii judiciare, care încearcă veleitățile oricărui avocat pledant, motivat de faptul că legea este vie și că aplicarea sa duce la înregistrarea unor situații judiciare neanticipate în momentul scrierii proiectului de lege.

Credem că, sistemul judiciar într-o eră a tehnologizării care trebuie să fie un factor adjuvant, trebuie să rămână un sistem umanitar în sensul de a nu se uita pozitivismul acestuia în sensul că legea este făcută pentru cetățean și că magistratul nu îi poate refuza acestuia accesul la actul de justiție prin invocarea lipsei unor reglementări, sistemul de drept fiind unul viu, compus din principii care rămân mereu valabile și viabile în deslușirea furcilor caudine ale actului de justiție.

Credem în acest sens, cu toată tăria că, rolul avocatului nu trebuie redus la cinci minute de pledoarie și că acesta nu trebuie reprimat și constrâns de alegeri spontane pe care trebuie să le facă în susținerea cauzelor pentru clienții săi. Mereu măcinat, mereu preocupat dacă a vorbit prea mult sau prea puțin, cu sau fără folos și dacă nu a trăit încă o zi în care este doar o piesă a sistemului numit mecanism judiciar. Pentru a exista un echilibru între partea umană și tehnologie conchidem că raportat la actualul mecanism procedural, așa cum este implementat atât în civil cât și în penal, numărul de actori din sistemul judiciar este prea mic, fiind necesar un număr mai mare de magistrați, de grefieri dar și de o modificare a unor termene procedurale pentru ca avocatul să își poată atinge menirea într-un act de justiție.

FORUM

Independența barourilor²

Av. Lucian Bernd SĂULEANU
Decanul Baroului Dolj

Rezumat:

Asigurarea independenței barourilor este necesară pentru independența profesiei.

Barourile sunt cele care asigură performanța efectivă a avocaților din care sunt formate Baroul, au rolul apărării avocatului în societate și, în particular, să mențină onoarea, demnitatea și integritatea acestora.

Independența economică a barourilor a reprezentat un factor decisiv în evoluția acestora de-a lungul timpului. Fără o autonomie reală, atât din punct de vedere administrativ, cât mai ales din punct de vedere financiar, nu poate fi concepută independența barourilor

Barourile trebuie să fie independente, libere de orice influență a statului

Cea mai bună apărare a independenței profesionale poate fi obținută prin menținerea unei atitudini deschise a Barourilor către dezbateri și critici publice, prin menținerea unor înalte standarde profesionale și prin îmbunătățirea constantă a activității acestora

Cuvinte cheie: barou, independență, stat, avocat

Abstract:

Ensuring the independence of the Bar Associations is necessary for the independence of the profession.

The Bar Associations are the ones that provide the effective performance of the lawyers that are members to it, that defend the role of lawyer in the society and, in particular, that maintain their honor, dignity and integrity.

The economic independence of the bars has been a decisive factor in their evolution over time. Without real autonomy, both from an administrative point of view and especially from a financial point of view, the independence of the Bar Associations can not be conceived. The Bar Associations must be independent, free of any influence on the state. The best defense of professional independence can be achieved by maintaining an open attitude of the Bar Association to public debates and criticisms, by maintaining high professional standards and by constantly improving their work.

Keywords: Bar Association, independence, state, lawyer.

---

² Articol publicat în Revista *Iustitia* nr. 2/2017, editată de Baroul Dolj.

1. Conceptul de independență a barourilor

Independența este definită ca absența influenței, coerciției sau presiunii factorilor externi. Asigurarea independenței barourilor este crucială pentru independența profesiei, numai astfel putându-se oferi o structură puternică de guvernare și conducere³. Independența baroului cu greu poate fi definită și analizată.

În ceea ce privește contextul independenței barourilor, în cadrul întâlnirilor organizate la nivelul Consiliului European în cooperare cu diferite barouri – membre CCBE (Consiliul Barourilor Europene)⁴ sau de către Federația Barourilor Europene⁵ este folosită din în ce mai des expresia de „independență a barourilor”, având ca izvor principiul independenței profesiei de avocat⁶.

Recomandarea nr. R(2000)21 a Comitetului de Miniștri ai Statelor Membre, privind libertatea de exercitare a profesiei de avocat, deși, în cuprinsul său, nu face vorbire în mod direct de conceptul de „independență”, ci de „libertate de exercitare a profesiei”, în cadrul Principiului V pct. 2 prevede următoarele: „barourile ori alte asociații profesionale de avocați trebuie să fie organe autonome și independente de autoritatea publică”⁷.

Nici la nivelul legislației interne nu regăsim o dispoziție expresă cu privire la independența baroului, ci doar referiri la organizarea de sine stătătoare (art. 63 alin. 1 din Statut). Cu toate acestea, în debutul Legii nr. 51/1995 sunt menționate independența profesiei de avocat (art. 1 alin. 1) și independența avocatului (art. 2 alin.1), dovadă a importanței acestei valori fundamentale. De altfel, independența avocatului a constituit subiectul mai multor conferințe organizate de barouri⁸, semn că se simte nevoia dezbaterii pe marginea acestuia și sublinierii rolului avocatului în societate.

Așadar, dimensiunea colectivă (organizațională) – baroul – își primește caracterul de „independență” din dimensiunea individuală – avocatul. Cu alte cuvinte, izvorul independenței baroului îl constituie independența avocatului. Există însă cazuri în care deciziile unui barou independent pot restrânge independența membrilor, comportamentul acestora și situația lor profesională depinzând de hotărârile organizației profesionale.

2. Autoreglementarea – temelia independenței barourilor

Se impune sub acest aspect a preciza poziția Consiliului Barourilor Europene (CCBE) privind funcțiile de reglementare a barourilor (iunie 2005)⁹ „Trebuie remarcat faptul că o profesie juridică independentă este piatra de temelie a unei societăți libere și democratice. Autoreglementarea, conceptual, trebuie privită ca un corolar al valorii fundamentale a independenței.

³ International Bar Association, Raport 2016 „Presidential Task Force on the Independence of the Legal Profession”, https://www.ibanet.org/Committees/task_force.aspx

⁴ În cadrul Conferinței barourilor europene (membre CCBE), organizate la Bayonne – Franța (25-26 februarie 2002), au avut loc dezbateri împărțite pe două secțiuni: prima secțiune a dezbătut tema principală a Conferinței, respectiv „Principiul independenței profesiei de avocat”, iar cea de-a doua secțiune a urmărit tema secundară a Conferinței, respectiv „Independența barourilor și relația acestora cu puterile publice”.

⁵ Spre exemplu, întâlnirea organizată de Ordinul avocaților din Barcelona și FBE (Spania, februarie 2002).

⁶ Această expresie se regăsește în cuprinsul Raporturilor întocmite cu ocazia întâlnirilor barourilor europene – cu titlu de exemplu, la Budapesta (1997), Praga (1999), Dubrovnik (2001) ș.a.

⁷ „... les bureaux ou les autres associations professionnelles d’avocats devraient être des organes autonomes et indépendants des autorités et du public.”

⁸ Cu titlu de exemplu, Conferința Independența avocaților organizată de Baroul Dolj în data de 6 mai 2017, <http://barouldolj.ro/index.php?show=evenimente&idPagina=7830>; Independența avocatului – între interesul clientului și aplicarea normelor de procedură, organizată de Baroul Argeș la data de 30 iunie 2017 <http://www.barouarges.ro>

Autoreglementarea se referă la independența colectivă a membrilor profesiei de avocat. Reglementarea exclusivă a statului, fără ca profesia să aibă un rol principal în stabilirea și aplicarea standardelor de conduită și prestare a serviciilor, este incompatibilă cu o profesie juridică independentă”.

Potrivit art. 10 alin. (1) din Legea nr. 51/1995, barourile și Uniunea Națională a Barourilor din România (U.N.B.R.) asigură exercitarea calificată a dreptului de apărare, competența și disciplina profesională, protecția demnității și onoarea avocaților membri.

3. Modelul baroului – persoană juridică de drept public ori de drept privat și legătura sa cu conceptul de independență

Ecuția propusă (modelul) are în vedere două situații: aceea a unui barou – persoană juridică de drept public și aceea a unui barou – persoană juridică de drept privat. Astfel, potrivit fostului vicepreședinte al Uniunii Barourilor din Ucraina, doamna Olga Zhukovska, ”cu cât un barou <<este mai privat>>, cu atât acesta are șanse mai mari să fie independent”⁹. În schimb, cu cât acestuia îi sunt puse la dispoziție mai multe prerogative, cu atât mai mult intervine necesitatea de a fi supus unui control extern (controlul exercitat de puterea publică, instanțele de judecată, legiuitor, Ministerul Justiției etc.).

Doamna Zhukovska propune în articolul său, intitulat *Independența Barourilor și relația acestora cu autoritățile publice*¹⁰, următoarea exemplificare în oglindă:

1. Barouri fără prerogative de drept public:

- monopol inexistent;
- libertate de creație;
- obiect de reglementare limitat la analiza regulilor privind profesia de avocat;
- fără puteri legislative, executive ori judiciare.

2. Barouri cu prerogative de drept public:

- exclusivitate;
- create în baza legii;
- aderare obligatorie;
- competență de reglementare și competență jurisdicțională disciplinară.

Plecând de la această dihotomie, se indică un model considerat ca fiind ideal, anume acela al unui barou independent ce își limitează activitatea la următoarele chestiuni: analiza situației profesiei de avocat la un anumit moment dat; examinarea reformelor judiciare propuse spre realizare și formularea de recomandări privind regulile profesionale aplicabile membrilor săi.

În majoritatea țărilor însă, puterea publică a delegat barourilor (organizațiilor profesionale) puteri proprii – de reglementare interioară, de rezolvare a problemelor disciplinare, de sancționare a membrilor săi etc. Mai mult decât atât, barourile (organizațiile profesionale) pot adopta reguli (cu titlu de exemplu, Codul de deontologie, bareme de onorarii minimale etc.) care, odată intrate în vigoare, devin norme general aplicabile nu numai față de membrii săi, ci și față de instanțele judecătorești ori de public. Acesta este, de altfel, și modelul barourilor din România, cu atribuții de autoreglementare, fiind persoane juridice de interes public potrivit art. 63 din Statutul profesiei de avocat.

⁹ Olga Zhukovska, *The independence of the Bars and their relationship with the public authorities, The independence of lawyers*, Council of Europe Publishing, 2003, p. 92-105.

¹⁰ Publicat în Raportul întocmit cu ocazia Colocviului de drept european (Bayonne, Franța, 25-26 februarie 2002).

4. Curtea Europeană a Drepturilor Omului și profesia de avocat

CEDO a urmărit în mod regulat, prin hotărârile sale, să sublinieze specificitatea profesiei de avocat și independența baroului.

În ceea ce privește înscrierea obligatorie într-un ordin de avocați, în cazul Bota c. România, Curtea a respins cu unanimitate de voturi plângerea reclamantului fondată pe art. 11 din Convenție, privind libertatea de asociere. În acest sens, reclamantul învedera faptul că obligația de a fi membru al Uniunii Avocaților din România pentru a exercita profesia de avocat îl împiedică să-și exercite în mod liber dreptul de asociere. În această privință, Curtea a precizat faptul că, în conformitate cu jurisprudența sa, organizațiile profesiilor liberale sunt instituții de drept public reglementate de lege, caz în care nu este aplicabil art. 11 din Convenție.

5. Independența la nivel social și politic

Barourile sunt cele care asigură performanța efectivă a avocaților din care sunt formate, funcționarea acestora fiind guvernată de regula protejării membrilor și apărării independenței acestora împotriva oricărei restricții sau încălcări.

Putem spune că este, de asemenea, obligația barourilor să facă orice este necesar în vederea garantării independenței avocaților, pentru a fi adevărații custozii ai garanțiilor individuale de care se bucură.

În acest scop, baroul are obligația de a apăra rolul avocatului în societate și, în particular, să mențină onoarea, demnitatea și integritatea acestuia; să promoveze participarea avocaților la diferite programe pentru a asigura accesul la justiție al persoanelor cu o situație financiară precară; să promoveze și să susțină reformele legislative, precum și discuțiile asupra legislației existente și a propunerilor legislative; să promoveze la cele mai înalte standarde nivelul de competență al avocaților și să vegheze asupra respectării standardelor de conduită și disciplină a avocaților¹¹.

Cu toate acestea, în ultimele decenii, practica dreptului s-a schimbat considerabil, iar practicienii în drept sunt oarecum obligați să adopte o abordare mai mult comercială a activității desfășurate, acesta reprezentând unul dintre motivele pentru care independența avocatului poate fi, în anumite cazuri, subiectul unor amenințări pe scară largă.

6. Independența economică

Independența economică a barourilor a reprezentat un factor decisiv în evoluția acestora de-a lungul timpului. Fără o autonomie reală, atât din punct de vedere administrativ, cât mai ales din punct de vedere financiar, nu poate fi concepută independența barourilor. De altfel, finanțarea barourilor exclusiv prin contribuția membrilor săi asigură independența. Sustenabilitatea financiară este importantă pentru asigurarea independenței, căci un barou fără fonduri nu poate susține proiecte, nu poate fi un vector de opinie, nu poate nici măcar participa la dezbaterile din interiorul profesiei, depinzând în totalitate eventual de conducerea structurii superioare (Uniunii).

Pe de altă parte, acest principiu al independenței economice implică, la nivel de etică, obligația avocaților de a fi devotați activității pe care o desfășoară, dar, în același timp, obligația statului de a asigura o remunerație corespunzătoare pentru avocați.

De asemenea, în baza principiului independenței economice, un avocat nu trebuie să fie supus unor sancțiuni de natură economică pentru aducerea la îndeplinire a îndatoririlor profesionale

¹¹ https://www.asianajaliitto.fi/files/19/R2000-21_Freedom_of_exercise_of_the_profession_of_lawyer.pdf

[cazul majorărilor de întârziere de 0,15% pentru fiecare zi de întârziere conform art. 235 alin. (5) din Statutul profesiei de avocat pentru neplata taxelor și contribuțiilor profesionale, astfel că pentru a garanta independența economică a avocatului singura sancțiune ar trebui să fie doar suspendarea conform art. 28 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 51/1995].

7. Independența Barourilor în relația cu autoritățile publice

Independența Barourilor este recunoscută ca fiind un pilon fundamental al democrației în zilele noastre, însă nu de puține ori au fost exercitate atacuri asupra naturii acesteia. Baroul este cu atât mai independent, cu cât este autogovernat și fără legături directe cu statul sau alte autorități publice.

Ian Kelcy, președintele Ordinului de avocați din Bristol (Marea Britanie), menționa în raportul său: „Îmi exprim încrederea în puterea și independența unor organizații profesionale de avocați (Uniuni, Barouri), ce pot avea o singură voce care să mențină democrația. Orice guvern ce nu respectă și nu acordă atenția cuvenită cadrului său juridic, precum și independenței profesiei juridice este, în opinia mea, nedemocratic”¹².

Statul trebuie să protejeze existența profesiilor liberale, prin recunoașterea și respectarea dreptului avocaților de a forma asociații profesionale (Barouri), care le protejează interesele și promovează integritatea profesiei. Acest fapt implică însă și obligația statului de a nu aduce vătămări independenței profesiei de avocat.

Rolul pe care profesiile juridice îl au în diferitele proceduri legale poate afecta comunitatea la scară înaltă, influențând calitatea serviciilor prestate, transparența, durata, complexitatea și costurile procedurilor judiciare. Așadar, atât avocații, constituiți în Barouri, cât și autoritățile publice au interesul, dar și obligația de a colabora și a lua decizii privind stabilirea drepturilor și obligațiilor membrilor organizațiilor profesionale.

În cazul independenței profesiei de avocat și a Barourilor în relația cu autoritățile publice, scopul pe care aceștia trebuie să îl urmărească este acela de a crea un sistem de justiție care să promoveze și să apere în mod corespunzător drepturile legale ale fiecărui cetățean în parte.

Cu toate acestea, există situații în care independența avocaților este afectată prin impunerea unor proceduri prin intermediul cărora avocații sunt subiecți obligației de dezvăluire către autorități a unor informații privind clienții lor, fapt ce constituie o încălcare a principiului confidențialității, care constituie un element esențial pentru o administrare corectă a justiției¹³.

Statul, prin organele competente, trebuie să ia toate măsurile necesare pentru a asigura respectarea acestui principiu, întrucât este vital pentru societate ca avocații să aibă posibilitatea de a se constitui în mod liber în asociații profesionale, iar prin intermediul acestora să își desfășoare activitatea, fără presiuni din partea autorităților publice.

¹² Ordre des Avocats de Genève, „L'autorégulation de la profession d'avocat. Situation en Belgique”, Intermediate Meeting / Stage FBE, Genève, October 10th – 13th 2012, http://www.fbe.org/IMG/pdf/Yves_Oschinsky.pdf

¹³ În acest sens, a-i atribui avocatului un potențial rol de acuzator al clientului său, ar însemna a-i submina rolul de apărător pe care și l-a asumat, dar și funcția de apărare în sine. A forța avocații să raporteze suspiciuni cu privire la clienții lor ar avea ca efect chiar schimbarea naturii și a scopului confidențialității profesionale, lipsind-o de orice aplicabilitate efectivă. Exemplul edificator îl regăsim în legislația din România, art. 10 din Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării actelor de terorism, impunând avocaților obligația de a sesiza de îndată Oficiul, dacă există suspiciuni că abaterile de la normalitate au ca scop spălarea banilor sau finanțarea actelor de terorism. Această situație nu face decât să genereze neîncredere în practica avocaților și să submineze, în consecință, rolul pe care aceștia trebuie să îl ocupe într-un sistem de drept.

8. Independența baroului vs. independența avocatului

Există o limită periculoasă între protecția pe care Baroul o oferă membrilor săi și atingerea pe care o aduce în același timp independenței acestora. Mai exact, puterea normativă și de reglementare a Baroului asupra drepturilor și îndatoririlor membrilor săi poate fi văzută ca un posibil pericol, care poate limita sau încălca drepturile și libertățile acestora¹⁴.

Spre exemplu, accesul în profesia de avocat este controlat de organizațiile profesionale, care stabilesc condițiile de admitere în profesie, dar și reguli de conduită sau limite ale onorariilor avocaților etc.

Deciziile unui barou independent reprezintă, în anumite cazuri, o limitare a independenței avocaților, a comportamentului lor, în activitatea profesională sau publică (spre exemplu, instituirea unor principii de conduită pentru avocați în ceea ce privește utilizarea rețelelor de socializare) și chiar în viața privată, sens în care oferim câteva exemple:

- avocații au are obligația de a respecta principiile privind exercițiul liber al profesiei, demnitatea, conștiința, independența, probitatea, umanismul, onoarea, loialitatea, delicatețea, moderația, tactul și sentimentul de confraternitate (art. 227 alin. 2 din Statut);
- avizarea spațiilor, altele decât sediul profesional unde avocatul păstrează lucrările – art. 228 alin. (3) din Statut;
- notificarea baroului în prealabil cu privire la data de începere și durata estimată a fiecărei perioade de repaus pentru fiecare avocat, în scopul evidenței – art. 226 alin. (3) din Statut;
- autorizarea de către consiliul baroului a broșurilor de prezentare generală editate în vederea participării la întruniri sau colocvii de specialitate – art. 247 din Statut;
- conținutul și modul de prezentare a adresei de internet se avizează, în prealabil, de consiliul baroului (art. 249 alin. 2 din Statutul profesiei de avocat)

Noțiunea de „independența Barourilor” nu trebuie înțeleasă în sensul de autarhie profesională, izolare și monopol în deciziile luate, ci trebuie înțeleasă în sensul ei propriu, și anume „libertatea oferită membrilor de a exercita profesia de avocat și de a se organiza în scopul apărării intereselor lor, fără interferențe abuzive din partea terților”.

Cea mai bună apărare a independenței profesionale poate fi obținută prin menținerea unei atitudini deschise a Barourilor către dezbateri și critici publice, prin menținerea unor înalte standarde profesionale și prin îmbunătățirea constantă a activității acestora.

Nu în ultimul rând, o obligație pe care barourile o au, însă în prea puține cazuri respectată, este aceea ca, din oficiu sau la cerere, să acționeze prin toate mijloacele legale pentru protecția profesiei, a demnității și onoarei corpului de avocați (art. 12 alin. 3 Statut), obligație care deopotrivă incumbă și U.N.B.R. Motivul nerespectării acestei obligații, cel puțin în cazul barourilor, ține mai mult de slaba organizare și structurare sau de lipsa fondurilor pentru susținerea unor proiecte cu impact public, decât de lipsa de interes.

9. Independența baroului vs U.N.B.R.

Nu în ultimul rând, independența baroului interferează cu atribuțiile și rolul U.N.B.R., legea de organizare a profesiei stabilind că niciun barou nu poate funcționa în afara acestei structuri (art. 60 alin. 4 din Legea nr. 51/1995 și art. 77 din Statut).

Se poate constata în ultimii ani o tendință de centralizare, cu consecința afectării independenței barourilor, în ciuda liberalismului care ar trebui să triumfe la nivelul organizației.

Din păcate, în acest moment U.N.B.R. nu este o organizație deschisă, nefiind capabilă de input-uri pe care să le transforme apoi în output-uri, constatându-se o mutație funcțională, de la

¹⁴ Alan Uzelac, *The independence of the Bars and their relationship with the public authorities, The independence of lawyers*, 28th Colloquy on European Law, Bayonne (France), 25-26 February 2002.

o uniune a barourilor, cum este în viziunea celor care au votat legea, la o organizație-instrument de dominare, care se caracterizează prin plasarea membrilor în separeuri (cubicles), restrângând acțiunea și interacțiunea socială, având un superior care are autoritate asupra lor .

Nu pot să nu amintesc aici "lacuna" legislativă din Legea nr. 51/1995, de puțin timp modificată, cu privire la numărul nelimitat de mandate ale președintelui U.N.B.R. Nu este o remarcă pernicioasă, însă eu unul nu cred că identificăm în tradiția democratică românească nici cea veche, nici cea recentă, decât exemple în care numărul de mandate al celor care conduc instituții publice sau persoane juridice de interes public este limitat la două.

Multe sunt semnele acestei stări de fapt și autonomizării acestei structuri la nivel național în defavoarea barourilor:

- supra legiferarea în unele cazuri până la situații greu de înțeles (cazul Regulamentului de creanțe contributive¹⁵, care este o copie a Codului de procedură fiscală, pe alocuri al nostru e chiar "mai bun") și graba inexplicabilă cu care uneori sunt impuse anumite reglementări de mare impact, fără a aștepta un punct de vedere al colegilor avocați; mă refer numai la cel mai recent caz, cel al Tabloului onorariilor minimale (Hotărârea 272/26 august 2017), care, indiferent de motivația care a stat la baza adoptării, dovedește o lipsă a confraternității, fără parcurgerea etapei dezbaterii publice în rândul avocaților;

- inițiativa unui singur portal: dorința de control a fluxului de informații se pare că este un obiectiv clar al U.N.B.R. în condițiile în care propune nici mai mult, nici mai puțin decât ca barourile să renunțe la propriile site-uri, iar "refacerea" implică transferul informațiilor pe noul site, noile site-uri urmând a fi integrate într-un portal la nivel național, administrat de către U.N.B.R.¹⁶. Este ceva care seamănă cu episodul "manualului unic" din învățământul preuniversitar. Baroul Dolj a fost primul barou care a reacționat și a refuzat propunerea în ședința Consiliului din 14 septembrie 2017¹⁷.

- dorința constantă a desființării Filialelor C.A.A., cu scopul controlului resurselor financiare ;

- lipsa unor dispoziții legale care să interzică cumulul funcțiilor sau demnităților, așa încât un număr mic de persoane conduce toate structurile avocaturii;

- lipsa de transparență și comunicare atât față de reprezentanții barourilor, cât mai ales față de avocații din țară. În mod constant, conducerea U.N.B.R. nu a agreat transmiterea în direct a lucrărilor Congresului avocaților, deși au existat solicitări în acest sens;

- organizarea, începând cu anul 2017, a examenului de admitere în profesie la nivel național, în condițiile în care tradiția ultimilor ani a fost de organizare pe Centre Teritoriale ale I.N.P.P.A., fără să fi existat neajunsuri ale acestui sistem care să impună schimbarea lui;

- organizarea Congresului Avocaților doar în București, deși tradiția interbelică a fost de valorificare a potențialului avocaților din regiunile istorice românești, de a pune în valoare și alte barouri (este adevărat că imediat după Marea Unire din 1918, ceea ce în viziunea conducătorilor de la acea vreme era pe deplin justificat de necesitatea integrării, principiul confraternității neavând altă valență pentru cei care conduceau Uniunea Avocaților din România).

Toate aceste câteva exemple sunt dovada unei transformări a Uniunii Naționale a Barourilor din România într-un organism autonom, desprins de rețeaua ombilicală a barourilor, dar care, în opinia mea, demonstrează un deficit de democrație și transparență.

¹⁵ Adoptat prin Hotărârea Consiliului U.N.B.R. nr. 209/2017 și care a intrat în vigoare la 31 martie 2017.

¹⁶ Hotărârea nr. 274 din 26 august 2017 a Consiliului U.N.B.R. prin care se aprobă Proiectul privind finalizarea Platformei de comunicare on-line între entitățile din sistemul Uniunii Naționale a Barourilor din România – U.N.B.R., barouri, Casa de Asigurări a Avocaților (C.A.A.), filialele C.A.A., prin realizarea componentei U.N.B.R. –Barouri.

¹⁷ <http://www.barouldolj.ro/index.php?show=anunturi&idPagina=8264>.

În fapt, este ceea ce în teoria organizațiilor se definește a fi trecerea de la stadiul colectivității (caracterizat prin continuitatea inovațiilor, buna definire a obiectivelor organizației, comunicare, atașamentul membrilor față de organizație) către stadiul de formalizare și control (caracterizat în special prin impunerea unor reguli și procedee formale, apariția altor structuri organizatorice - comisii etc. - considerate necesare, scăderea interesului pentru inovație ș.a.m.d.¹⁸.

În loc de concluzii

Avem nevoie de barouri independente pentru că societatea are nevoie de avocați independenți. Independența totală a baroului față de stat este semnul distinctiv al unei societăți libere, iar avocații, prin vocea lor, au un rol esențial în menținerea democrației.

Este și motivul pentru care barourile au nevoie de un plus de organizare, de transformare în entități raționale cu scopuri precise, iar pentru a putea fi puternice trebuie menținute printr-un management eficient. Baroul are un rol de reprezentare – un barou bine organizat trebuie să exercite influență și prezență în protejarea intereselor avocaților.

Barourile trebuie să aibă un rol mai mare în promovarea avocaturii și protejarea prestigiului profesiei, inclusiv cu scopul de a combate și limita concurența făcută de alte persoane fără drept de exercițiu sau chiar de alte profesii, așa încât se impune implicarea barourilor în campanii P.R. sau proiecte cum ar fi Săptămâna dreptului/avocatului (în care publicul poate obține consultanță gratuită¹⁹, după modelul Ziua Porților Deschise) ori înființarea unui call center pentru persoanele care au suferit accidente de circulație sau rudele celor decedați – ca să oferim un exemplu din ultima perioadă, constatându-se un fenomen în plină expansiune prin apariția mai multor asociații sau societăți care determină încheierea unor contracte de reprezentare.

Democrația organizației la nivelul U.N.B.R. este în acest moment una de vitrină, așa încât revine barourilor să dea dovadă de receptivitate la nevoile colegilor avocați, să susțină inovația printr-o atitudine deschisă și să aducă în dezbatere problemele esențiale ale avocaturii. Din păcate, atât timp cât toți cei care conduc barourile nu sunt ei înșiși conștienți de importanța menținerii independenței, cu greu se poate îmbunătăți condiția avocatului. Este adevărat că unele barouri cu număr mai mic de avocați și implicit buget mic sunt în imposibilitate să se opună autocrației U.N.B.R., însă nimic nu împiedică o schimbare a paradigmei și accentuarea activității la nivelul barourilor prin asocierea lor în diverse proiecte, activități, asocieri cu barouri din străinătate sau aderarea la asociații europene (FBE, UIA, IBA, CCBE), atragerea de fonduri europene, desfășurarea în comun a activităților de formare profesională, conferințe, ateliere, poziții publice în mass media etc.

¹⁸ Horia Mihai Raboca, *Teorie și comportament organizațional*, p. 6.

¹⁹ Cristiana I. Stoica, Janice H. Webster, *Avocatul român în sistemul de drept european*, Ed. All, București, 1997, p. 101.

Considerații privind “Tabloul onorariilor minimale” aplicabil activităților prestate de avocați

Av. Nicoleta Andreea ANTONIE¹
Baroul Olt

Rezumat:

Prin Hotărârea nr. 272 din 26 august 2017, care este parțial în vigoare, de pe 30 septembrie, Consiliul Uniunii Naționale a Barourilor din România (“UNBR”) a aprobat “Tabloul onorariilor minimale” aplicabil activităților prestate de avocați.

Deși preambulul deciziei prevede că aceste taxe reprezintă o recomandare, este evident din cele de mai sus că noile norme încorporează de fapt o obligație pentru avocați.

Prin Decizia nr. 250 din 28 septembrie 2017, Comisia Permanentă a UNBR a decis amânarea intrării în vigoare a unor articole din Hotărârea Consiliului UNBR cu nr. 272/2017, respectiv art. 4-8, II, IV, V.

Cuvinte-cheie: decizie; onorarii minimale; avocați; obligatoriu; recomandare.

Abstract:

By Decision no. 272 from 26 August 2017, which is partially in force, on 30 September, the Council of the National Union of Romanian Bars Association (“NURB”) approved the “Minimum Fee Scheme” applicable to lawyers' activities.

Although the Preamble to the Decision states that these fees are a recommendation, it is clear from the above that the new rules actually embody a duty of lawyers.

By Decision no. 250 of 28 of September 2017, The Standing Committee of NURB postponed the entry into operation of articles of the NURB Council Decision no. 272/2017, respectively art. 4-8, II, IV, V.

Keywords: decision; minimum fees; lawyers; binding; recommendation.

Prin Hotărârea nr. 272 din 26 august 2017, care este parțial în vigoare, de pe 30 septembrie, Consiliul Uniunii Naționale a Barourilor din România (“UNBR”) a aprobat “Tabloul onorariilor minimale” aplicabil activităților prestate de avocați, fără a pune anterior în dezbaterea avocaților un Proiect al acesteia.

Hotărârea nr. 272 din 26 august 2017 a Consiliului UNBR are ca scop principal fixarea unor onorarii minimale pe care toți avocații au obligația să le respecte. Deși potrivit art. 66, lit. x) din Legea 51/1995 Consiliul U.N.B.R. adoptă cu caracter de recomandare “Tabloul onorariilor minimale” noile norme cuprind în realitate o obligație a avocaților, respectiv aceea de a respecta

---

¹ E-mail: andreea.antonie@yahoo.com.

onorariile minime stabilite de către Consiliul UNBR. Caracterul obligatoriu al onorariilor minime rezultă din faptul că nerespectarea acestora atrage după sine aplicarea unei sancțiuni, „omisiunea avocatului de a urmări încasarea și/sau executarea contractelor de asistență juridică cel puțin în limita onorariilor minime” constituind abatere disciplinară. Totodată, potrivit art. 4, alin. (4) al noii reglementări, avocatul are obligația ca lunar, să declare pe propria răspundere că în realizarea veniturilor declarate pentru îndeplinirea obligațiilor față de sistemul Casei de Asigurări a Avocaților s-au respectat reglementările privind onorariile minime.

Astfel, organul de conducere a adoptat o hotărâre care contravine Statutului profesiei de avocat, care interzice în mod expres „fixarea de onorarii minime (...) de către organele profesiei, de către formele de exercitare a profesiei de avocat sau de către avocați”.

În Preambulul Hotărârii nr. 272/26.08.2017, Consiliul UNBR arată că prin adoptarea acesteia a acționat pentru „protecția, menținerea și stimularea concurenței profesionale în profesia de avocat și dezvoltarea unui mediu concurențial normal”, cu respectarea dreptului avocaților la onorariu stabilit liber între avocat și client, deși în realitate stabilirea de tarife și onorarii minime, reprezintă o practică anticoncurențială.

Tabloul onorariilor minime stabilite la nivel național are un impact devastator asupra avocaților din zonele defavorizate ale țării, el neavând în vedere realitățile economice și sociale ale acestor zone prin fixarea unor limite inferioare ale onorariilor care nu își pot găsi aplicabilitate în raport de nivelul economic al clienților.

Sunt protejați de practicarea unor onorarii cu un quantum minim ridicat, așa cum este cel al onorariilor minime stabilite de UNBR, avocații care au deja un portofoliu de clienți bogat, scopul vădit al Hotărârii nr. 272/26.08.2017 fiind acela de a conserva privilegiile avocaților cu vechime în profesie și o reputație profesională consolidată (efectul de breaslă), eliminând șansele avocaților debutanți în profesie de a-și crea o clientelă, restricționându-se astfel concurența profesională.

Se arată de asemenea, în Preambul faptul că la adoptarea Hotărârii privind onorariile minime s-a avut în vedere interesul beneficiarilor serviciilor de avocatură de a obține servicii profesionale de calitate, realizate cu respectarea standardelor în materie. Raportându-mă la aceste susțineri concluzionez că un preț ridicat al serviciilor juridice reprezintă în accepțiunea Consiliului UNBR garantul unor servicii de calitate. Anterior, Consiliul Concurenței a arătat că un preț minim garantat nu poate asigura un nivel corespunzător de calitate al tuturor concurenților de pe piața reglementată.²

Potrivit Legii 51/1995, accesul în profesia de avocat se face în baza unui examen. Promovarea acestuia ar trebui să fie garantul faptului că viitorul avocat stagiar are nivelul de cunoștințe juridice necesar pentru a accede în profesie. Ulterior, după o perioadă de stagiatură de doi ani, avocatul stagiar susține examenul de definitivat, prin care se realizează practic, o nouă triere a viitorilor profesioniști. Dacă examenul de definitivat este promovat, în mod firesc înseamnă că în accepțiunea UNBR, avocatul respectiv are cunoștințele și capacitatea de a oferi servicii juridice de calitate. Consider că se poate spune că aceste etape sunt necesare și suficiente pentru asigurarea unui nivel ridicat de competență al avocatului. Așadar, susținând că prin stabilirea unor onorarii minime se urmărește să se realizeze interesul beneficiarilor serviciilor de avocatură de a obține servicii profesionale de calitate, UNBR arată că modalitatea de accedere în profesie și de obținere a definitivatului sunt ineficiente, aceste examene putând fi promovate de persoane care nu pot oferi servicii de avocatură realizate cu respectarea standardelor în materie. Încă o restricționare, prin

² Consiliul Concurenței, Decizia 47/2010, CECCAR, para. 118.

stabilirea unor onorarii minimale care să garanteze servicii juridice de calitate prestate de către avocat, apare ca fiind nejustificată.

Consider că rezultatul stabilirii acestor onorarii minimale va fi un număr din ce în ce mai scăzut de avocați debutanți care să reziste în profesie, respectiv de persoane, care să-și dorească să accedă în profesie, având în vedere posibilitățile minime de afirmare.

În concluzie, numărul furnizorilor de servicii de avocatură se va reduce drastic, fapt ce va conduce la noi creșteri ale onorariilor și la reducerea posibilităților de alegere pentru consumatori.

Pe lângă caracterul profund anticoncurențial pe care îl are, așa cum am arătat și a neconcordanțelor prevederilor Hotărârii nr. 272 din 26 august 2017 a Consiliului Uniunii Naționale a Barourilor din România, această hotărâre cuprinde și multiple inadvertențe. Astfel, A - pct. 2.4.3 din art. I A. 2.4 referitor la contestația la executare silită - trimite la pct. 3 care nu există; a - pct. 1.7 din art. I B. 1. - trimite la dispozițiile art. I lit. B pct. 2.2. *supra* care nu există; b - pct. 4.12 din art. I B. 4 - trimite la Codul de procedură civilă în loc de Codul de procedură penală, așa cum ar fi fost corect.

Totodată, quantumul onorariilor minimale a fost stabilit în mod absurd, cum este cazul art. I A.2. pct. 2.1.5., privind cererile de scutire de la plata taxei judiciare de timbre - 240 lei, sau într-o manieră simplistă, cum este cazul onorariilor minimale în materia cererilor evaluabile în bani, al căror quantum minim a fost stabilit fără să fi fost avute în vedere criteriile în baza cărora avocații stabilesc în mod curent onorariile, respectiv având în vedere atât valoarea bunurilor, cât și complexitatea cauzei, durata procesului și alte aspecte specifice activității, ci exclusiv prin raportare la valoarea obiectului litigiului.

Având în vedere comunicările barourilor privind Hotărârea nr. 272 din 26 august 2017 a Consiliului Uniunii Naționale a Barourilor din România, prin Decizia nr. 250 din 28 septembrie 2017, Comisia Permanentă a UNBR a decis amânarea intrării în vigoare a unor articole din Hotărârea Consiliului UNBR cu nr. 272/2017, respectiv art. 4-8, II, IV, V, care privesc cazurile când pot fi reduce/majorate onorariile, eșalonarea plății acestora, obligația de a percepe cel puțin onorariile minimale, etc. S-a arătat că prin aceasta se urmărește respectarea Preambulului Hotărârii și a dispozițiilor legale și statutare relative la consacrarea principiului liberei negocieri în stabilirea onorariilor, dar și a prevederilor art. 175, art. 176 alin. (1) lit. d) și art. 178 din Statutul profesiei de avocat.

Prevederile neamânate sunt deja în vigoare. Printre articolele intrate în vigoare se află art. I, care prevede onorariile minimale, care este cel mai controversat și criticat articol.

Având în vedere faptul că art. I din Anexă este în vigoare deja, coroborat cu prevederile Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, potrivit căreia avocatul răspunde disciplinar pentru nerespectarea prevederilor prezentei legi sau ale statutului, pentru nerespectarea deciziilor obligatorii adoptate de organele de conducere ale baroului sau ale Uniunii Naționale a Barourilor din România, precum și pentru orice fapte săvârșite în legătură cu profesia sau în afara acesteia, care sunt de natură să prejudicieze onoarea și prestigiul profesiei, ale corpului de avocați sau ale instituției³, și cu prevederile legale potrivit căreia avocații pot conveni cu clienții onorarii superioare celor stabilite în tabloul onorariilor minimale adoptat de Consiliul U.N.B.R.⁴, fără a se arăta că se pot stabili și onorarii mai mici decât cele minimale (exceptând cazurile prevăzute prin Hotărârea Consiliului UNBR), în lipsa lămuririi caracterului de

³ Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, art. 86, alin (1).

⁴ Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat art. 31 alin. 1 ind. 2.

recomandare sau obligatoriu al dispozițiilor privind stabilirea onorariilor minimale, consider că în prezent li se pot aplica avocaților sancțiuni disciplinare pentru stabilirea unor onorarii inferioare celor stabilite în Tabloul onorariilor minimale.

Având în vedere faptul că Hotărârea nr. 272/2017 a intrat în circuitul civil și își produce efectele, orice persoană care se consideră vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim, poate formula potrivit Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ, cerere de anulare în contencios administrativ a acesteia, UNBR îndeplinind cerințele pentru a fi calificată drept organ al autorității publice centrale.

Cât privește punctul de vedere al barourilor cu privire la Hotărârea nr. 272/2017 a Consiliului Uniunii Naționale a Barourilor din România, acestea nu au solicitat abrogarea Hotărârii înainte de intrarea în vigoare și nu și-au exprimat până în prezent intenția de a o ataca în contencios administrativ, ci doar dorința ca aceasta să fie perfecționată.

Medierea în România, Italia și Uniunea Europeană

Constantin-Adi GAVRILĂ¹
Leonardo D'URSO
Mediators

Rezumat:

Acest articol face parte din seria de scriitori care este condusă de Mediators Beyond Borders International (MBBI) și analizează următoarea întrebare: "Cum ar arăta compania/industria/domeniul și regiunea dumneavoastră dacă sistemele de luare a deciziilor contradictorii ar fi înlocuite cu cele care cooperează?". Termenul "companie / industrie / domeniu" se referă la domeniul medierii, iar termenul "regiune" este stabilit pentru Uniunea Europeană, cu un interes specific în România și Italia.

Cuvinte-cheie: mediere; decizie contradictorie; Uniunea Europeană; România; Italia.

Abstract:

This article is a part of the writers-series² that is being run by Mediators Beyond Borders International (MBBI) and explores the following question "What would your company/industry/field, and region, look like if adversarial decision-making systems were replaced by collaborative ones?". The term „company/industry/field” refer to the field of mediation and the term “region” is set for the European Union, with specific interest in Romania and Italy.

Keywords: mediation; adversarial decision; the European Union; Romania; Italy.

In response to **what the field of mediation in Romania, Italy and the European Union (EU), would look like if adversarial decision-making systems were replaced by collaborative ones**, one might begin by saying the question appears ironic. This is given the fact that the field of mediation is collaborative *par excellence* – and that mediators walk their talk and are experts on collaboration. Yet, upon closer inspection, at least in Romania and Italy, if not in other EU countries as well, adversarial decision-making systems exist and the question is worthwhile and realistic.

The European Parliament's Committee on Legal Affairs, on 5 July 2011, adopted a Motion³ for a European Parliament Resolution on the implementation of the directive on mediation⁴ in

---

¹ E-mail: adi.gavrila@rdsmail.ro.

² Mediators Beyond Borders, Writers Series Part IV: Dr. Constantin-Adi Gavrilă and Mr. Leonardo D'Urso on Mediation in the European Union, <https://mediatorsbeyondborders.org/writers-series-part-iv/>

³ European Parliament resolution of 13 September 2011 on the implementation of the directive on mediation in the Member States, its impact on mediation and its take-up by the courts (2011/2026(INI)) (2013/C 51 E/03), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011IP0361&from=EN>

⁴ THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL, DIRECTIVE 2008/52/EC on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, 21 May 2008 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0052&from=EN>

Member States – its impact on mediation, and its use by the courts (2011/2026(INI)). According to point nine of the Motion, “[...] Member States whose national legislation goes beyond the core requirements of the Mediation Directive seem to have achieved important results in promoting the non-judicial treatment of disputes in civil and commercial matters; [the Commission] observes that the results achieved in particular in Italy, Bulgaria and Romania prove that mediation can bring about a cost-effective and quick extrajudicial resolution of disputes through processes tailored to the needs of the parties”.

Romania’s mediation field launched with the support of donor-funded programs and the Romanian Ministry of Justice — to develop ADR in the judiciary. Then, mediation legislation⁵ was introduced in 2006 — and the field grew at a fantastic pace. The system was developed with quality assurance mechanisms, including training standards, a national accreditation scheme and incentives aiming to pull parties into mediation (i.e. a full refund of court fees if parties would reach agreement). Almost 30,000 individuals accessed formal training in the field of mediation and more than 10,000 were registered on the national panel of mediators – a public list of mediators who graduated from authorized training programs.

Increasingly, pressure points were created at multiple levels in the society — mediation legislation was modified by numerous legal experiments aimed at convincing individuals and companies to choose mediation to resolve their disputes. Unfortunately, the solutions could have benefited from more collaboration both within the field and with other stakeholders i.e. those in the legal profession and the academic community. More collaboration would have determined a real consultation processes, engaged stakeholders and allowed for buy-in, improved solutions and sustainable results. Sadly, the lack of outcomes⁶ from collaboration paralysed the entire mediation field in the country.

Had there been collaboration within the mediation field in Romania, the field would still be vibrant today. A handful of networked mediators had been able to implement mediation in the short-term, but without discussions with stakeholders, the experiment was not turned into a sustainable process.

However, mediation is alive and kicking in Italy. The determination of a small group of mediators in Italy saw their advocacy engage the Government and Parliament in instating an exemplary legal framework⁷ on mediation.

Italy is adopting two models of mediation at the same time in commercial and civil cases: the usual voluntary mediation model with incentives and sanctions, in 90% of the civil disputes; and the required initial mediation meeting before going to court, in 10% of the disputes (relating to real estate, inheritance, medical malpractice, banking contracts, etc..). While the first model is quite well known where both parties need to agree before starting the mediation (also known as “Opt-In”), the second model (known as “Opt-Out”) is innovative and becoming a best-practice across Europe.

The main characteristics of the Opt-Out model are that:

1. The initial meeting is held within 30 days of the filing of the mediation request with an accredited mediation provider by the Ministry of Justice. Each party must pay a filing fee of only 40 Euros (or 80 Euros for claims above a value of EUR 250,000.00).

---

⁵ Law no. 192 of 16 May 2006 on mediation and organisation of the profession of mediator 20.08.2013, <http://www.cmediere.ro/legislatie/7/>

⁶ Christian-Radu Chereji, Constantin-Adi Gavrilă - Don't rush - Kluwer Mediation Blog <http://mediationblog.kluwerarbitration.com/2015/03/02/dont-rush/>

⁷ ADR Center - The Italian Mediation Law on Civil and Commercial Disputes, <https://mediatorsbeyondborders.org/wp-content/uploads/2017/09/The-Italian-Mediation-Law.pdf>

2. If one party does not attend the initial session, the judge will sanction that party in subsequent judicial proceedings.

3. When all parties are present, during the initial session, the mediator explains the mediation procedure and its benefits to all the parties and lawyers.

4. If, during the initial session, one party decides not to proceed with mediation, they have fulfilled the mediation requirement and are able to file their case in a court. There is no obligation to pay any additional fees.

5. If all parties agree to proceed with the full mediation then they are able to start right away and pay the agreed upon fees. The duration of the procedure is 90 days.

6. The presence of lawyers is mandatory under the law, with the exception of consumer disputes due to the 2013 EU Directive on consumer ADR.

7. Mediation agreements, signed by lawyers, are automatically enforceable.

With about 200,000 mediations per year, Italy took the leading role in mediation in Europe and surpassing the Member States with a longer tradition of mediation (like the UK, Germany and The Netherlands). Italian statistics show that currently, the Required Initial Mediation Session model is the only effective model that can generate mediations in an entire jurisdiction in relatively short period of time.

The 2008 EU Directive on Mediation is a milestone for all EU Member States in introducing national legislation on mediation in civil and commercial matters. However, after almost ten years since its adoption, and more than twenty years since the start of the ADR movement in Europe, it has become evident that the goal stated in Article 1 of the Directive – towards encouraging the use of mediation and especially achieving a, *“balanced relationship between mediation and judicial proceedings–”* has not been realized. Despite the lack of homogeneous statistics, except Italy, in almost all of the Member States, mediation is used in less than 1% of the cases in court: for 1 mediation, 100 cases go to court.

As the results of a recent study⁸, commissioned by the European Parliament, suggests, EU legislators should consider revising the Article 5.2 of the Directive, requiring parties, in certain disputes, to participate at least in an initial mediation session with a trained mediator. This mediation attempt should be fast and inexpensive.

The outcomes of the Opt-Out model are possible because of good collaboration among stakeholders who stopped positioning themselves as adversaries. This managed to develop and implement a sustainable legislation framework in the field of mediation.

---

⁸ European Parliament, Committee on Legal Affairs - The Implementation of the Mediation Directive 29 November 2016
Compilation of In-Depth Analyses
http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/571395/IPOL_IDA%282016%29571395_EN.pdf

STUDII ȘI COMENTARII

Provocări în noua legislație procesual penală – remedii născute din practică judiciară

Av. Bogdan Valentin MIHĂLOIU
Baroul Dolj

Rezumat:

Printr-un comportament activ, apărătorul își poate asigura pe deplin dreptul la apărare pentru a evita o renunțare spontană în raport cu clientul său, folosind acest efect de levier pentru a asigura pronunțarea hotărârii în cauzele penale pe baza unor reglementări clare care nu implică discuții sau interpretări.

Cuvinte cheie: remedii procesuale; hotărâre preliminară; izvor de drept; forță obligatorie.

Abstract:

Through an active behavior the defender can fully ensure the right of defense in order to avoid a miscarriage of justice with regards to his/her client, using this leverage that guarantees the delivery of judgement in a criminal case on the basis of clear regulations that do not give way to any discussions or interpretations.

Key words: procedural remedies; preliminary ruling; source of law; binding force.

Considerații generale

Numeroasele condamnări suferite de România la CEDO au impus necesitatea adoptării rapide de reglementări în materie penală care să asigure atât magistraților, cât și participanților la procesul penal soluții legale clare, dar și remedii pentru derapajele care au condus la condamnările pronunțate de instanța europeană.

În acest sens, noile Coduri Penal și de Procedura Penală au presupus apariția multiple instituții noi și pe cale de consecință apariția de situații în care, în practică, diversele organe judiciare cu competențe în materie penală să pronunțe soluții diferite pentru situații similare.

Deși anterior anului 2014 jurisprudența nu era considerat izvor de drept, actuala legislație recunoaște în mod meritat jurisprudenței caracterul modelator al legislației, în măsură în care aplicarea efectivă în practică a unei dispoziții legale este cea mai eficientă metodă de a analiza performanța reglementării, efectul ei imediat, însă oferă și pârgurile îndreptării sub formă completării sau a lămuririi acelor dispoziții legale insuficient de clare sau incomplet formulate.

Dificultățile de ordin practic care conduc la soluții diferite în aplicarea unor norme penale sau procesual penale își găsesc remediul eficient în perspectiva noului Cod de procedura penală,

în instituția "Sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept" reglementată în articolele 475-477¹ Cpp.

Desigur, pentru avocații penaliști această instituție se înfățișează a fi o adevărată gură de oxigen, în măsură în care greutatea procesului penal din perspectiva profesiei, dar și efectele severe pe care o astfel de procedura le are pentru clientul din procesul penal, sunt cu atât mai greu de gestionat cu cât dosarul cauzei presupune chestiuni litigioase, ambigue, pentru care nu există practică unitară și care pot atrage prin lipsa de claritate a reglementării soluții negative pentru partea apărată.

Există în actuală reglementare un întreg sistem de remedii procesuale: excepția de neconstituționalitate, recursul în interesul legii, însă instrumentul hotărârii prealabile este unul puternic în măsură în care în exercitarea obligațiilor profesionale, apărătorul reușește să convingă completul de oportunitatea unei astfel de sesizare, ceea ce atrage și amânarea soluționării cauzei penale până la dezlegarea problemei de drept în discuție.

În termeni generali, ceea ce doctrina juridică reclamă de mult, și anume că jurisprudența trebuie recunoscută că izvor de drept, fie și unul "indirect", primește deplină consacrare în actuală reglementare procesual penală.¹

Noua instituție introdusă prin reglementarea din art. 475-477¹ C.p.p. imprimă forță obligatorie uneia sau alteia din tendințele de practică pe o chestiune litigioasă, în măsura în care hotărârile prealabile date în dezlegarea unor chestiuni de drept au caracter de obligativitate pentru toate organele judiciare, având aceeași forță modelatoare a reglementării care și hotărârile date în recurs în interesul legii.

Definiție

Actuală reglementare nu conține o definiție expresă a noii proceduri, însă din analiză art. 475 C.p.p rezultă că acest remediu procesual este un mecanism specific și limitat la pricinile penale aflate în ultima instanța, mecanism prin care, din oficiu, la sesizarea procurorului sau la sesizarea părților din proces instanța ICCJ, Curtea de apel sau Tribunalul (ca instanțe ce pot judeca în anumite materii ultima cale de atac) poate solicita completului specializat lămurirea unor chestiuni de drept determinante pentru justa și legala soluționare a cauzei penale pedinte.

Spre deosebire de recursul în interesul legii, acest mecanism se înfățișează a fi mult mai eficient deoarece atrage în mod efectiv o reacție față de caracterul neunitar al practicii însă asigură și eliminarea unor potențiale erori judiciare care sunt astfel preîntâmpinate prin tranșarea cu caracter obligatoriu a soluției corecte de practică judiciară.

Procedura judiciară

Mecanismul hotărârii prealabile este cu certitudine o armă eficientă pentru avocatul de bară, în măsură în care dispoz. art. 476 C.p.p. dispun în sensul că decizia de sesizarea a ICCJ se ia prin încheiere de instanța competentă după dezbateri contradictorii.

Dreptul la apărare în procesul penal este astfel deplin conservat, deoarece deși cea care sesizează completul de dezlegare de la ICCJ este instanța, una din pârghiile de determinare a sesizării este conduita activă a apărării ce poate releva existența practicii neunitare, și în funcție de forța argumentelor ce susțin ipoteza normei neclare care a atras soluții neunitare, poate să provoace sesizarea în vederea pronunțării hotărârii prealabile.

Principiul contradictorialității în procesul penal reprezintă una din garanțiile dreptului la apărare și este salvagardat astfel, apărătorul având la îndemână o instituție procesuală efectivă și imediată pentru a pune la adăpost subiectul de drept de lacune legislative sau tendințe diferite de practică.

Dezbaterile pot influența și soluția viitoare a instanței, în măsură în care, din perspectiva procedurală, încheierea prin care se dispune sesizarea ICCJ conține în mod obligatoriu, așa cum dispune art. 476 alin. 1 C.p.p. punctul de vedere al completului de judecată, dar și punctele de vedere ale părților.

Am afirmat că remediul procedural este unul eficient și imediat. Aceste trăsături derivă din consecințele determinate de admiterea unei asemenea cereri de sesizare: deși ne aflăm pe tărâmul procesului penal instanța este obligată fie să suspende judecarea cauzei, fie, dacă nu suspendă judecarea cauzei, să amâne dezbaterile asupra fondului până la dezlegarea chestiunii de drept în discuție.

Tot din perspectiva procedurală, apărarea trebuie să rețină în atenție analiză măsurilor preventive, în măsură în care în cauza subzistă asemenea măsuri, art. 476 alin. 2, teza ultima C.p.p. arătând că verificarea legalității și temeiniciei măsurilor preventive se impune în toată această perioadă în raport de regulile statuate în art. 208 C.p.p.

Încheierea de sesizare

Apreciem necesară o analiză distinctă asupra încheierii prin care se admite cererea de sesizare, în măsură în care ea reprezintă actul declanșator al procedurii, și este determinant în emiterea hotărârii prealabile.

Am arătat că în măsura în care se apreciază în sensul admiterii solicitării de sesizare, încheierea instanței, care nu este supusă nici unei căi de atac, reprezintă actul de investire a completului specializat de la ICCJ.

Importantă lui rezidă în mai multe aspecte esențiale:

1. poartă forța unei hotărâri judecătorești care surprinde cu rigurozitatea unui asemenea act de autoritate tendințele diferite de practică și chestiunea de drept echivocă ce a născut aceste soluții diferite.

2. conține punctul de vedere al magistraților care compun completul de judecată a căii de atac, ceea ce poate fi un punct forte al apărării indiferent de soluția dată prin hotărârea prealabilă.

3. conține punctele de vedere ale părților, ceea ce poate conduce la adoptarea unei soluții care ține cont de aceste puncte de vedere, cu alte cuvinte una din rarele situații în care sistemul judiciar "are față umană", adică adopta soluții ținând cont de opinii juridice bine fundamentate emise de justițiabili prin apărătorii lor ca garanți ai dreptului constituțional la apărare.

Încheierea de sesizare capătă deplină forță procedurală și din perspectiva regulii instituite de art. 476 alin. 3 C.p.p., și anume obligativitatea publicării acestui act pe pagină de internet a ICCJ astfel încât orice instanța care are o cauză similară pe rol, să poată dispune suspendarea cauzei până la pronunțarea hotărârii prealabile.

Procedura în fața ICCJ

Data fiind importantă instituției hotărârii prealabile, și avem în vedere cu precădere caracterul obligatoriu al dezlegării de drept, completul competent să soluționeze o asemenea sesizare este unul cât se poate de specializat: este compus din președintele Secției Penale a ICCJ sau de un judecător special desemnat de acesta .

În calitate de președinte al completului specializat, acest magistrat are competență dar și obligația să asigure alegerea aleatorie a încă 8 judecători din cadrul secției penale, care vor asigura astfel legală compunere a completului specializat în dezlegarea unor chestiuni de drept.

O situație specială subzistă atunci când chestiunea de drept privește activitatea mai multor secții ale ICCJ, împrejurare în care Președintele instanței supreme sau, în lipsa lui vicepreședintele va transmite sesizarea președinților secțiilor interesate de obiectul sesizării.

Completul specializat va avea o compunere diferită de regula generală, fiind compus din președintele sau, în lipsa sa, de vicepreședintele ICCJ împreună cu un număr de 5 judecători desemnați aleatoriu dintre magistrații secțiilor vizate de sesizare.

Raportul pe sesizare va fi întocmit în această situație de un colegiu format din câte un judecător din fiecare secție vizată de sesizare, desemnați de președintele ICCJ sau de vicepreședinte.

După stabilirea compunerii completului, președintele desemnează dintre judecătorii membri unul dintre magistrați care urmează să elaboreze un raport asupra sesizării și a chestiunii sau chestiunilor de drept litigioase ce sunt supuse examinării.

Am evocat anterior forță juridică deosebită a noii instituții ce face obiectul analizei noastre din perspectiva implicării active a părților prin apărători în determinarea sesizării, elaborarea unor puncte de vedere care sunt menționate în încheierea de sesizare. Acest caracter este cu atât mai bine evidențiat de dispozițiile art. 476 alin. 9 C.p.p. care dispun în sensul că raportul întocmit de magistratul raportor se comunica părților care dispun de un termen legal de 15 zile de la comunicare pentru a depune personal sau prin apărător puncte de vedere asupra chestiunii deduse judecății cu referire la raportul comunicat.

Sublinierea acestor elemente este necesară din perspectiva rolului pe care apărătorul trebuie în mod firesc să îl aibă în procesul penal, ceea ce presupune în primul rând conștientizarea dar și folosirea tuturor pârghiilor pe care legea procesual penală le pune la dispoziție apărării în realizarea sau protejarea drepturilor clientului în procesul penal.

După finalizarea acestei faze scrise a procedurii, completul specializat trece la soluționarea sesizării, judecata având loc fără citirea părților și în termenul prescris de art. 476 alin. 11 C.p.p și anume maxim 3 luni de la data investirii.

Mecanismul de luare a hotărârii este acela prin vot, cu o majoritate calificată a 2/3 din membrii completului, iar pentru ca soluția să poarte întreaga forță juridică, legea procesual penală nu permite membrilor completului să se abțină de la vot, așadar opțiunea într-un sens sau altul al jurisprudenței trebuie să fie neechivocă.

Efecte, intrarea în vigoare și încetare

Data fiind natură instituției, adică de veritabilă modelare a reglementării examinate, hotărârea prealabilă își produce efecte după publicarea în Monitorul Oficial, Partea I cu precizarea că își găsește aplicarea art. 474 alin. 3 C.pr. pen în sensul că hotărârea trebuie motivată în termen de 30 de zile de la pronunțare și publicată în termen de 15 zile de la motivare.

De la data publicării, hotărârea prealabilă este obligatorie pentru toate instanțele pe chestiunea de drept supusă lămuririi, astfel încât judecată va ține cont de dezlegarea dată ce nu mai poate face obiectul contestațiilor participanților la procesul penal.

Legea procesual penală reglementează și o situație specială de încetare a efectelor unei asemenea hotărâri în măsura în care dispoziția legală care a generat chestiunea de drept litigioasă este abrogată, declarată neconstituțională sau este modificată în substanță ei.

Concluzia analizei noastre este aceea că nouă reglementare a hotărârii prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept aduce o abordare nouă cu privire la rolul jurisprudenței ca izvor indirect de drept, o reglementare care este deplin favorabilă apărătorului în procesul.

Printr-o conduită activă, apărătorul poate asigura pe deplin dreptul la apărare cu scopul evitării unei erori judiciare cu privire la clientul sau folosind această pârghie care asigură pronunțarea soluției penale pe baza unor reglementări clare, care nu comportă discuții sau interpretări.

Unele observații referitoare la noua directivă europeană în domeniul combaterii terorismului

Av. dr. Adrian Cristian MOISE¹
Baroul Dolj

Rezumat:

Articolul analizează câteva aspecte referitoare la incriminarea terorismului cibernetic în cadrul Directivei 2017/541/UE privind combaterea terorismului. Atacurile teroriste săvârșite în spațiul virtual reprezintă o categorie de infracțiuni în domeniul informaticii, care se referă la abuzurile comise asupra tehnologiei informației și comunicațiilor, acest fenomen fiind cunoscut și sub denumirea de cyberterorism.

Directiva 2017/541/UE privind combaterea terorismului stabilește norme minime privind definiția sancțiunilor în domeniul infracțiunilor de terorism, al infracțiunilor legate de un grup terorist și al infracțiunilor legate de activități de terorism, precum și măsuri de protecție, asistență și sprijin a victimelor terorismului.

Cuvinte-cheie: terorism; cyberterorism; infracțiuni; sancțiuni; Directiva 2017/541/UE.

Abstract:

The article analyzes several issues related to the criminalization of cyberterrorism within the Directive 2017/541/EU on combating terrorism. The terrorist attacks committed in the virtual space represent a category of cybercrimes, consisting of the abuses committed on information and communication technology, this phenomenon being also known as cyberterrorism.

The Directive 2017/541/EU on combating terrorism sets minimum rules on the definition of sanctions in the field of terrorist offences, offences relating to a terrorist group and offences related to terrorist activities, as well as measures of protection of, and support and assistance to, victims of terrorism.

Keywords: terrorism; cyberterrorism; offences; sanctions; the Directive 2017/541/EU.

La data de 31 martie 2017 a fost publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene Directiva 2017/541/UE² a Parlamentului European și a Consiliului din 15 martie 2017 privind combaterea terorismului, care a înlocuit Decizia-cadru 2002/475/JAI din 13 iunie 2002 privind combaterea terorismului.

La nivelul Uniunii Europene cel mai important instrument juridic în domeniul combaterii terorismului îl constituie Directiva (UE) 2017/541 a Parlamentului European și a Consiliului din 15 martie 2017 privind combaterea terorismului.

¹ E-mail: adriancristian.moise@gmail.com.

² Directiva 2017/541/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 martie 2017 privind combaterea terorismului și de înlocuire a Deciziei-cadru 2002/475/JAI a Consiliului și de modificare a Deciziei 2005/671/JAI a Consiliului, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 31.03.2017, L88/6.

În articolul 1 din Directiva 2017/541/UE privind combaterea terorismului sunt enumerate infracțiunile prevăzute de acest act normativ: infracțiunile de terorism (art. 3³), infracțiunile legate de un grup terorist (art. 4⁴) și infracțiunile legate de activități de terorism (art. 5-12⁵).

Mai întâi, vom efectua câteva scurte observații referitoare la incriminarea terorismului cibernetic sau cyberterorismului în cadrul Directivei 2017/541/UE privind combaterea terorismului. *Atacurile teroriste săvârșite în spațiul virtual reprezintă o categorie de infracțiuni în domeniul informaticii, care se referă la abuzurile comise asupra tehnologiei informației și comunicațiilor, acest fenomen fiind cunoscut și sub denumirea de cyberterorism*⁶.

Observăm în cuprinsul art. 3 alin. 1 lit. (d) din Directiva 2017/541/UE privind combaterea terorismului, fapta de a cauza distrugerii masive unui sistem informatic, susceptibile să pună în pericol vieți umane sau să producă pierderi economice considerabile, aceasta fiind o infracțiune de terorism săvârșită prin utilizarea tehnologiei informației și comunicațiilor. O altă infracțiune de terorism săvârșită prin utilizarea Internetului este prevăzută de art. 3 alin. 1 lit. (i) din același act normativ, care se referă la fapta de afectare ilegală a integrității sistemelor, astfel cum se prevede la art. 4 din Directiva 2013/40/UE⁷ privind atacurile împotriva sistemelor informatice, în cazurile în care se aplică art. 9 alin. 3 sau art. 9 alin. 4 lit. (b) sau (c) din respectiva directivă, precum și la fapta de afectare ilegală a integrității datelor, cuprinsă în art. 5 din Directiva 2013/40/UE, în cazurile în care se aplică art. 9 alin. 4 lit. (c) din respectiva directivă.

³ Art. 3 din Directiva 2017/541/UE privind combaterea terorismului prevede: „ (1) Statele membre iau măsurile necesare pentru a se asigura că următoarele acte săvârșite cu intenție, astfel cum sunt definite ca infracțiuni în dreptul intern, care, prin natura sau contextul lor, pot aduce atingere gravă unei țări sau unei organizații internaționale, sunt definite drept infracțiuni de terorism atunci când sunt săvârșite într-unul dintre scopurile enumerate la alineatul (2):

(a) atingerile aduse vieții unei persoane care pot cauza moartea;

(b) atingerile aduse integrității fizice a unei persoane;

(c) răpirea sau luarea de ostatici;

(d) cauzarea de distrugerii masive unui edificiu guvernamental sau public, unui sistem de transport, unei infrastructuri, inclusiv unui sistem informatic, unei platforme fixe situate pe platoul continental, unui loc public sau unui bun privat, susceptibile să pună în pericol vieți umane sau să producă pierderi economice considerabile;

(e) capturarea de aeronave, de nave sau de alte mijloace de transport de pasageri sau de mărfuri;

(f) fabricarea, posesia, achiziționarea, transportul, furnizarea sau utilizarea de explozivi sau de arme, inclusiv arme chimice, biologice, radiologice sau nucleare, precum și cercetarea și dezvoltarea de arme chimice, biologice, radiologice sau nucleare;

(g) eliberarea de substanțe periculoase sau provocarea de incendii, inundații sau explozii care ar avea drept efect punerea în pericol a vieților umane;

(h) perturbarea sau întreruperea aprovizionării cu apă, electricitate sau orice altă resursă naturală fundamentală care ar avea drept efect punerea în pericol a vieților umane;

(i) afectarea ilegală a integrității sistemelor, astfel cum se prevede la articolul 4 din Directiva 2013/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului, în cazurile în care se aplică articolul 9 alineatul (3) sau articolul 9 alineatul (4) literele (b) sau (c) din respectiva directivă, precum și afectarea ilegală a integrității datelor, astfel cum se prevede la articolul 5 din respectiva directivă, în cazurile în care se aplică articolul 9 alineatul (4) litera (c) din respectiva directivă;

(j) amenințarea de a săvârși oricare dintre actele enumerate la literele (a)-(i)”.

⁴ Infracțiunile legate de un grup terorist, prevăzute de art. 4 din Directiva 2017/541/UE privind combaterea terorismului sunt: (a) conducerea unui grup terorist și (b) participarea la activitățile unui grup terorist, inclusiv prin furnizarea de informații sau de resurse materiale sau prin orice formă de finanțare a activităților sale, având cunoștință de faptul că această participare va contribui la activitățile infracționale ale grupului terorist.

⁵ Infracțiunile legate de activitățile de terorism prevăzute de art. 5-12 din Directiva 2017/541/UE privind combaterea terorismului sunt: instigarea publică la săvârșirea unei infracțiuni de terorism (art. 5); recrutarea în scopuri teroriste (art. 6), oferirea de instruire în scopuri teroriste (art.7), primirea de instruire în scopuri teroriste (art. 8), deplasarea în scopuri teroriste (art. 9), organizarea sau facilitarea în alt mod a deplasării în scopuri teroriste (art. 10), finanțarea terorismului (art. 11), alte infracțiuni legate de activități de terorism (art. 12)- furtul calificat comis în vederea săvârșirii uneia dintre infracțiunile enumerate la articolul 3, extorcarea în vederea săvârșirii uneia dintre infracțiunile enumerate la art.3, întocmirea sau utilizarea de documente administrative false în vederea săvârșirii uneia dintre infracțiunile enumerate la art.3 alineatul (1) literele (a)-(i), la art. 4 litera (b) și la art. 9-.

⁶ Adrian Cristian Moise, *Dimensiunea criminologică a criminalității din cyberspațiu*, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 129.

⁷ Directiva 2013/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 august 2013 privind atacurile împotriva sistemelor informatice și de înlocuire a Deciziei-Cadru 2005/222/JAI a Consiliului, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 14.08.2013, L 218/8.

Infracțiunea de afectare ilegală a integrității sistemului informatic, prevăzută de art. 4 din Directiva 2013/40/UE constă în perturbarea gravă sau întreruperea funcționării unui sistem informatic prin introducerea, transmiterea, periclitarea, ștergerea, deteriorarea, modificarea, eliminarea datelor informatice sau prin a le face inaccesibile. Infracțiunea de afectare ilegală a integrității sistemului informatic se săvârșește cu intenție și fără drept și trebuie să nu reprezinte un caz minor. Infracțiunea de afectare ilegală a integrității datelor informatice prevăzută de art. 5 din Directiva 2013/40/UE constă în ștergerea, periclitarea, deteriorarea, modificarea, eliminarea datelor informatice dintr-un sistem informatic sau în a le face inaccesibile. Infracțiunea de afectare ilegală a integrității datelor informatice se săvârșește cu intenție și fără drept și trebuie să nu reprezinte un caz minor.

Infracțiunile de terorism prevăzute de art. 3 din Directiva 2017/541/UE privind combaterea terorismului sunt comise în scopul de: a intimida grav o populație; a constrânge nelegitim un guvern sau o organizație internațională să îndeplinească sau să se abțină de la a îndeplini oricare act; a destabiliza grav sau de a distruge structurile politice, constituționale, economice sau sociale fundamentale ale unei țări sau ale unei organizații internaționale.

Apreciem faptul că, *infracțiunile de terorism* săvârșite prin utilizarea Internetului au fost reglementate în mod expres în cuprinsul art. 3 alin. 1 lit. (d) și (i) din Directiva 2017/541/UE privind combaterea terorismului.

Cu toate că utilizarea Internetului în acțiunile legate de un grup terorist nu este prevăzută în mod expres în art. 4 din Directiva 2017/541/UE privind combaterea terorismului, considerăm că acțiunile de *conducere a unui grup terorist* și de *participare la activitățile unui grup terorist*, inclusiv prin furnizarea de informații sau de resurse materiale sau prin orice formă de finanțare a activităților sale, având cunoștință de faptul că această participare va contribui la activitățile infracționale ale grupului terorist, pot fi săvârșite și în cyberspațiu, constituind infracțiuni în sensul prevederilor art. 4 din acest instrument juridic.

Referitor la *infracțiunile legate de activitățile de terorism*, am observat faptul că în cuprinsul art. 5 din Directiva 2017/541/UE privind combaterea terorismului este prevăzută fapta de instigare publică la săvârșirea unei infracțiuni de terorism. Fapta de *instigare publică la săvârșirea unei infracțiuni de terorism* se referă la „distribuirea sau punerea la dispoziția publicului în alt mod, prin orice mijloace, online sau offline, a unui mesaj, cu intenția de a instiga la săvârșirea uneia dintre infracțiunile enumerate la art. 3 alin. 1 lit. (a-i), atunci când un astfel de comportament, în mod direct sau indirect, inclusiv prin glorificarea actelor de terorism, promovează săvârșirea de infracțiuni de terorism, generând astfel riscul ca una sau mai multe astfel de infracțiuni să fie săvârșite”, această faptă fiind incriminată ca infracțiune numai când este comisă cu intenție. Spre deosebire de Decizia-Cadru 2002/475/JAI⁸ din 13 iunie 2002 privind combaterea terorismului ce a fost înlocuită de Directiva 2017/541/UE, remarcăm faptul că activitățile de instigare publică pentru săvârșirea unei infracțiuni de terorism în mediul online sunt incriminate în cadrul Directivei 2017/541/UE privind combaterea terorismului.

Celelalte infracțiuni legate de activitățile de terorism, cum sunt *recrutarea în scopuri teroriste* (art. 6), *oferirea de instruire în scopuri teroriste* (art. 7), *primirea de instruire în scopuri teroriste* (art. 8), *deplasarea în scopuri teroriste* (art. 9), *organizarea sau facilitarea în alt mod a deplasării în scopuri teroriste* nu se referă în mod expres la săvârșirea atacurilor teroriste în cyberspațiu. Cu toate acestea, rețeaua Internet este utilizată des de teroriști pentru a mobiliza grupurile teroriste și

⁸ Deciziei-Cadru 2002/475/JAI din 13 iunie 2002 privind combaterea terorismului, Jurnalul Oficial al Comunităților Europene, 22.06.2002, L 164/3.

pentru a obține un număr mare de adepți, reprezentând o sursă de informații cu privire la metodele existente și un mijloc de instruire în scopuri teroriste în mediul online. În cadrul art. 11 din Directiva 2017/541/UE este prevăzută și infracțiunea de finanțare a terorismului ce se referă la „furnizarea sau colectarea de fonduri, prin orice mijloace, în mod direct sau indirect, cu intenția ca acestea să fie utilizate sau având cunoștință de faptul că acestea vor fi utilizate, integral sau parțial, pentru săvârșirea oricăreia dintre infracțiunile menționate la art. 3-10 sau pentru a contribui la săvârșirea oricăreia dintre respectivele infracțiuni”. Infracțiunea de finanțare a terorismului se săvârșește cu intenție. Având în vedere textul art. 11 din Directiva 2017/541/UE, suntem de părere că organizațiile teroriste pot strânge fonduri prin orice mijloace, inclusiv prin intermediul rețelei Internet. În acest context, Internetul este utilizat pentru a inspira și a mobiliza rețelele teroriste locale și persoanele fizice, de asemenea, constituind o sursă de informații referitoare la mijloacele și metodele teroriste existente, funcționând astfel ca o tabără virtuală de antrenament.

Suntem de părere că o problemă importantă legată de aplicarea dispozițiilor Directivei 2017/541/UE privind combaterea terorismului constă în dificultatea de a dovedi că infractorul a acționat în mod intenționat, utilizând competențele dobândite în zona noilor tehnologii în scopul comiterii activităților de terorism.

Având în vedere infracțiunile prevăzute de Directiva 2017/541/UE privind combaterea terorismului, suntem de părere că acest instrument juridic de combatere a terorismului de la nivelul Uniunii Europene s-a adaptat atât la prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea terorismului⁹, Protocolului Adițional la Convenția Consiliului Europei privind prevenirea terorismului¹⁰, cât și la prevederile Convenției Internaționale privind reprimarea finanțării terorismului¹¹.

Totodată, Directiva 2017/541/UE privind combaterea terorismului stabilește norme minime privind definiția sancțiunilor în domeniul infracțiunilor de terorism, al infracțiunilor legate de un grup terorist și al infracțiunilor legate de activități de terorism. Astfel, cu privire la sancțiunile aplicabile persoanelor fizice, statele membre trebuie să adopte măsurile necesare pentru a se asigura că infracțiunile de terorism prevăzute la art. 3 și infracțiunile prevăzute la art. 14 (complicitate, instigare și tentativă) se pedepsesc cu sancțiuni privative de libertate mai severe decât cele prevăzute de dreptul intern. Infracțiunile prevăzute la art. 4 se pedepsesc cu sancțiuni privative de libertate, pedeapsa maximă fiind de cel puțin 15 ani pentru infracțiunea menționată la art. 4 litera (a) și de cel puțin 8 ani pentru infracțiunile enumerate la art. 4 litera (b). Pentru a stabili pedeapsa, legiuitorii naționali trebuie să aibă în vedere și situația în care faptele de recrutare în scopuri teroriste și de oferire de instruire în scopuri teroriste sunt îndreptate către copii. Referitor la sancțiunile aplicabile persoanelor juridice, acestea includ atât amenzi penale sau nepenale, cât și alte sancțiuni, cum sunt: decăderea din dreptul de a primi beneficii publice sau ajutor public; interdicția temporară sau permanentă de a desfășura activități comerciale; punerea sub supraveghere judiciară; o hotărâre judecătorească de lichidare; închiderea temporară sau permanentă a unităților care au servit la săvârșirea infracțiunii.

Un alt element de noutate al Directivei 2017/541/UE privind combaterea terorismului se referă la stabilirea unor măsuri de protecție, de asistență și de sprijin a victimelor terorismului.

⁹ Convenția Consiliului Europei privind prevenirea terorismului din 16 mai 2005, disponibilă pe site-ul: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/html/196.htm>, consultat la 10.10.2017.

¹⁰ Protocolul Adițional la Convenția Consiliului Europei privind prevenirea terorismului, disponibil pe site-ul: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/217>, consultat la 10.10.2017.

¹¹ M. Of. nr. 852 din 26 noiembrie 2002.

Respectarea dreptului la apărare prin asistența judiciară gratuită

Av. Dan-Marius PETĂ¹
Baroul Dolj

Rezumat:

Fiecare persoană, indiferent de statutul social și puterea economică a acesteia, beneficiază de liberul acces la justiție, acest drept garantat prin normele Convenției Europene a Drepturilor Omului și prin dispozițiile legale din dreptul intern din România reprezentând unul dintre pilonii principali ai unei societăți democratice.

Cuvinte-cheie: dreptul la apărare; asistența judiciară gratuită; drept fundamental; avocat.

Abstract:

Everyone, irrespective of his social status and economic power, benefit from free access to justice, this right guaranteed by the norms of the European Convention on Human Rights and by the legal provisions of Romanian domestic law, being one of the main pillars of a democratic society.

Keywords: the right of the defence; the free legal assistance; fundamental right; lawyer.

Constituția României consacră dreptul la apărare ca un drept fundamental, acesta fiind garantat potrivit dispozițiilor art. 24, alin. (1). În continuare, conform alin. (2) al art. 24 din Constituția României, este prevăzută modalitatea de exercitare a acestui drept fundamental, respectiv prin dreptul părților „să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu”. De asemenea, este prevăzută și întinderea în timp a garantării dreptului la apărare, „în tot cursul procesului”.

Așadar, este prevăzută în mod expres posibilitatea părții de a fi asistată de un avocat ales iar în situația în care situația financiară nu îi permite angajarea unui apărător, pentru garantarea dreptului la apărare, poate beneficia de ajutorul unui avocat din oficiu.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede posibilitatea oricărui acuzat „să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare remunerării unui apărător, să poată fi asistat gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer”².

Având în vedere obligativitatea respectării acestui drept fundamental, este necesară reglementarea situațiilor în care se impune desemnarea unui avocat din oficiu atât în cauzele penale cât și în cele civile.

¹ E-mail: petadanmarius@gmail.com.

² Art. 3, pct. 3, lit. c) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului

În cauzele penale, în situația în care suspectul sau inculpatul nu a încheiat un contract de asistență juridică cu un avocat ales, organul judiciar are obligația să ia măsuri pentru desemnarea unui avocat din oficiu, atunci când asistența juridică este obligatorie. Legiuitorul a condiționat obligativitatea asistenței juridice în procesul penal având în vedere vârsta suspectului sau inculpatului (atunci când acesta este minor – art. 90, lit. a) din Codul de procedură penală), măsurile luate față de acesta (internat într-un centru de detenție sau centru educativ, reținut sau arestat, când a fost dispusă măsura de siguranță a internării medicale sau în alte asemenea situații prevăzute de lege - art. 90, lit. a) din Codul de procedură penală), pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită (detențiunea pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani - art. 90, lit. c) din Codul de Procedură Penală) dar a fost prevăzută și posibilitatea aprecierii de către organul judiciar a persoanei suspectului sau inculpatului, în sensul dacă acesta își poate face singur apărarea sau nu.³

De asemenea, în cuprinsul art. 93, alin. (4) din noul Cod de procedură penală sunt prevăzute și situațiile în care asistența juridică este obligatorie pentru persoana vătămată sau partea civilă, respectiv atunci când acestea sunt lipsite de capacitate de exercițiu sau au capacitate de exercițiu restrânsă iar în alin. (5) al aceluiași articol a fost reglementată, ca și în cazul suspectului sau inculpatului, posibilitatea organului judiciar de a aprecia dacă persoana vătămată, partea civilă sau partea responsabilă civilmente își poate face singură apărarea, în caz contrar dispunând luarea măsurilor pentru desemnarea unui avocat din oficiu.

În procesul civil, asistența judiciară se poate acorda atunci când, din lipsa posibilităților financiare, declanșarea și susținerea unui proces ar pune în primejdie propria întreținere a părții sau a familiei sale, putând beneficia, potrivit dispozițiilor art. 90, alin. (2), lit. c) din noul Cod de procedură civilă, de asistență judiciară sub forma apărării și asistenței gratuite printr-un avocat desemnat de barou.

Pentru a putea beneficia de asistența judiciară în oricare dintre formele acesteia este necesară formularea unei cereri de ajutor public judiciar, în condițiile OUG 51/2008.

Printre formele de acordarea a ajutorului public judiciar, enumerate în mod limitativ de către legiuitor, în cuprinsul art. 6 din OUG 51/2008, la punctul a) regăsim „*plata onorariului pentru asigurarea reprezentării, asistenței juridice și, după caz, a apărării, printr-un avocat numit sau ales, pentru realizarea sau ocrotirea unui drept ori interes legitim în justiție sau pentru prevenirea unui litigiu...*”.

O altă prevedere legală prin care se urmărește ocrotirea persoanelor, dar de această dată condiționată nu de posibilitatea financiară, ci de situația în care se află, este reprezentată de art. 6 din Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, articol în cuprinsul căruia se prevede la punctul g) faptul că persoanele cu handicap beneficiază de drepturi la asistență juridică.

Așadar, având în vedere dispozițiile legale mai sus amintite cu titlu exemplificativ, este necesar ca fiecare avocat desemnat din oficiu, fie în cauze penale, fie în cauze civile, să se dedice cauzei respective, ținând cont de situația specială în care se află justițiabilul căruia i s-a acordat beneficiul asistenței judiciare gratuite în vederea respectării dreptului la apărare.

Există unele situații în care avocatul desemnat din oficiu tratează cu superficialitate cauza respectivă iar acest lucru echivalează cu lipsa de apărare a părții.

În acest sens s-a pronunțat și Curtea de Apel Cluj, Secția I-a civilă, prin decizia civilă nr. 3490 din data de 16 septembrie 2013 „*...Prin încheierea civilă din 04.03.2013 pronunțată de Tribunalul Sălaj în prezentul dosar, a fost admisă cererea de ajutor public judiciar a reclamantului,*

³ Art. 90 din noul Cod de procedură penală.

motivată de lipsa de venituri a acestuia, acordându-i-se asistență avocațială gratuită. Instanța a stabilit onorariul definitiv în sumă de 300 lei pentru apărătorul din oficiu, avocat B.A., care va fi avansat din fondul statului către Baroul de Avocați Sălaj. În aceste circumstanțe acțiunea reclamantului apare ca nefondată, fiind respinsă în consecință de către instanță. Față de cele ce preced, instanța a respins ca nefondată acțiunea reclamantului. Împotriva acestei sentințe a declarat recurs reclamantul B.V., solicitând admiterea acestuia. În susținere, reclamantul precizează că i-a fost încălcat dreptul la apărare întrucât nu i s-a dat cuvântul asupra fondului cauzei. De asemenea, menționează că a depus la dosar acte medicale pe care le indică punctual, subliniind că acestea nu au fost însă avute în vedere de către prima instanță, deși erau de natură să infirme concluziile referitoare la capacitatea lui de muncă, sens în care apreciază că prima instanță nu a cercetat fondul cauzei. Consideră că nu i-a fost respectat dreptul la apărare, câtă vreme avocatul desemnat din oficiu a studiat dosarul cu superficialitate, omițând să facă vreo referire la actele medicale pe care acesta i le-a pus la dispoziție. De asemenea, concluziile apărătorului din oficiu au constatat doar într-o singură frază prin care a relatat că reclamantul recurent suferă de mai multe boli cronice nerecuperabile....

Recursul este fondat pentru cele ce succed: Potrivit art. 24 din Constituția României, dreptul la apărare este garantat, iar în tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de avocat, ales sau numit din oficiu, în același sens fiind și prevederile art. 15 din legea nr. 304/2004. Pentru a da valoare acestui principiu și în acord cu Directiva Consiliului uniunii Europene nr. 2003/8/CE, legiuitorul a instituit prin dispozițiile art. 6 al. 1 lit. a OUG nr. 51/2008 ajutorul public judiciar sub forma plății onorariului pentru asigurarea reprezentării, asistenței juridice și, după caz, a apărării, printr-un avocat numit sau ales, pentru realizarea sau ocrotirea unui drept ori interes legitim în justiție sau pentru prevenirea unui litigiu. Potrivit art. 23 din OUG nr. 51/2008, ajutorul public judiciar sub forma asistenței prin avocat se acordă conform prevederilor cuprinse în Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, referitoare la asistența judiciară sau asistența judiciară gratuită.

Conform art. 2 al. 2 și 5 din Legea nr. 51/1995, în exercitarea dreptului la apărare, avocatul are dreptul și obligația de a stăruii pentru realizarea liberului acces la justiție și pentru un proces echitabil. Reținând normele legale evocate și având în vedere documentația existentă la dosar, Curtea apreciază că în cauză nu se poate reține că reclamantului recurent i-a fost respectat dreptul la apărare, respectiv că acesta ar fi beneficiat de un proces echitabil, câtă vreme avocatul desemnat din oficiu nu a acționat în sensul apărării intereselor lui. Reclamantului i-a fost admisă cererea de ajutor public judiciar sub forma asistenței prin avocat și i-a fost desemnat un apărător din oficiu, însă dreptul la apărare i-a fost prejudiciat, fiind golit practic de conținut, concluzie justificată de lipsa exercitării oricăror mijloace juridice specifice în acest sens. În concret, prin încheierea din 04.03.2013 reclamantului recurent i-a fost admisă cererea de ajutor public judiciar sub forma asistenței prin avocat. La primul termen de judecată ce a urmat admiterii cererii de ajutor public judiciar, respectiv 18.03.2013 cauza a fost amânată pentru data de 08.04.2013 pentru a da posibilitatea avocatului desemnat din oficiu să studieze dosarul. În ședința publică din 08.04.2013, instanța a constatat depunerea unor acte, respectiv a pus în discuție excepția lipsei calității procesuale pasive proprii, invocată de către Casa Națională de Pensii Publice prin întâmpinare, excepție cu privire la care reprezentanta reclamantului a solicitat respingerea. Constatând că nu s-au formulat cereri în probațiune, prima instanța a acordat cuvântul în dezbateri, iar în cadrul acestora reprezentanta reclamantului s-a limitat a solicita „admiterea acțiunii așa cum a fost formulată în scris”. Deși în sarcina avocatului subzista obligația legală de a apăra interesele reclamantului, nu se poate reține că acesta a acționat în consecință.

Astfel, avocatul nu a propus nicio probă, deși în raportul de obiectul cauzei, documentația de la dosar și susținerile din întâmpinările depuse, era necesară formularea de cereri în acest sens. De asemenea, concluziile formulate cu ocazia dezbaterilor au confirmat o manieră superficială de îndeplinire a obligațiilor ce-i incumbau, în condițiile în care apărătorul s-a limitat la a solicita admiterea acțiunii așa cum aceasta a fost formulată. Curtea concluzionează că judecarea la fondul cauzei s-a realizat cu încălcarea dreptului la apărare, calitatea serviciilor avocatului din oficiu afectând însăși accesul la justiție a reclamantului (cauza *Airey contra Irlandei*), în sensul art. 6 al. 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, astfel că în baza art. 312 al. 1, 5 coroborat cu art. 304 pct. 5 Cod de procedură civilă, Curtea va admite recursul și va casa în parte sentința atacată și va trimite cauza spre rejudecare primei instanțe...⁴ (extras din decizia civilă nr. 3490 din data de 16 septembrie 2013 pronunțată de Curtea de Apel Cluj).

De asemenea, Înalta Curtea de Casație și Justiție, Secția Penală, prin decizia numărul 3214/2012, pronunțată în ședința publică din data de 9 octombrie 2012, a considerat că prestația unui avocat din oficiu care a tratat cu superficialitate cauza în care a fost desemnat pentru garantarea dreptului la apărare, echivalează cu lipsirea inculpatului din dosarul respectiv de o apărare efectivă „...Desemnarea unui avocat din oficiu (apărarea fiind obligatorie) inculpatului nu a fost de natură și în măsură a asigura acestuia o apărare efectivă, iar prestația avocatului echivalează în fapt, cu lipsa de apărare, deoarece prin concluziile puse în cuvântul în dezbaterile apelurilor a demonstrat că nu studiasse cauza, nu se preocupase de motivele de apel, într-adevăr extinse și elaborate, ale Departamentului Național Anticorupție și ale apelantei D.V., context în care susținerile apărării au fost stereotipe, eliptice, lipsite de orice consistență juridică, pur formale, rezumându-se în mod real, la a solicita amânarea pronunțării pentru ca inculpatul să poată depune concluzii scrise.

O asemenea conduită a avocatului din oficiu, menită a încălca principala garanție recunoscută inculpatului P.E., în cursul procesului penal, atât potrivit reglementărilor interne, cât și a celor cuprinse în Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale a fost posibilă prin încălcarea obligației, de către instanța de apel, de a asigura inculpatului deplina exercitare a drepturilor procesuale.

Între drepturile consacrate prin Convenție, dreptul la un proces echitabil, enunțat în cuprinsul art. 6, ocupă un loc central, importanța lui constând în faptul că toate celelalte drepturi ar rămâne derizorii, simplă teorie, fără anumite garanții procesuale, procedurale care să îi confere individului siguranță și un „adăpost” în fața posibilelor abuzuri ale autorității.

În raport cu asemenea exigențe este facil a statua că în prezenta cauză, deși inculpatului i-a fost asigurată asistența juridică din oficiu, în realitate asistența juridică nu a fost efectivă, ci s-a limitat la prezența, în cadrul dezbaterilor în apel, a unui avocat care a exercitat în mod strict formal apărarea inculpatului, solicitând respingerea apelurilor promovate și amânarea pronunțării pentru ca inculpatul să depună concluzii scrise...⁵ (extras din decizia numărul 3214/2012, pronunțată în ședința publică din data de 9 octombrie 2012 de către Înalta Curtea de Casație și Justiție, secția penală).

Concluzionând, orice avocat, care și-a manifestat acordul de a fi desemnat avocat din oficiu, trebuie să își desfășoare această activitate în concordanță atât cu prevederile legale mai sus amintite coroborate cu Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, Statutul profesiei de avocat și Codul deontologic al avocaților, dar și în acord cu morala și buna-credință în vederea respectării dreptului la apărare.

⁴ www.curteadeapelcluj.ro.

⁵ www.scj.ro.

Darea de mită – concurs de infracțiuni sau infracțiune în formă continuată?

Av. Dragoș STOENAC¹
Baroul Dolj

Rezumat:

O parte importantă a procesului penal este individualizarea pedepsei. Acest articol prezintă o scurtă analiză a unui caz real în care Curtea de Apel Craiova a schimbat sentința primei instanțe și a aplicat o pedeapsă de 11 luni de închisoare în loc de doi ani de închisoare. În cele ce urmează, cazul va fi prezentat pe scurt împreună cu motivele recursului.

Cuvinte cheie: drept penal; darea de mită; concursul de infracțiuni; individualizarea pedepselor.

Abstract:

An important part of the criminal trial is the individualization of the punishment. This article presents a brief analysis of a real case where the Court of Appeal Craiova changed the sentence of the first instance and applied a punishment of 11 months of imprisonment instead of 2 years of imprisonment. In the following, the case will be briefly presented along with the reasons of the appeal.

Keywords: criminal law; bribery; crime contest; individualization of punishments.

Înainte de a trece la analiza efectivă a speței, se impune să facem o scurtă caracterizare generală a infracțiunilor de corupție în ceea ce privește obiectul infracțiunilor și subiectul pasiv al acestora. Astfel, **obiectul juridic general** al acestor infracțiuni este reprezentat de relațiile sociale privind prestigiul unor instituții, onestitatea și probitatea funcționarilor publici sau ale altor persoane care își desfășoară activitatea în aceste instituții. Aceste relații impun interdicția obținerii unor foloase necuvenite în legătură cu îndatoririle de serviciu.²

O problemă controversată o constituie **obiectul material** al infracțiunilor de corupție. Nu de puține ori s-a ridicat problema dacă infracțiunile de corupție pot avea obiect material.

În ceea ce privește doctrina, într-o opinie majoritară³ s-a reținut că aceste infracțiuni nu pot avea obiect material. Principalul fundament al acestei opinii îl constituie confuzia care se face între obiectul infracțiunii și obiectul mitei. Obiectul mitei este reprezentat de banii sau alte foloase necuvenite, pe când obiectul material infracțiunii este definit ca fiind *lucrul sau ființa*

¹ E-mail: stoenac_dragos@yahoo.com.

² C. Rotaru, A.R. Trandafir. V. Cioclei - *Drept penal. Partea specială II*, Ed. C.H. Beck, București, 2016 .

³ Valerian Cioclei – *Drept penal. Partea specială II*, Ed. C.H. Beck, București 2016; M. Udroui – *Drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București 2016; V. Dobrinioiu, *Unele aspecte ale infracțiunii de luare de mită formă continuată*, în RRD nr. 12/1981, pp. 45-49.

*împotriva căreia se îndreaptă nemijlocit acțiunea sau inacțiunea ce aduce atingere obiectului juridic și care este vătămată ori periclitată.*⁴

Unii autori⁵ consideră că obiectul material al acestor infracțiuni este reprezentat de mită, adică banii sau foloasele necuvenite. De asemenea, în cadrul aceleiași opinii se susține că, în anumite ipoteze, respectiv atunci când actul efectuat privește un obiect material, acesta ar reprezenta chiar obiectul material al infracțiunii de luare de mită. Cu titlu de exemplu pentru această situație este fapta funcționarului poștal care acordă prioritatea în remiterea coletelor celor care îi oferă mită, situație în care respectivele colete ar fi obiect material.⁶

În ceea ce privește practica judiciară, instanța supremă a decis că *luarea de mită nu are obiect material, deoarece banii sau foloasele constituie obiectul mitei, iar nu al infracțiunii de luare de mită.*⁷

În ceea ce ne privește, apreciem că infracțiunile de corupție nu au obiect material, iar la individualizarea pedepsei se ține seamă de cuantumul obiectului mitei și nu al obiectului material al infracțiunii.

Subiectul pasiv general al infracțiunii este statul, iar subiectul pasiv special este autoritatea publică, instituția publică, instituția sau persoana juridică de interes public ori privat în cadrul căreia persoana mituită se află în exercitarea atribuțiilor de serviciu

Una dintre cele mai importante etape în faza de judecată a procesului penal este individualizarea pedepsei. În această etapă, instanța decide cu privire la încadrarea juridică a faptelor deduse judecării precum și la aplicarea pedepsei corespunzătoare. Prin speța ce urmează a fi analizată, Curtea de Apel Craiova, a admis apelul declarat de inculpatul B.F. împotriva sentinței Tribunalului Dolj în ceea ce privește latura penală a acesteia și a dispus atât schimbarea încadrării juridice a faptelor de care era acuzat inculpatul cât și reducerea pedepsei aplicate.

În fapt, inculpatul B.F. a fost trimis în judecată în stare de arest preventiv sub aspectul săvârșirii a două infracțiuni de dare de mită, fapte prevăzute și pedepsite de art. 290 alin. 1 Cod Penal rap. la art. 6 din Legea nr. 78/2000, cu aplicarea dispozițiilor art. 38 alin. 1 din Codul penal referitoare la concursul real de infracțiuni.

S-a reținut în sarcina inculpatului că la data de 01.11.2016, în jurul orelor 21:00, la Punctul de Trecere al Frontierei Bechet, pe sensul de intrare în țară, s-a prezentat inculpatul care a solicitat să-i fie permisă intrarea în România. În urma verificării documentelor de către agentul de poliție A.L. s-a constatat că inculpatul avea interdicție privind pătrunderea sau șederea în spațiul Schengen. În consecință, agentul șef adj. A.L. a completat refuzul intrării la frontieră și i-a adus la cunoștință acestuia faptul că nu i se permite intrarea în România.

Inculpatul i-a oferit agentului de poliție suma de 50 de Euro pentru a-i permite intrarea în România, însă lucrătorul de poliție l-a refuzat și l-a anunțat telefonic pe șeful Punctului de Trecere a Frontierei – insp. pr. T.C., căruia i-a adus la cunoștință cele întâmplate. După ce insp. Pr. T.C. s-a prezentat la locul faptei, i-a adus la cunoștință inculpatului că nu i se poate permite accesul în România din cauză că nu îndeplinește condițiile prevăzute de lege.

În urma refuzului, inculpatul a insistat pe lângă insp. pr. T.C. să-i permită intrarea în România, dându-i de înțeles acestuia, în limba italiană, că îi va oferi o "atenție".

Cei doi lucrători de poliție au sesizat Serviciul Județean Anticorupție Dolj și au înregistrat audio-video cu ajutorul unui telefon mobil discuțiile purtate cu inculpatul.

⁴ M. Udriou – *Fișe de drept penal. Partea generală*. Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 43

⁵ O.A. Stoica, *Drept penal, Partea specială*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1976, p. 247,

⁶ V. Dongoroz și colaboratorii. *Explicații teoretice ale Codului penal român, vol. IV*. Ediția a II-a. Ed. All Beck, București, 2003, p. 114.

⁷ C.S.J. Secția penală, decizia nr. 1789/2003 – www.scj.ro.

Conform acestor înregistrări, inculpatul a scos din buzunarul din dreapta al hainei o hârtie împăturită pe care a pus-o pe canapea lângă insp. Pr. T.C., însă acesta a fost refuzat. În urma verificărilor efectuate, cei doi lucrători de poliție au constatat că în interiorul hârtiei se afla suma de 150 de Euro, compusă din 3 bancnote de 50 de Euro.

Tribunalul Dolj, prin Sentința penală nr. 13 din 11.01.2017, a dispus condamnarea inculpatului la pedeapsa de 2 ani închisoare, rezultată din contopirea pedepselor de 1 an și 6 luni închisoare aplicate pentru fiecare dintre cele două infracțiuni de dare de mită aflate în concurs real. De asemenea, s-a dispus aplicarea pedepselor complementare prevăzute de art. 66 alin. 1 lit. a și b Cod Penal pe o durată de 2 ani. S-a dispus confiscarea sumelor de 50 și respectiv 150 de Euro și obligarea inculpatului la plata cheltuielilor judiciare către stat.

Împotriva acestei hotărâri, inculpatul a formulat apel în ceea ce privește latura penală, criticând sentința atacată atât sub aspectul încadrării juridice a faptelor cât și pentru modalitatea de executare a pedepsei aplicate.

S-a solicitat ca principal motiv de apel, schimbarea încadrării juridice a faptelor din două infracțiuni de dare de mită aflate în concurs real, într-o singură infracțiune de dare de mită cu aplicarea art. 35 alin. 1 Cod Penal privind infracțiunea continuată.

Așa cum este definită de art. 35 alin. 1 Cod Penal, *infracțiunea este continuată când o persoană săvârșește la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții și împotriva aceluiași subiect pasiv, acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni.*

Înainte de a analiza condițiile necesare pentru a putea fi în prezența infracțiunii continuate, precizăm faptul că, în data de 30.05.2017, Curtea Constituțională cu unanimitate de voturi, a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că sintagma „și împotriva aceluiași subiect pasiv” din cuprinsul dispozițiilor art. 35 alin.1 din Codul penal este neconstituțională. În argumentarea soluției de admitere pronunțate, Curtea a constatat că sintagma „și împotriva aceluiași subiect pasiv” din cuprinsul dispozițiilor art.35 alin.1 din Codul penal, care impune condiția unității subiectului pasiv în cazul infracțiunii continuate, creează discriminare în cadrul aceleiași categorii de persoane care săvârșesc la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții, acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni, ceea ce atrage încălcarea prevederilor art.16 alin. 1 din Constituție cu privire la egalitatea cetățenilor în fața legii, fără privilegii și fără discriminări.⁸

În ceea ce privește condițiile pentru a fi în prezența infracțiunii continuate, este necesar ca acestea să fie îndeplinite cumulativ, după cum urmează:

a. Să existe identitate de subiect activ. Trebuie ca toate actele de executare să fie săvârșite de aceeași persoană.

b. Să existe identitate de subiect pasiv. Sub rezerva celor precizate anterior privind Decizia Curții Constituționale, prezentăm argumentele din motivele de apel formulate în cauză: Subiectul pasiv al infracțiunii este persoana titulară a valorii sociale ocrotite de lege, împotriva căreia s-a îndreptat infracțiunea și asupra căreia se răsfrânge urmarea socialmente periculoasă a infracțiunii. Noțiunea de „*subiect pasiv al infracțiunii*” nu este identică cu aceea de „*persoană prejudiciată prin infracțiune*”⁹, fiind posibil ca prejudiciul cauzat prin infracțiune să fie cauzat unei alte persoane decât subiectul pasiv.

⁸ Comunicatul de presă din data de 30 mai 2017 al Curții Constituționale, disponibil pe <https://www.ccr.ro/comunicate/COMUNICAT-DE-PRES-504>.

⁹ F. Streteanu, D.Nițu – *Drept penal. Partea generală*, Vol I, Ed. Universul Juridic, București 2014, p. 278.

Potrivit art. 238 lit. b din Legea 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal: *„În aplicarea dispozițiilor art. 35 alin. 1 din Codul penal, condiția unității subiectului pasiv se considera îndeplinită și atunci când: b) infracțiunea a adus atingere unor subiecți pasivi secundari diferiți, dar subiectul pasiv principal este unic.”*. Or, dacă legiuitorul a înțeles să includă în sfera dispozițiilor privind infracțiunea continuată și situația când infracțiunea aduce atingere unor subiecți pasivi secundari diferiți, cu atât mai mult se impune ca dispozițiile privind infracțiunea continuată să fie aplicate în situația când există identitate deplină atât între subiecții pasivi principali cât și între subiecții pasivi secundari, așa cum este și cazul speței deduse judecătii.

c. Să existe unitate de conținut al infracțiunii. Actele de executare trebuie să prezinte fiecare în parte conținutul aceleiași infracțiuni, adică să lezeze același obiect juridic, să existe omogenitate juridică a acestor acte.¹⁰

d. Să existe unitate de rezoluție infracțională. Pentru a fi îndeplinită această condiție, trebuie ca făptuitorul să aibă reprezentarea ansamblului activităților infracționale înainte de comiterea primului act de executare. În doctrină¹¹ s-a arătat că *“Pentru a uni toate actele de executare, rezoluția infracțională trebuie să fie suficient de determinată, în sensul că infractorul are imaginea de ansamblu a activității sale ulterioare ce o va desfășura prin acte de executare separată, iar cu fiecare executare, hotărârea se concretizează.”*. Cu alte cuvinte, trebuie ca făptuitorul să aibă în vedere un plan de acțiune determinat în linii generale și nu în mod concret, până la detalii, fiind suficient să existe o hotărâre generică.¹² În speță, existența unei singure rezoluții infracționale rezultă din aceea că inculpatul a săvârșit actele caracteristice fiecărei infracțiuni în același loc, cu aceeași ocazie, prin modalități identice, în realizarea unui scop unic și fără ca activitatea să fi fost întreruptă, de natură să-l determine a lua o nouă rezoluție¹³.

e. Actele de executare să fie săvârșite la diferite intervale de timp. Intervalele de timp trebuie să fie mai mari decât întreruperile pe care le implică în mod firesc săvârșirea faptei, însă în același timp trebuie să fie suficient de mici încât să nu afecteze unicitatea rezoluției infracționale. Un alt argument în ceea ce privește intervalele de timp și unicitatea rezoluției infracționale, în speța dedusă judecătii, îl constituie rapiditatea cu care s-au desfășurat cele două acte materiale, respectiv la intervale de timp foarte scurte, de circa 1-2 ore, în aceeași împrejurare și modalitate.

În ceea ce privește speța de față, inculpatul a săvârșit infracțiunea prin executarea a **două acte materiale într-o manieră identică**, concretizate prin oferirea sumelor de 50 de Euro și respectiv 150 de Euro celor doi agenți ai Poliției de Frontieră, **în baza aceleiași rezoluții infracționale**, aceea de a intra pe teritoriul României deși nu îndeplinea condițiile (prelungirea activității infracționale s-a datorat voinței făptuitorului și nu în mod obiectiv¹⁴), **împotriva aceluiași subiect pasiv**, respectiv instituția din care fac parte cei doi polițiști, **la diferite intervale scurte de timp**, în condiții identice de timp și loc. Mai mult decât atât, prin săvârșirea faptelor așa cum au fost prezentate anterior, s-a adus atingere unei singure valori sociale, respectiv a relațiilor de serviciu și au fost vătămate interesele unei singure instituții.

În mod greșit instanța de fond a reținut ca fiind incidente dispozițiile privind concursul de infracțiuni, deoarece în cazul concursului real omogen trebuie să existe o pluralitate de rezoluții

¹⁰ Mihail Udroui – *Drept penal. Partea generală*, Ediția a doua, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 161.

¹¹ C-tin. Mitrache, C. Mitrache – *Drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 306.

¹² C.A. Brașov, decizia penală nr. 211/R/1996, în B.J.C.P.J 1996, p. 19.

¹³ C.A. Galați, secția penală, decizia nr. 34/1994 în *Sinteză de practică judiciară a Curții de Apel Galați 1 iulie 1993-31 decembrie 1994*, Galați 1994, p. 16.

¹⁴ V. Dongoroz - *Drept penal. reeditarea ediției din 1939*, București, 2000, p. 266.

infracționale, iar infracțiunile pot fi comise atât împotriva aceluiași subiect pasiv, cât și împotriva unor subiecți pasivi diferiți. Or, infracțiunea continuată, așa cum este ea reglementată de Noul Cod Penal, **este o expresie legală a unei realități obiective și subiective**, rezoluția este unică, iar subiectul pasiv este același.

Un al doilea motiv de apel a fost formulat cu privire la quantumul pedepsei aplicate, în sensul că instanța de fond a dispus aplicarea unei pedepse de 1 an și 6 luni pentru fiecare infracțiune componentă a concursului.

În acest sens, potrivit art. 290 alin. 1 Cod penal, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani. Având în vedere că inculpatul a înțeles să uzeze de dispozițiile art. 396 alin. 10 C.p.p. privind procedura simplificată, rezultă că minimul pedepsei ce poate fi aplicată este de **1 an și 4 luni**. Mai mult decât atât, prin prisma analizei dispozițiilor art. 74 C.p., rezultă că **fapta săvârșită denotă un pericol redus**, dat fiind și quantumul sumelor de bani oferite, 50 de Euro și respectiv 150 de Euro, **scopul urmărit**, acela de a intra pe teritoriul României, scop care reprezintă un pericol social redus, **rezultatul produs** care nu s-a concretizat în lezarea efectivă a valorilor sociale ocrotite de norma de incriminare, ci a rămas la stadiul unei încercări, precum și **atitudinea ulterioară săvârșirii faptei**, aceea de a recunoaște în totalitate faptele așa cum au fost descrise în rechizitoriu și de a-și însuși pe deplin consecințele răspunderii penale.

Curtea de Apel Craiova, prin Decizia nr. 651 din 06.04.2017 a admis apelul cu privire la latura penală și a desființat în parte sentința atacată, în sensul că a schimbat încadrarea juridică a faptelor din două infracțiuni de dare de mită în concurs real, într-o singură infracțiune de dare de mită în formă continuată. În plus, a reținut în sarcina inculpatului dispozițiile art. 75 alin. 2 lit. b Cod penal privind circumstanțele atenuante judiciare, respectiv împrejurările legate de fapta comisă, care diminuează gravitatea infracțiunii sau pericolozitatea infractorului.¹⁵

În ceea ce privește pedeapsa aplicată, instanța de apel a dispus condamnarea inculpatului la 11 luni închisoare și a menținut dispozițiile instanței de fond în ceea ce privește aplicarea pedepselor complementare.

Concluzii

În cazul infracțiunilor de luare de mită și dare de mită, problema concursului de infracțiuni a generat numeroase controverse în rândul doctrinei și al practicii. În acest sens, s-a reținut în doctrină¹⁶ că *fapta funcționarului public care primește în aceeași împrejurare foloase necuvenite în sensul art. 289 C.p. de la două persoane constituie un concurs de infracțiuni, iar fapta inculpatului de a oferi în aceeași împrejurare o sumă de bani către doi funcționar publici în sensul art. 290 C.p. constituie o singură infracțiune de dare de mită, dacă oferirea se realizează printr-un singur act material*.¹⁷ De asemenea, s-a mai reținut în doctrină¹⁸ că *putem vorbi de ipoteza concursului de infracțiuni atunci când avem subiecți pasivi diferiți, adică instituții diferite și nu funcționari publici diferiți*.

Spre deosebire de părerile din doctrină expuse anterior, în speța analizată mai sus, infracțiunea de dare de mită s-a comis prin două acte materiale, în aceeași împrejurare, împotriva aceluiași subiect pasiv și în baza aceleiași rezoluții infracționale, motiv pentru care varianta reținerii unei singure infracțiuni nu putea fi justificată, singurele variante fiind fie concursul real de infracțiuni, fie infracțiunea continuată.

¹⁵ Decizia nr. 651 din 06.04.2017 a Curții de Apel Craiova – secția penală, disponibilă pe portal.just.ro.

¹⁶ M. Udroui – *Drept penal. Partea specială. Ediția a 2-a*. Ed. C.H. Beck, București, 2016.

¹⁷ În același sens a se vedea G. Bodoroncea și alții – *Codul penal – ediție îngrijită și adnotată*, Ed. C.H. Beck, București 2007.

¹⁸ V. Cioclei – *Drept penal. Partea specială II*, Ed. C.H. Beck, București, 2016, p. 226.

Clauzele specifice contractului de transport de persoane – analiză comparativă

Dreptul românesc *versus* dreptul francez

Av. Adriana Elena BELU¹
Baroul Dolj

Rezumat:

Contractul de transport reprezintă o instituție juridică cu caractere specifice, care îl deosebesc de toate celelalte contracte cu conținut economic sau de drept civil sau care au ca obiect prestări de servicii. Reprezintă pe plan juridic concretizarea unor raporturi economice de natură specială, precum deplasarea obiectului transportului, ceea ce îi conferă o figură juridică proprie, cu caractere distincte. Fiind încheiate între agenți economici, cu privire la executarea unor anumite prestații, în vederea îndeplinirii sarcinilor ce el revin, contractele de transport sunt contracte economice de prestări servicii și au caracter special.

Contractul de transport este un contract unitar, autonom și de sine stătător, în conținutul căruia se îmbină elemente care se aseamănă cu elemente specifice altor contracte, dar care conferă acestui contract o natură juridică proprie.

Prin felul cum se formează și privit din complexitatea elementelor sale constitutive și a finalității sale, contractul de transport are o structură juridică proprie și o fizionomie specifică, fiind independent de oricare alt contract civil sau comercial².

Cuvinte-cheie: clauze specifice; contract de transport; analiză comparativă; drept românesc; drept francez.

Abstract:

The transport contract is a legal institution with specific characters that distinguish it from all other contracts with economic or civil law content or which have as object the provision of services. Represents in legal terms the realization of economic relations of a special nature, such as the displacement of the object of transport, which gives it a distinct legal figure. Being entered into between economic agents with regard to the performance of certain services, in order to carry out its tasks, the transport contracts are economic service contracts and are of a special nature.

The contract of carriage is a unitary, autonomous and independent contract, in the content of which there are elements similar to those of other contracts, but which confer on this contract an own legal nature.

By the way it is formed and viewed from the complexity of its constituent elements and its purpose, the transport contract has its own legal structure and specific physiognomy, being independent of any other civil or commercial contract.

Keywords: specific clauses; transport contract; comparative analysis; Romanian law; French law.

¹ adyelenabelu@yahoo.com.

² G. Filip, C. Badea, M. Manoliu, G. Paramon, *Dreptul transporturilor*, Ed. Junimea, Iași, 2002, p. 31.

Reglementarea propriu-zisă a conceptului de „contract” se regăsește în Noul Cod civil, în cuprinsul articolului 1166: Contractul este acordul de voință dintre două sau mai multe persoane cu intenția de a constitui, modifica sau stinge un raport juridic. Contractul este o convenție, o înțelegere între două sau mai multe persoane prin care se obligă la a face ceva, este un acord din care decurg drepturi și obligații pentru părți³.

Elementul specific al contractului este acordul de voință al părților. Prin acesta se înțelege întâlnirea concordantă a două sau mai multe voințe individuale, cu intenția de a produce efecte juridice. De asemenea, Codul civil consacră principiul libertății contractuale sau dreptul persoanelor fizice și juridice de a încheia contracte în mod liber. Limitele generale ale acestei libertăți sunt reprezentate de ordinea publică și bunele moravuri. Factorul esențial al contractului este acordul de voință juridică al părților. În principiu, încheierea oricărui contract este liberă. În materia contractelor funcționează, prin urmare, principiul libertății de voință a părților⁴.

Deplasarea de persoane sau de mărfuri, mai ales cu mijloace moderne de transport, este o activitate complexă, care trebuie organizată, supravegheată și dirijată de către căraș pentru a se desfășura în condiții normale. Întreprinderea prestatoare de servicii își asumă gestiunea comercială și gestiunea tehnică.

Transporturile constituie singurul mijloc care face posibilă învingerea distanțelor, asigurând deplasarea efectivă a bunurilor și persoanelor corespunzător cerințelor unei economii sau cerințelor sociale.

În comparație cu industria sau agricultura, transporturile prezintă o serie de particularități, precum:

- produsul activității de transport este un serviciu, un efect util;
- în transporturi nu se creează valori de întrebuințare noi, ci numai efecte utile, de schimbare a poziției, a poziției mărfurilor în spațiu;
- transporturile constituie o continuare directă a procesului de producție al celorlalte ramuri în sfera circulației;
- activitatea de transporturi, ca activitate distinctă în sfera circulației, se delimitează din momentul când în firma productivă s-a terminat procesul de producție al bunurilor materiale și pentru vânzarea acestora este necesară deplasarea acestora la piață, la locul de desfacere;
- valoarea de întrebuințare se consumă în cadrul procesului însuși;
- valoarea de schimb nu se poate concretiza într-o valoare de întrebuințare ce urmează a fi consumată, ci se adaugă la valoarea mărfii transportate, ca valoare suplimentară⁵.

Contractul de transport trăiește independent de orice convenție prin drepturile și obligațiile lui proprii, prin natura sa specifică și prin obiectul lui absolut caracteristic. Din punct de vedere strict juridic, contractul de transport are caracterul unui contract autonom prin felul încheierii lui și al finalității lui⁶.

Contractul de transport nu corespunde unei utilități economice absolut izolate, el servește ca un instrument indispensabil pentru executarea altor convenții intervenite anterior între expeditor și destinatar. În ceea ce privește momentul încheierii lui, contractul de transport are un caracter succesiv, fiind precedat de un alt contract.

Contractul de transport prin felul cum se formează și printr-un complex al elementelor lui constitutive, fără a pierde din vedere finalitatea cu care se confundă, se contopește, apare cu o

³ Noul Cod Civil, art. 1166.

⁴ Noul Cod Civil.

⁵ I. Stancu, *Transporturi, expediții și asigurări internaționale*, Editura Sitech, Craiova, 2009, p. 10.

⁶ P.A. Mănescu, *Codul transporturilor adnotat*, Editura „Curierul Juridic” S.A., București, 1931, p. 32.

structură juridică proprie și o fizionomie specifică. În conținutul contractului de transport se găsesc toate elementele necesare unei analize juridice complete ceea ce îl face apt de a fi cercetat independent de oricare alt contract civil sau comercial⁷.

- Din punct de vedere al rezolvării practice al contractului de transport contractul de transport dispune de autonomie deoarece deși el presupune existența unei convenții prealabile între expeditor și destinatar, trăiește independent de acea convenție prin drepturile și obligațiile lui proprii, prin natura lui specială și prin obiectul lui absolut caracteristic, adică translocarea unui lucru⁸.

Contractul de transport este bilateral, creator de drepturi și obligații reciproce, cumulativ, oferind prestație din partea cărașului și obligație de plată a prețului din partea expeditorului, din care reiese și caracterul de onerositate a lui⁹.

Autonomia produce și efectul reciproc în sensul că nici clauzele contractului de transport nu pot fi opuse părților din raportul juridic fundamental. Astfel s-a decis că o clauză compromisorie înscrisă în contractul de transport și potrivit căreia competența de a soluționa eventualele litigii revenea Curții de arbitraj maritim de la Londra nu poate să influențeze stipulația din contractul de vânzare corelativ, care atribuise Curții de arbitraj comercial internațional de la București îndreptățirea de a soluționa diferendele dintre furnizor și cumpărătorul din străinătate, așa cum apare în decizia nr. 1926 din 17 noiembrie 1936 a Curții de Casație, secția III, apărută în Revista de drept comercial din 1937¹⁰.

Pe lângă legile speciale și uzanțe, ca tipuri de dispoziții care derogă de la regimul juridic instituit de Noul Cod civil, trebuie avut în vedere și art. 140 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil care prevede că dispozițiile actelor internaționale ratificate de România în domeniul transporturilor prevalează asupra dispozițiilor Codului civil¹¹.

Contractul de transport de persoane este un contract consensual deoarece el se încheie valabil prin consimțământul părților, iar dovada contractului se face printr-un înscris¹².

În orice transport de persoane, cocontractantul cărașului este călătorul sau pasagerul. Calitatea sa de profesionist sau agent economic ori de neprofesionist nu exercită nicio influență asupra naturii raporturilor juridice dintre părți.

Atât contractul de transport de lucruri, cât și contractul de transport de persoane au drept obiect o locațiune de servicii purtând asupra unui obiect material sau asupra unei persoane. Într-un contract cărașul se obligă a transporta în bună stare lucrul la destinație, în celălalt se obligă a transporta teafăr și nevătămat pe călător la destinație.

În esență aceste obligațiile acestea au același conținut. La transportul de lucruri expeditorul nu mai este în măsură să supravegheze și să păzească lucrul său din momentul în care îl predă cărașului, la transportul de persoane călătorul își păstrează libertatea completă de acțiune și poate lua orice măsuri de a evita accidente eventuale cât timp nu s-a urcat în tren.

⁷ E. Cristoforeanu, *Despre contractul de transport. Cartea I. Transportul terestru de lucruri. Analiza lui în cadrul dispozițiilor din codul de comerț*, Tipografia „Curierul Judiciar” S.A., București, 1925, p. 78.

⁸ E. Cristoforeanu, *Despre contractul de transport. Cartea I. Transportul terestru de lucruri. Analiza lui în cadrul dispozițiilor din codul de comerț*, Tipografia „Curierul Judiciar” S.A., București, 1925, p. 80.

⁹ Petre Alexandru Măinescu, *Codul transporturilor adnotat*, Editura „Curierul Juridic” S.A., București, 1931, p. 33.

¹⁰ G. Stancu, *Dreptul transporturilor. Curs universitar*, Ed. Lumina Lex, București, 2005, p. 46.

¹¹ F. Făiniși, *Dreptul transporturilor, ediția a IV-a revăzută și adăugită*, Ed. Pro Universitaria, București, 2014, p. 51.

¹² G. Filip, *Dreptul transporturilor, ediție revăzută și adăugită*, Casa de editură și presă „Șansa” SRL, București, 1996, p. 50.

Din această deosebire între lucru și călător s-a dedus un argument în plus în favoarea teoriei pe care o combatem și anume dacă pentru lucrurile predate cărașului pentru a fi predate cărașului pentru a fi transportate este firesc ca transportatorul să răspundă contractual din momentul în care se face predarea până în momentul în care destinatarul le ia în primire efectiv, indiferent dacă transportul începe imediat sau ulterior predării și dacă remiterea lucrurilor destinatarului are loc în momentul terminării transportului sau mai târziu pentru persoana călătorului cărașul nu poate fi obligat să își asume o răspundere contractuală decât din momentul punerii în eliberare efectivă a contractului până atunci călătorul având singur paza persoanei sale¹³.

Contractul de transport își menține în toate cazurile caracteristicile unui act obiectiv de comerț datorită faptului că prestatorul de servicii, respectiv cărașul, are calitatea de comerciant, astfel că dacă pasagerul este un necomerciant, contractul de transport se clasează printre actele mixte de comerț¹⁴.

Posibilitatea unor asemenea prevederi contractuale de natura clauzelor facultative inserate în contractul de transport rezultă din textul „părțile pot conveni să introducă și alte mențiuni în documentul de transport”. Din acest punct de vedere, expeditorul și transportatorul beneficiază de libertate deplină pentru a adapta contractul pe care îl încheie la particularitățile de fapt, concrete ale transportului de bunuri.

Contractul include itinerarul de străbătut, itinerar ce nu poate fi omis în transporturile maritime. Este uzuală clauza penală, care prestabilește cuantumul despăgubirilor datorate de transportator în caz de întârziere în executarea deplasării convenite sau cel puțin criteriile pentru calcularea daunelor.

Clauzele facultative fiind lăsate la aprecierea liberă a părților, lipsa lor nu influențează validitatea contractului de transport¹⁵.

Totuși, transportul persoanelor se bazează pe ideea de deplasare materială la fel ca la transportul lucrurilor. Însă la transportul de lucruri se întâlnesc un expeditor, un destinatar și un lucru, la transportul persoanelor aceste trei elemente constitutive ale primului fel de transport se contopesc în persoana călătorului care este expeditor și destinatar, iar obligația cărașului de a transporta, în transportul de persoane există în raport cu călătorul și nu cu lucrul.

Transportul lucrurilor se deosebește de transportul de persoane din punct de vedere al obiectului lor, din punctul de vedere al normelor ce le disciplinează, al formalităților ce prezidează la încheierea contractului de transport respectiv și din punctul de vedere al modului în care se efectuează¹⁶.

În transportul de persoane lipsește lucrul, care să fie predat de expeditor cărașului, transportat de acesta și primit de destinatar, așa cum este specific transportului de lucruri.

Faptul că statul a monopolizat unele servicii înainte exercitate de întreprinderi private nu schimbă caracterul lor comercial, mai ales când aceste servicii nu sunt o emanație necesară a suveranității statului. Dacă statul, făcând astfel de acte de comerț nu e comerciant, aceasta se datorează faptului că el reprezintă o permanentă și indistructibilă calitate de mare institut social ceea ce nu poate schimba natura comercială a actelor sale. Taxele ce se plătesc nu sunt decât o

¹³ E. Cristoforeanu, *Despre contractul de transport. Cartea a III-a. Transportul de persoane și bagaje. Transportul cumulativ, internațional și aerian*, Tipografia „Curierul Judiciar” S.A., București, 1929, p. 85.

¹⁴ G. Stancu, *Dreptul transporturilor. Curs universitar*, Ed. Lumina Lex, București, 2005, p. 51.

¹⁵ Florin Făiniși, *Dreptul transporturilor, ediția a IV-a revăzută și adăugită*, Ed. Pro Universitaria, București, 2014, p. 72.

¹⁶ E. Cristoforeanu, *Despre contractul de transport. Cartea I. Transportul terestru de lucruri. Analiza lui în cadrul dispozițiilor din codul de comerț*, Tipografia „Curierul Judiciar” S.A., București, 1925, p. 29.

contraprestație contractuală a actelor ce apelează la serviciile lui, obligația dedusă din contractul de transport dintre emitent și poștă în favoarea destinatarului.

Referitor la transportul de persoane, potrivit art. 998 C.civ. 1864, se considera că vătămarea adusă călătorului în urma unui accident de tren, automobil, este o consecință a faptei cărăușului, sub rezerva stabilirii culpei acestuia. Se imprimă responsabilitatea cărăușului în transportul de persoane caracterul contractual, îngreunându-i situația lui față de călător. În transportul de persoane cărăușul lucrează în cadrul unei responsabilități contractuale¹⁷.

Contractul de transport de persoane este un contract bilateral, întrucât sunt două părți contractante, este un contract comutativ deoarece cărăușul se obligă să transporte pe călător până la destinație, iar călătorul se obligă să respecte anumite condiții, este un contract oneros, deoarece obligația cărăușului de a transporta îi corespunde o sumă de bani drept remunerație pentru serviciile prestate.

Contractul de transport de persoane este consensual cu deosebirea că pe când la căile ferate contractul se încheie conform instrucțiunilor și condițiilor regulamentare, călătorul neavând facultatea de a discuta tariful, itinerariul, orarul, la întreprinderile particulare la fel ca și la serviciile maritime, nu există un monopol al mijloacelor de transport, ci liberă concurență, condițiile contractuale sunt discutabile cu excepția acelor câteva dispoziții imperative pe care legiuitorul le-a prescris și la care părților le este interzis a deroga¹⁸.

Deși la transporturile de persoane există o posibilitate de concurență deoarece pe lângă căile ferate există întreprinderi particulare de transporturi perfect organizate, totuși superioritatea căilor ferate asupra celorlalte mijloace de locomoție este atât de mare încât ele exercită un monopol real asupra tuturor celorlalte mijloace de transport de persoane. Călea ferată este obligată a transporta orice persoană care solicită această prestație indiferent de clasa socială, de starea materială a călătorului, refuzul de a transporta fără un motiv just oferă posibilitatea la acțiune în daune împotriva căilor ferate.

Întreprinzătorii particulari de transport au obligația de transporta pe oricine când lucrează pe bază de condiții de aducere la cunoștință publică de bază. Această publicare este echivalentă cu o ofertă, iar solicitarea de către o persoană a transportării sale la o stație și achiziționarea biletului respectiv sau urcarea sa în vehicul, în condițiile publicate, echivalează cu acceptarea ofertei și cărăușul este obligat a efectua acest transport, cu excepția faptului de cauză majoră.

Acești cărăuși nu au dreptul să modifice condițiile existente ale transportului, nici de a retrage oricând oferta. Orice modificare a regulamentului de transporturi nu are valoare dacă nu se face în forma stabilită de lege și dacă modificarea nu se aduce la cunoștința publicului pe cale de înștiințare.

Cărăușul particular care efectuează transporturi în mod neregulat, nu are itinerariu fix și nici orar prestabilit și care nu lucrează pe bază de condiții dinainte fixate și comunicate publicului, nu are obligația de a transporta un călător dacă acesta acceptă toate condițiile impuse de cărăuș¹⁹.

În Franța, transportul terestru era reglementat de dispozițiile cuprinse în art. 1782-1786 codul civil și de titlul VI S. III codul comercial care tratează despre comisionarii pentru transpor-

¹⁷ E. Cristoforeanu, *Despre contractul de transport. Cartea I. Transportul terestru de lucruri. Analiza lui în cadrul dispozițiilor din codul de comerț*, Tipografia „Curierul Judiciar” S.A., București, 1925, p. 30.

¹⁸ E. Cristoforeanu, *Despre contractul de transport. Cartea a III-a. Transportul de persoane și bagaje. Transportul cumulativ, internațional și aerian*, Tipografia „Curierul Judiciar” S.A., București, 1929, p. 18.

¹⁹ E. Cristoforeanu, *Despre contractul de transport. Cartea a III-a. Transportul de persoane și bagaje. Transportul cumulativ, internațional și aerian*, Tipografia „Curierul Judiciar” S.A., București, 1929, p. 34.

turile pe apă și pe uscat în art. 96-102 și S. IV care cuprindea o serie de dispoziții cu privire la cărauși în general în art. 103-108, aceste articole conțineau norme cu caracter general, aplicabile oricărui fel de transport. Însă nu se aplică transporturilor maritime deoarece acestea sunt reglementate separat de codul comercial și nici transporturilor ce se fac pe drumurile carosabile cărora se aplică legile din 30 mai 1851, din 17 iulie 1908, nici tramvaielor și întreprinderilor de căi ferate de interes local cărora se aplică legea din 11 iunie 1880 și decretul din 16 iulie 1907.

O perioadă îndelungată după promulgarea codului comercial a apărut în Franța o legislație bogată cu privire la transportul pe căile ferate, căutându-se prin dispoziții noi să mulțumească în cea mai mare măsură exigențele legate de acest mijloc de transport²⁰.

Din punctul de vedere al naturii juridice al contractului de transport, codul civil francez îl considera ca o locațiune de operă, iar codul comercial ca un contract de comision. Leguitorul francez nu a știut să redea contractului de transport acea autonomie atât de logică și necesară față de importanta funcție economică pe care o îndeplinește. Normele de drept traduse în articole de lege sunt necomplete și prea vechi încât nu mai pot soluționa problemele apărute odată cu dezvoltarea industriei transporturilor.

Legea din 29 martie 1905 considera nulă orice clauză introdusă în scrisoarea de trăsură prin care s-ar stipula micșorarea răspunderii²¹.

Dispozițiile codului care nu puneau nicio restricție libertății contractuale a părților, căraușul, la adăpostul libertății de a contracta cu expeditorul asupra condițiilor contractului putea să atenueze măsura responsabilității sale sau să o înlăture cu totul stipulând în contract o clauză de negaranție. Însă jurisprudența a salvat principiul general de drept comun că fiecare este responsabil de consecințele faptelor sale sau de neexecutarea unei obligații.

Printr-o serie de decizii constante a înfrânt dorința companiilor de căi ferate de a lucra în afara limitelor unei elementare răspunderi contractuale, fiind izbită de nulitate orice clauză contrară. Raționamentul juridic pe care s-a întemeiat instanțele franceze în hotărârile lor s-a referit la o clauză prin care căile ferate s-ar pune la adăpost de orice răspundere sau și-ar micșora gradul răspunderii sale rezultate din violarea contractului, echivalează cu dreptul companiei de căi ferate să se elibereze de efectele culpei ceea ce ar avea ca urmare încurajarea tuturor delictelor și neglijențelor celor mai condamnabile și a faptelor dolosive. În consecință, o astfel de clauză de neresponsabilitate ar fi contra ordinii publice și nu este valabilă²².

În dreptul francez, apare reglementată expres, în materia contractului de transport de persoane, instituția *obligației de securitate (obligație de siguranță)* a transportatorului față de călător. Și, în majoritatea cazurilor, această obligație de siguranță, este o obligație de rezultat, favorizând compensarea victimelor, care sunt apoi îndreptățite să stabilească și să solicite plata unor sume de bani de la transportator. Cu toate acestea, nu există diferențe atunci când, de exemplu, se aplică la sistemul de compensare a pasagerilor și a bagajelor acestora. Astfel, în funcție de legislația aplicabilă, unii pasageri au dreptul în mod automat la o reparație integrală, în timp ce alții fac obiectul unor limitări. Însă, aceste diferențe tind să devină dăunătoare, în principal pentru influența pe care o au asupra protecției drepturilor pasagerilor.

²⁰ E. Cristoforeanu, *Despre contractul de transport. Cartea I. Transportul terestru de lucruri. Analiza lui în cadrul dispozițiilor din codul de comerț*, Tipografia „Curierul Judiciar” S.A., București, 1925, p. 12.

²¹ E. Cristoforeanu, *Despre contractul de transport. Cartea I. Transportul terestru de lucruri. Analiza lui în cadrul dispozițiilor din codul de comerț*, Tipografia „Curierul Judiciar” S.A., București, 1925, p. 14

²² E. Cristoforeanu, *Despre contractul de transport. Cartea I. Transportul terestru de lucruri. Analiza lui în cadrul dispozițiilor din codul de comerț*, Tipografia „Curierul Judiciar” S.A., București, 1925, p. 18.

Crearea și consolidarea drepturilor pasagerilor este o parte integrantă a voinței afirmată de Tratatul de la Amsterdam²³ de a face o prioritate din acordarea unei astfel de protecții consumatorilor (călătorilor) din statele membre ale Uniunii Europene în cazul accidentelor sau sub formă de compensare pentru întârzieri sau anulări ale unei călătorii.

Totuși, deși există o tendință clară de uniformizare a drepturilor pasagerilor în raport de toate mijloacele de transport, sesizăm o diferențiere între transporturile naționale și internaționale în implementarea responsabilităților în domeniul transporturilor.

---

²³ Semnat la 02.10.1997 și intrat în vigoare la 01.05.1999

PRACTICĂ JUDICIARĂ

Aplicabilitatea Deciziei Curții Constituționale nr. 369/2017 asupra tuturor recursurilor nesoluționate până la 20 iulie 2017

Av. Mihai-Dragoș NICU,
Baroul Dolj

Abstract:

The Decision no. 369/2017 of the Constitutional Court is applicable to all second appeals unresolved by July 20th 2017, irrespective of the time of the judgment of the first appeal, the communication of the judgment or the notice of the second appeal.

Keywords: Constitutional Court, decision, exception, unconstitutionality, effects, appeals, admissibility, civil.

Prin *Decizia nr. 369/2017*, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că sintagma „*precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv*”, cuprinsă în art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, este neconstituțională.

Totodată, din considerentele din par. 34 al *Deciziei* reiese că și pragul valoric de 500.000 lei, instituit de art. 483 alin. (2) C. proc. civ., este neconstituțional.

Dacă opiniile privitoare la efectele *Deciziei nr. 369/2017* sub aspectul competenței materiale a soluționării recursului converg spre numitorul comun „Înalta Curte de Casație și Justiție”, în schimb *aplicarea în timp* a acestei decizii a suscitat vii controverse, fiind emise mai multe teze, fiecare dintre ele cu argumente interesante, dar nu întotdeauna valide, ca răspuns la întrebarea esențială: în ce litigii poate fi exercitat recursul, ca urmare *Deciziei nr. 369/2017* a Curții Constituționale, publicate în Monitorul Oficial la 20 iulie 2017?

Voi argumenta în rândurile următoare motivele pentru *Decizia nr. 369/2017* este aplicabilă **oricărui recurs** exercitat în termenul prevăzut de art. 485 C. proc. civ. în litigiile evaluabile în bani, indiferent de momentul pronunțării hotărârii din apel, al comunicării acesteia sau al declarării recursului, **dacă această cale de atac nu a fost soluționată până la 20 iulie 2017**, data publicării *Deciziei* în Monitorul Oficial.

Evident, analiza aplicabilității acestei decizii trebuie să plece de la prevederile art. 147 alin. (4) din Constituția României, potrivit căreia „*Deciziile Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor.*”

Totuși, ce înseamnă “pentru viitor”?

1. Potrivit par. 32 al *Deciziei nr. 369/2017*, “sunt supuse recursului toate hotărârile pronunțate, după publicarea prezentei decizii în *Monitorul Oficial al României*, în cererile evaluabile în bani, mai puțin cele exceptate după criteriul materiei, prevăzute expres în tezele cuprinse de art. XVIII alin. (2) din *Legea nr. 2/2013*.” O interpretare superficială a acestui text ar conduce la ideea că pot fi atacate cu recurs doar hotărârile pronunțate după 20 iulie 2017, data publicării în *Monitorul Oficial* a *Deciziei nr. 369/2017*.

Această teză poate fi combătută însă cu ușurință, în primul rând fiindcă este cvasiunanim acceptat că aceste considerente nu se numără printre acele considerente ale deciziilor Curții Constituționale care au caracter obligatoriu și *erga omnes*. În mod evident, considerentele cuprinse în par. 32 nu explică raționamentul pe care se sprijină soluția dată de Curtea Constituțională, nereprezentând o problemă de analiză a compatibilității cu textele constituționale.

Inexistența caracterului obligatoriu al considerentelor din par. 32 rezultă *expressis verbis* din *Decizia nr. 1/1995* a Plenului Curții Constituționale: “**puterea de lucru judecat** ce însoțește actele jurisdicționale, deci și deciziile Curții Constituționale, se atașează **nu numai dispozitivului, ci și considerentelor pe care se sprijină acesta.**”

De fapt, chiar în cuprinsul *Deciziei nr. 369/2017*, la par. 34, însăși Curtea Constituțională reamintește obligativitatea doar a considerentelor pe care se sprijină dispozitivul, respectiv a acelor considerente pe care se fundamentează soluția dată criticii de neconstituționalitate.¹

Prin urmare, considerentele expuse în par. 32 nu au caracter obligatoriu, astfel încât doar instanțele judecătorești pot aprecia asupra întinderii în timp a efectelor *Deciziei nr. 369/2017* asupra cauzelor în curs, o interpretare contrară conducând la depășirea competențelor Curții Constituționale, limitate la verificarea compatibilității dintre un text din legislația primară și Constituția României.

2. Dincolo de argumentul expus *supra*, potrivit căruia nu sunt obligatorii considerentele Curții Constituționale care nu explică dispozitivul deciziilor de constatare a neconstituționalității, ar putea fi considerată interesantă o inedită analiză a conținutului par. 32 din *Decizia nr. 369/2017* din perspectiva *interpretării gramaticale*.

Am arătat că potrivit textului cuprins în par. 32, “... urmează a se aplica prevederile art. XVIII alin. (2) din *Legea nr. 2/2013*, în sensul că sunt supuse recursului toate hotărârile **pronunțate**, (n.b., virgulă!) **după publicarea** prezentei decizii în *Monitorul Oficial al României*, în cererile evaluabile în bani, mai puțin cele exceptate după criteriul materiei, prevăzute expres în tezele cuprinse de art. XVIII alin. (2) din *Legea nr. 2/2013*.”

Metoda interpretării gramaticale, bazată pe procedeele de analiză morfologică și sintactică, ar putea conduce la ideea că existența unei virgule între adjectivul participial “*pronunțate*” și complementul circumstanțial de timp “*după publicarea*” arată că, de fapt, cei doi termeni nu sunt în legătură.

Sintagma “*după publicarea prezentei decizii în Monitorul Oficial*” este o construcție circumstanțială intercalată, o *dislocare topică*, (tocmai de aceea este *izolată prin virgule!*), aflându-se în legătură cu un alt verb din frază.

¹ <<34.(...) începând cu *Decizia Plenului nr. 1/1995* privind obligativitatea deciziilor sale pronunțate în cadrul controlului de constituționalitate, „puterea de lucru judecat ce însoțește actele jurisdicționale, deci și deciziile Curții Constituționale, se atașează nu numai dispozitivului, ci și **considerentelor pe care se sprijină acesta**”. (În același sens fiind și *Decizia nr. 463* din 17 septembrie 2014, par. 32 și 33). Așadar, **considerentele prezentei decizii pe care se sprijină soluția de admitere** sunt general obligatorii (...) >>

Prin urmare, potrivit interpretării gramaticale, sintaxa frazei pare să confere, de fapt, următoarea semantică a par. 32: "... după publicarea prezentei decizii în Monitorul Oficial, sunt supuse recursului toate hotărârile pronunțate în cererile evaluabile în bani..." .Iar o asemenea interpretarea întinderii sub aspect temporal a efectelor Deciziei nr. 369/2017 este conformă cu jurisprudența Curții Constituționale la care vom face referire *infra*.

3. În jurisprudența sa, în ce privește efectele unei decizii de admitere a excepției de neconstituționalitate, Curtea Constituțională a stabilit că "*decizia de constatare a neconstituționalității face parte din ordinea juridică normativă, prin efectul acesteia prevederea neconstituțională încetându-și aplicarea pentru viitor*"².

Prin urmare, decizia de constatare a neconstituționalității se aplică în privința raporturilor juridice ce urmează a se naște după aplicarea sa în Monitorul Oficial – *facta futura*. Totuși, excepția de neconstituționalitate fiind, de principiu, o chestiune prejudicială, o problemă a cărei rezolvare trebuie să preceadă soluționarea litigiului cu care este conexă și un mijloc de apărare care nu pune în discuție fondul pretenției deduse judecătii, Curtea Constituțională a considerat că "... aceasta nu poate constitui doar un instrument de drept abstract, prin aplicarea deciziilor de constatare numai raporturilor juridice care urmează a se naște, deci unor situații viitoare ipotetice, întrucât și-ar pierde esențialmente caracterul concret". Pentru acest motiv, Curtea Constituțională a statuat că "*aplicarea pentru viitor a deciziilor sale vizează atât situațiile juridice ce urmează a se naște – facta futura, cât și situațiile juridice pendinte și, în mod excepțional, acele situații care au devenit facta praeterita.*"³.

Pe cale de consecință, o decizie de admitere a excepției de neconstituționalitate se va aplica în toate cauzele aflate în procedură la momentul publicării acesteia – cauze pendinte, în care respectivele dispoziții sunt aplicabile.

Din această perspectivă, toate recursurile declarate (indiferent de data declarării!), dar nesoluționate până la 20 iulie 2017 se află în procedură, sunt cauze pendinte, cărorora nu li se mai poate aplica prevederea declarată neconstituțională, întrucât efectele deciziilor Curții Constituționale sunt opozabile *erga omnes* din momentul publicării lor în Monitorul Oficial în toate cauzele aflate în curs de soluționare.

Prin urmare, existența unui litigiu reprezintă un *factum pendentium*, ceea ce justifică aplicarea deciziei de neconstituționalitate fără a afecta regula potrivit căreia aceasta din urmă nu retroactivează. Un argument suplimentar îl reprezintă împrejurarea că dispozițiile constatate ca neconstituționale prin Decizia nr. 369/2017 sunt norme de procedură, iar normele de procedură sunt de imediată aplicabilitate.

4. Textul art. 147 alin. (4) din Constituție trebuie interpretat în sensul că efectul general obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale urmează să se aplice de la data publicării în Monitorul Oficial în toate litigiile în care "*raportul juridic guvernat de dispozițiile legii declarate neconstituționale să nu fie definitiv consolidat*"⁴.

Or, în ipoteza unui recurs declarat, dar nesoluționat înainte de 20 iulie 2017, *raportul juridic guvernat de dispozițiile neconstituționale nu a fost definitiv consolidat prin constatarea de către instanța competentă a inadmisibilității căii de atac*.

² Decizia nr. 847/2008, publicată în M. Of. nr. 605 din 14 august 2008.

³ Decizia nr. 126/2016, publicată în M. Of. nr. 185 din 11 martie 2016.

⁴ S. M. Costinescu, K. Benke, „Efectele deciziilor Curții Constituționale în dinamica aplicării lor”, <https://www.ccr.ro/uploads/RelatiiExterne/2012/CB.pdf>, p. 7.

5. Un asemenea recurs, declarat înainte de constatarea neconstituționalității prevederilor care reglementau "pragul valoric", ar fi putut fi exercitat tocmai în ideea de a fi invocată în fața instanței de recurs excepția de neconstituționalitate care a fost admisă prin Decizia nr. 369/2017.

Nota bene, nu era necesară și obligatorie invocarea excepției prin motivele de recurs, iar faptul că anterior termenului de judecată Curtea Constituțională s-a pronunțat deja asupra neconstituționalității paralizează invocarea de către recurenta aceleiași excepții, care ar fi respinsă de instanța de recurs ca inadmisibilă. Mai mult, dacă recurentul ar fi invocat excepția de neconstituționalitate prin motivele de recurs, aceasta ar fi fost respinsă ca devenită inadmisibilă.

Ne aflăm așadar, în ipoteza unei „cauze aflate pe rolul instanțelor judecătorești în care sunt aplicabile dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale, dar în care nu a fost dispusă sesizarea Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate respectivă până la publicarea deciziei Curții Constituționale”.

În această situație "se constată că litigiile se află pe rolul instanțelor judecătorești și se încadrează în ceea ce Curtea Constituțională a calificat ca fiind cauze pendinte la momentul publicării deciziei sale de admitere a excepției de neconstituționalitate. Curtea nu a condiționat aplicarea deciziei sale în litigiile aflate în curs de ridicarea unei excepții de neconstituționalitate anterior publicării deciziei, întrucât ceea ce are relevanță în privința aplicării acesteia este ca raportul juridic guvernat de dispozițiile legii declarate neconstituționale să nu fie definitiv consolidat, iar nu exercitarea unui mijloc procesual de apărare. De altfel, prin admiterea excepției, efectele deciziei Curții Constituționale se produc erga omnes. Or, o atare condiționare nu ar fi avut nici o rațiune și ar fi produs și consecințe discriminatorii între cetățeni aflați în aceeași situație juridică, respectiv având calitatea de părți într-un litigiu în care dispozițiile declarate neconstituționale sunt aplicabile și a cărui soluționare depinde de decizia pronunțată de Curtea Constituțională."⁵

6. Așa cum a mai fost relevat⁶, aplicabilitatea imediată în toate litigiile pendinte a Deciziei nr. 369/2017 reiese și din observarea comparativă a efectelor altor decizii prin care a fost constatăta neconstituționalitatea unor norme de procedură civilă.

Exempli gratia, Decizia nr. 462/2014 a Curții Constituționale, prin care au fost declarate neconstituționale normele care impuneau obligativitatea reprezentării prin avocat în recurs, s-a aplicat instantaneu tuturor recursurilor nesoluționate la data publicării Deciziei nr. 462/2014 a Curții Constituționale în Monitorul Oficial, respectiv la 24 octombrie 2014, indiferent de data pronunțării sau comunicării hotărârii date în apel ori de data declarării recursului.

⁵ S. M. Costinescu, K. Benke, *op. cit.*, p. 7-8.

⁶ M. Ursuța, *Efectele Deciziei Curții Constituționale nr. 369/2017. În ce litigii poate fi exercitat recursul începând cu data de 20 iulie 2017?* <https://www.juridice.ro/526532/efectele-deciziei-curtii-constitutionale-nr-3692017-ce-litigii-poate-fi-exercitat-recursul-incepand-cu-data-de-20-iulie-2017.html>

Accesul liber la justiție, parte a dreptului la un proces echitabil. Examen de jurisprudență CEDO

Av. dr. Dana TIȚĂ¹
Baroul Vâlcea

Av. dr. Cezar TIȚĂ²
Baroul Vâlcea

Rezumat:

Dreptul la un acces liber la justiție este o condiție necesară pentru un proces echitabil. Convenția Europeană a Drepturilor Omului și normele legale interne fac efectiv dreptul la un proces echitabil și, implicit, dreptul la acces liber la justiție. Libertatea de acces la justiție presupune, pe de altă parte, garanții în temeiul legii aplicabile, care sunt furnizate tocmai pentru ca fiecare persoană să poată beneficia de acest drept. Punerea în aplicare a acestui drept este efectiv efectuată de fiecare stat prin legislația internă, dar bazele acestor reglementări sunt cuprinse în instrumentele internaționale de protecție, în special, Convenția europeană a drepturilor omului, iar încălcarea normelor sale este sancționată de Curtea Europeană a Drepturilor omului.

Cuvinte-cheie: *accesul liber la justiție; proces echitabil; drepturi fundamentale; prezumția de nevinovăție; garanțiile procesului echitabil.*

Abstract:

The right to a free access to justice is a necessary condition for a fair trial. The European Convention on Human Rights and the internal legal norms make effective the right to a fair trial and, implicitly, the right to free access to justice. Freedom of access to justice presupposes, on the other hand, guarantees under the applicable law, which are provided precisely so that every individual can benefit from this right. The implementation of this right is effectively carried out by each state through internal legislation, but the bases of these regulations are contained in international protection instruments, notably the European Convention on Human Rights, and the violation of its norms is sanctioned by the European Court of Human Rights.

Keywords: *free access to justice; fair trial; fundamental rights; presumption of innocence; the guarantees of the fair trial.*

Introducere

Din perspectiva istorică „drepturile omului au apărut (...) ca un instrument de protecție a individului în raporturile sale cu colectivitatea, având ca principală funcție limitarea puterii politice pentru a permite libera și deplina manifestare a ființei umane”³.

¹ E-mail: danatita@avocattita.ro.

² E-mail: secretariat@avocattita.ro.

³ Muraru, I., Tănăsescu, E. S., *Drept constituțional și instituții politice*, vol. I, Ed. All Beck, București, 2005, p. 136;

Ceea ce este de remarcă în legătură cu acestea este că, atât legiurile naționale, cât și instrumentele internaționale le consemnează ca „recunoașteri” sau ca „declarații”, noțiunea de drepturi ale omului fiind dincolo de recunoașterea lor prin intermediul textelor.

Accesul liber la justiție – examen de jurisprudență CEDO

Articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului care reglementează dreptul la un proces echitabil are următorul conținut: „Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședințe poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților în proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță atunci când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită.

3. Orice acuzat are, în special dreptul: a) să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit asupra naturii și cauzei acuzațiilor aduse împotriva sa; b) să dispună de timpul și înlesnirile necesare pregătirii apărării sale; c) să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a plăti un apărător să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer; d) să întrebe sau să solicite audierea martorilor acuzării și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării; e) să fie asistat, în mod gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere”.

Convenția enumeră două tipuri de garanții: unele de natură materială și altele de natură procedurală, menite să asigure eficiența celor din prima categorie.⁴

Curtea a subliniat în mod constant importanța art. 6 care consacră prin intermediul dreptului la un proces echitabil „principiul fundamental al preeminenței dreptului”⁵.

Garanțiile procesului echitabil au ca obiect atât drepturile și obligațiile cu caracter civil cât și acuzațiile în materie penală iar în ceea ce privește beneficiarii garanțiilor, art. 6 folosește sintagma „orice persoană” rezultând de aici că se aplică atât persoanelor fizice cât și celor juridice.

Ca regulă generală, dispozițiile art. 6 se aplică oricăror instanțe care soluționează litigii ce poartă asupra drepturilor și obligațiilor cu caracter civil sau asupra unei acuzații în materie penală ale unei persoane. Potrivit Curții pentru ca art. 6 să fie aplicabil trebuie ca instanța în fața căreia se desfășoară acea cauză să aibă competența de a pronunța o hotărâre constrângătoare în acel caz.⁶

Curtea a hotărât că art. 6 prevede și un drept material de acces la instanță deoarece asigurarea unor garanții procedurale acordate părților nu ar avea nici un efect dacă nu s-ar garanta și accesul la justiție. Echitatea, publicitatea și celeritatea procesului nu ar avea nici un rost dacă nu există un proces⁷.

⁴ Bogdan, D., Selegean, M., *Drepturi și libertăți fundamentale în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*, Ed. All Beck, București, 2005, p. 198;

⁵ CEDO, cauza Sunday Times c. M. Britanii, Hotărârea din 26 aprilie 1979, seria A nr. 30, p. 34, parag. 55;

⁶ CEDO, cauza Bentham c. Olandei, Hotărârea din 23 octombrie 1985, seria A, nr. 97, p. 17, parag. 39;

⁷ CEDO, cauza Golder c. Marii Britanii, Hotărârea din 21 februarie 1975, seria A, nr.18, p. 17-18;

Din jurisprudența Curții a rezultat că dreptul de acces la justiție este un drept efectiv fără a fi însă un drept absolut. Acest drept presupune o serie de alte măsuri pe care statul trebuie să le ia pentru a asigura accesul la justiție cum ar fi: instituirea unui sistem de asistență judiciară gratuită atât în penal⁸, cât și în civil⁹, dreptul de a lua legătura și de a comunica în mod confidențial cu un avocat¹⁰, dreptul de a avea acces la toate dovezile strânse de procuror¹¹, costuri rezonabile ale proceselor (taxe de timbru, cauțiuni, alte cheltuieli de judecată - care sunt de natură a îngreuna liberul acces la justiție), complexitatea și neclaritatea unor proceduri, neasigurarea executării hotărârilor judecătorești ș.a.

Nefiind un drept absolut, dreptul de acces la justiție poate fi restricționat, limitările aduse acestui drept trebuind să respecte câteva principii cum ar fi: un raport rezonabil între scopul urmărit și mijloacele alese¹², scopul urmărit trebuie să fie legitim și să nu afecteze substanța dreptului.

Orice proceduri prealabile cum ar fi: autorizarea prealabilă pentru sesizarea unei instanțe, condițiile procedurale ale acțiunii în justiție, limitarea recursurilor abuzive, rațiuni care țin de securitatea națională, acordarea de imunități de jurisdicție unor categorii de persoane (de ex. imunitatea parlamentară cu privire la toate faptele de natură penală) sau unor organizații internaționale.

În ceea ce privește garanțiile procedurale enunțate de art. 6 acestea sunt și ele de două feluri: unele privitoare la instanță care trebuie să fie independentă, imparțială, instituită de lege, având competența de a pronunța decizii cu forță obligatorie și unele privitoare la procedură care trebuie să fie echitabilă, publică, desfășurată într-un termen rezonabil¹³.

Există două principii pe care Curtea le utilizează atunci când apreciază respectarea garanțiilor procedurale: principiul aprecierii globale, potrivit căruia „trebuie ținut cont de întregul proces așa cum s-a desfășurat în ordinea juridică internă”¹⁴ și principiul aprecierii în concret, adică „dreptul la un proces echitabil poate fi examinat doar la lumina împrejurărilor specifice ale fiecărui caz”¹⁵.

Dispozițiile art. 6 sunt concepute să se aplice în principal în fața unei instanțe, există însă unele dispoziții care au fost apreciate ca aplicându-se chiar înainte sesizării instanței cum ar fi exigența soluționării într-un termen rezonabil a cauzei sau dreptul de a beneficia de asistența unui apărător (art. 6 parag. 3 lit. c) care se aplică și în fața de urmărire penală.

Garanțiile procesului echitabil conținut în primul paragraf al art. 6 sunt: principiul egalității armelor, principiul contradictorialității, principiul respectării normelor privitoare la administrarea probatoriului, dreptul de a compărea în persoană, motivarea hotărârilor, publicitatea dezbaterilor și a pronunțării hotărârii, judecarea cauzei într-un termen rezonabil.

În ceea ce privește garanțiile privitoare la instanță, în primul rând aceasta trebuie să fie independentă față de executiv și față de părți¹⁶ și să prezinte garanțiile unei proceduri judiciare¹⁷.

Instanța trebuie să aibă puterea de a pronunța soluții cu forță obligatorie¹⁸ și să aibă un rol jurisdicțional adică „să soluționeze, pe baza unor norme de drept și în urma unei proceduri organizate orice problemă ce ține de competența ei”¹⁹

⁸ CEDO, cauza Airey c. Irlandei, Hotărârea din 9 octombrie 1979, seria A, nr. 32, p. 12-13, parag. 24;

⁹ CEDO, cauza Kamasinski c. Austriei, Hotărârea din 19 decembrie 1989, seria A, nr. 168, p. 33, parag. 65;

¹⁰ CEDO, cauza Golder c. Marii Britanii, Hotărârea din 21 februarie 1975, seria A, nr. 18, p. 19-20, parag. 40;

¹¹ CEDO, cauza Edwards c. Marii Britanii, Hotărârea din 16 decembrie 1992, seria A, nr. 247-B, p.35, parag. 36;

¹² CEDO, cauza Golder c. Marii Britanii, Hotărârea din 21 februarie 1975, seria A, nr. 18, p.19, parag. 38;

¹³ Bogdan, D., Selegean, M., [2], p. 236;

¹⁴ CEDO, cauza Granger c. Marii Britanii, Hotărârea din 28 martie 1990, seria A, nr. 174, parag. 46;

¹⁵ CEDO, cauza nr. 1802/62, Decizia din 26 martie 1963, *Annuaire de la Conventio*, vol. IV, p. 462;

¹⁶ CEDO, cauza Ringeisen c. Austriei, Hotărârea din 16 iulie 1971, seria A, nr. 13, p. 39, parag. 95;

¹⁷ CEDO, cauza Belilos c. Elveției, Hotărârea din 29 aprilie 1988, seria A, nr. 132, parag. 64;

¹⁸ CEDO, cauza Benthem c. Olandei, Hotărârea din 23 octombrie 1985, seria A, nr. 97, p. 17, parag. 40;

¹⁹ CEDO, cauza Belilos c. Elveției, Hotărârea din 29 aprilie 1988, seria A, nr. 132, parag. 64;

La cele enunțate mai sus se adaugă și garanțiile specifice recunoscute persoanei acuzate de săvârșirea unei infracțiuni conținute în art. 6 parag. 2 și 3.

Prezumția de nevinovăție prevăzută de art. 6 parag. 2 potrivit căruia „Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită”. Presumția de nevinovăție are mai multe aspecte: atitudinea judecătorului, sarcina probei, dreptul la tăcere, administrarea probelor.

Garanțiile prevăzute de art. 6 parag. 3 sunt: lit. a) dreptul de a fi informat în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit cu privire la natura și cauza acuzațiilor aduse; lit. b) dreptul persoanei acuzate de a dispune de timpul și facilitățile necesare pregătirii apărării; lit. c) dreptul persoanei de a se apăra sigură, dreptul de a recurge la asistența unui avocat ales respectiv dreptul de a beneficia, în anumite condiții, de asistență judiciară gratuită; lit. d) dreptul de a interoga martorii acuzării și dreptul de a cita și audia martorii apărării în condiții similare cu cele acordate acuzării; lit. e) dreptul de a fi asistată în mod gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere.

Cutea a statuat că art. 6 din Convenție se aplică și atunci când este vorba de executarea unor hotărâri judecătorești definitive și irevocabile prin care s-au stabilit obligații de plată în sarcina statului, precum și în analiza admisibilității căii extraordinare de atac introduse de procuror împotriva unei hotărâri judecătorești definitive și irevocabile pronunțată într-un proces civil la care nu a luat parte.

Privitor la primul aspect Curtea a decis că dreptul de acces la instanță ar fi inutil dacă ordinea juridică internă a unui stat ar permite ca o hotărâre judecătorească definitivă și obligatorie să rămână fără efect. Executarea unei hotărâri judecătorești trebuie să fie considerată ca făcând parte integrantă din proces în sensul art. 6²⁰.

În ceea ce privește admisibilitatea unei căi extraordinare de atac introduse de procuror împotriva unei hotărâri judecătorești definitive și irevocabile pronunțată într-un proces civil la care nu a luat parte, Curtea a hotărât că, unul din elementele esențiale ale preeminenței dreptului este principiul securității raporturilor juridice care presupune printre altele ca soluția dată în mod definitiv oricărui litigiu de instanțele judecătorești să nu mai fie pusă în discuție²¹.

În legislația internă, acest drept este consacrat, în primul rând, prin art. 21 din Constituție – Accesul liber la justiție – care conține dispoziții referitoare la liberul acces la instanțele de judecată și la dreptul de soluționare a unui proces într-un termen rezonabil.

Mijloacele concrete prin care se realizează punerea în practică a acestui drept sunt variate, fiecare stat, implicit România, fiind liber să opteze pentru acestea.

Astfel, în dreptul intern sunt prevăzute modurile de sesizare a instanțelor de judecată și căile de atac împotriva hotărârilor pronunțate de acestea. Totuși, reglementarea organizării și funcționării diferitelor instanțe de judecată (judecătorii, tribunale, curți de apel, Înalta Curte de Casație și Justiție) nu înseamnă că, în temeiul dreptului la un proces echitabil, o persoană va putea sesiza oricare din aceste instanțe, ori că va avea acces la oricare din căile de atac prevăzute de lege.

Accesul la diferitele instanțe de judecată, sau exercitarea diferitelor căi de atac sunt reglementate prin lege, cunoscând reglementări diferite, în considerarea unor situații deosebite²².

²⁰ CEDO, cauza Di Pedo c. Italiei, Hotărârea din 26 septembrie 1996, Culegere de hotărâri și decizii, 1996-IV, p. 1383 – 1384, parag. 20-24;

²¹ CEDO cauza Brumărescu c. României, Hotărârea din 30 septembrie 1999, publicată în M. Of. nr. 414 din 31 august 2000;

²² Decizia nr. 1/1994 a Curții Constituționale, publicată în M. Of. nr. 69 din 16 martie 1994;

În ceea ce privește corectitudinea și independența actului de justiție, acestea au o reglementare și în art. 152, alin. 1 din Constituție, prin care se instituie o normă specială în ceea ce privește revizuirea Legii fundamentale: „Dispozițiile prezentei Constituții privind caracterul național, independent, unitar și indivizibil al statului român, forma republicană de guvernământ, integritatea teritoriului, independența justiției, pluralismul politic și limba oficială nu pot forma obiectul revizuirii”.

În anumite situații existența taxelor de timbru a fost invocată ca o limitare a dreptului analizat, încercându-se acreditarea ideii că impunerea acestor taxe este de natură să împiedice anumite persoane să își exercite acest drept.

Impunerea plății taxei de timbru nu reprezintă, în realitate, o îngrădire a principiului gratuității actului de justiție, implicit a liberului acces la justiție, pentru că, în primul rând partea care pierde procesul va fi obligată să restituie celeilalte părți toate cheltuielile de judecată (art. 453, alin. 1 Cod de procedură civilă: „Partea care pierde procesul va fi obligată, la cererea părții care a câștigat, să îi plătească acesteia cheltuielile de judecată”), iar Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 80/2013²³ privind taxele judiciare de timbru prevede posibilitatea scutirii de plata acestor taxe, în anumite condiții.

Nu în ultimul rând, tot ca o garanție a liberului acces la justiție este și Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 51/2008²⁴ privind ajutorul public judiciar în materie civilă, care instituie măsuri în ceea ce privește posibilitatea unei părți de a solicita și obține scutiri, reduceri, eșalonări sau amânări de la plata taxelor judiciare prevăzute de lege, inclusiv a celor datorate în faza de executare silită. Totodată, prin același act normativ se reglementează inclusiv posibilitatea ca o persoană fizică să beneficieze de ajutor public judiciar sub forma onorariului de avocat, al expertului, interpretului sau traducătorului și al executorului judecătoresc.

Concluzii

Dreptul de acces la justiție este o componentă fundamentală a dreptului la un proces echitabil și, totodată, fundamentul oricărui demers în fața unei instanțe de judecată. Fără un acces efectiv la o instanță, în vederea valorificării lor, drepturile oferite justițiabililor și consacrate în Constituție, legi sau alte acte normative, inclusiv în instrumentele internaționale de protecție a drepturilor fundamentale, ar fi iluzorii.

Numai prin realizarea efectivă a unui acces liber la justiție individul va avea depline garanții că drepturile sale nu vor fi nesocotite, nu vor putea fi vătămate de un comportament abuziv și arbitrar, iar în cazul în care acest lucru se va întâmpla, va putea fi sigur că o instanță imparțială îi va acorda despăgubiri pentru prejudiciul încercat, sub orice formă legală.

²³ Publicată în M. Of. nr. 392 din 29 iunie 2013;

²⁴ Publicată în M. Of. nr. 327 din 25 aprilie 2008;

Jurisprudența Curții de Apel Craiova în materia litigiilor cu profesioniștii

Jud. Claudiu Daniel FALCAN
Tribunalul Mehedinți

I. Concurență neloială. Prestarea de servicii de întreținere și reparații la echipamentele fabricate de o societate, pentru care aceasta deține certificatele de omologare tehnică feroviară și brevet de invenții. Racolarea de personal cu atribuții tehnice cheie. Despăgubiri

Folosirea produsului asupra căruia reclamanta deținea brevet de invenție și certificate de omologare tehnică feroviară, în vederea obținerii agrementelor tehnice este contrară uzanțelor cinstite și principiului general al bune credințe, producând pagube reclamantei.

Racolarea de personal cu atribuții tehnice cheie reprezintă un act de concurență neloială în condițiile în care s-a realizat prin răspândirea în rândul salariaților reclamantei a informației privind dispariția de pe piață a SC I. SRL.

În condițiile în care, în prezent, prin autorizația de furnizor feroviar, se atestă că pârâta are dreptul să furnizeze prestări de servicii feroviare critice, iar prin agrementele tehnice feroviare se atestă că are dreptul să repare instalațiile de încălzire electrică a trenurilor, acesteia nu-i poate fi interzis să înceteze prestările de servicii de întreținere și reparații la echipamentele fabricate de SC I. SRL, pentru care aceasta deține certificatele de omologare tehnică feroviară și brevetul de invenții.

În lipsa motivării necesității luării acestei măsuri și față de domeniul restrâns în care își desfășoară activitatea cele două societăți, nu se impune publicarea hotărârii în trei ziare naționale, cu atât mai mult cu cât pârâtei nu-i poate fi interzis să înceteze prestările de servicii de întreținere și reparații la echipamentele fabricate de SC I. SRL.

Prin sentința nr. 399 din data de 8 noiembrie 2016, pronunțată de Tribunalul Dolj - Secția a II-a Civilă, în dosarul nr. 457/63/2015, s-a admis în parte acțiunea formulată de reclamanta SC I. SRL, în contradictoriu cu pârâta SC R. SA. A fost obligată pârâta la încetarea faptelor de concurență neloială, respectiv încetarea prestării de servicii de întreținere și reparații la echipamentele fabricate de SC I. SRL, pentru care aceasta deține certificatele de omologare tehnică feroviară seria OT nr. 414/2006, seria OT nr. 416/2006, seria OT nr. 361/2001, seria OT nr. 014/2005, seria OT nr. 362/2001 și brevetul de invenții 120830 din 30.01.2007. A fost obligată pârâta la plata sumei de 248320 lei despăgubiri și la plata sumei de 14.850,4 lei cheltuieli de judecată. S-a respins cererea de publicare a dispozitivului sentinței.

Potrivit brevetului nr. 120830 din 30.01.2007 reclamanta SC I. SRL deține brevetul de invenție asupra instalației pentru alimentarea sistemului de încălzire electrică și climatizare a vagoanelor de pasageri de la generatorul de tracțiune al unei locomotive diesel electrice.

Conform agrementului tehnic feroviar seria AT nr. 735/2013 și nr. 736/2013, valabil până la data de 21.07.2014, SC I. SRL a obținut aptitudinea de a efectua serviciul de întreținere și reparații echipamente de comandă de pe vehiculele feroviare.

Potrivit certificatelor de omologare tehnică feroviară, produsele feroviare critice: echipament de protecție, semnalizare, afișare și înregistrare; controler tracțiune cu program adaptabil și echipament de protecție și semnalizare; choopper inverter pentru încălzire tren și modul convertor servicii auxiliare locomotive electrice, sunt fabricate de SC I. SRL și sunt omologate pentru a fi utilizate în domeniul transportului feroviar.

Conform raportului de expertiză contabilă, suma cheltuielilor de cercetare-dezvoltare pentru crearea produsului industrial și suma cheltuielilor pentru obținerea brevetului de invenție nr. 120830 este de 245540 lei. Cheltuielile efectuate pentru crearea și îmbunătățirea echipamentelor electronice care echipează locomotivele, începând de la data concepției și până la obținerea certificatului de omologare tip sunt în cuantum de 476502,58 lei.

Potrivit autorizației nr. 5758 din data de 11.03.2013, SC R. SA are dreptul să furnizeze, în calitate de furnizor feroviar, următoarele servicii feroviare critice: proiectare și fabricare material rulant; întreținere, reparații și modernizări pentru locomotive electrice, locomotive diesel, automotoare, rame electrice și manuale CF; fabricare și reparare piese de schimb și subansambluri pentru material rulant.

Potrivit acordului de subcontractare încheiat la data de 26.07.2013, avându-se în vedere intenția părâtei de a participa la procedura de achiziții publice organizată de SNTFC C. C. SA, pârâta și-a asumat obligația ca, în situația declarării câștigătoare a ofertei sale, să încheie contract de prestări servicii specifice cu SC I. SRL, în calitate de subcontractant, având ca obiect efectuarea de reparații.

Ulterior, la data de 04.11.2013, între SNTFC "C.C." SA și pârâta a fost încheiat contractul nr. 332, pentru un număr de 4 locomotive, iar la data de 24.02.2014 a fost încheiat contractul nr. 45 având același obiect. Pentru patru locomotive serviciile de reparații au fost realizate împreună cu reclamanta, iar pentru alte patru au fost efectuate numai de SC R. SA, iar pierderea suferită de SC I. SRL, ca urmare a eliminării acesteia de la efectuarea serviciilor de reparații este de 62.080 lei pentru fiecare locomotivă.

După încheierea contractului cu SNTFC C. C. SA și acordului de subcontractare cu reclamanta, pârâta a solicitat AFER eliberarea agrementului tehnic feroviar pentru reparația instalațiilor de încălzire electrică a trenurilor, cât și pentru reparația instalației ce echipează locomotivele, iar la data de 20.03.2014, respectiv 25.03.2014, AFER a eliberat cele două agremente tehnice feroviare.

În luna ianuarie 2014, mai mulți angajați ai reclamantei, printre care și directorul tehnic, și-au dat demisia, ca urmare a demersurilor inițiate de pârâta, care a susținut că „I. se va închide”, aceștia fiind ulterior angajați la SC R. SA.

Pentru obținerea agrementului tehnic feroviar pentru reparația instalațiilor de încălzire electrică a trenurilor cât și pentru reparația instalației ce echipează locomotivele, pârâta a depus la AFER memoriul tehnic de prezentare a produsului feroviar critic, iar pentru întocmirea acestuia a folosit instalațiile de încălzire ce erau montate pe locomotivele pentru care încheiase contracte de reparații cu SNTFC C. C. SA.

Faptele părâtei de a folosi în vederea obținerii agrementelor tehnice, produsul asupra căruia reclamanta deținea brevet de invenție și certificate de omologare tehnică feroviară, respectiv pentru a întocmi documentația necesară conform art. 8 lit.e) din Norma din 13.04.2000 privind acordarea de agremente tehnice feroviare în transportul feroviar și cu metroul, cât și răspândirea în rândul salariaților reclamantei a informației privind dispariția de pe piață a societății reclamante s-a reținut că sunt fapte contrare uzanțelor cinstite și principiului general al buneii credințe, care a

produs pagube reclamantei. În consecință, pârâta fost obligată să înceteze faptele de concurență neloială.

Având în vedere că, ulterior obținerii agrementelor, pârâta a efectuat servicii de reparații pentru un număr de patru locomotive, fără participarea reclamantei, instanța a obligat pârâta la plata sumei de 248.320 lei despăgubiri (62.080 lei x 4 locomotive).

Instanța a reținut că, deși reclamanta a solicitat publicarea dispozitivului în trei ziare naționale, pe cheltuiala pârâtei, nu a motivat însă necesitatea luării acestei măsuri. Având în vedere faptele de concurență neloială reținute și domeniul restrâns în care cele două societăți desfășoară activități, instanța a apreciat că nu se impune publicarea hotărârii în presă.

Împotriva acestei sentințe au declarat apel reclamanta SC I. SRL și pârâta SC R. SA.

Prin cererea de apel, pârâta SC R. SA a solicitat admiterea apelului; schimbarea hotărârii apelate, în sensul respingerii cererii de chemare în judecată ca neîntemeiată; obligarea intimitei reclamante la plata cheltuielilor de judecată ocazionate de judecarea cauzei la fond și în apel, susținând, în esență, că hotărârea apelată este netemeinică și nelegală și se impune modificarea ei, în raport de următoarele considerente: instanța a făcut o confuzie între contrafacere și concurență neloială; a dispus măsuri neprevăzute de art. 6 din Legea nr. 11/1991, lege pe care reclamanta își întemeiază cererea; a reținut în mod greșit că a încălcat drepturi de proprietate intelectuală ale reclamantei; a conferit protecție unor creații care nu sunt protejate prin vreun drept de proprietate intelectuală; a acordat despăgubiri într-un quantum care nu a fost pretins.

Prin cererea de apel, reclamanta SC I. SRL a solicitat admiterea apelului, modificarea în parte sentinței apelate și obligarea pârâtei R. S.A. să plătească suma de 71.680 lei, reprezentând diferența dintre despăgubirile solicitate și suma de 248.320 lei, acordată de prima instanță; să publice dispozitivul sentinței în trei ziare naționale, pe cheltuiala sa. În motivarea cererii de apel a susținut în esență că: pârâta a săvârșit fapte ilicite care au fost inițiate și s-au produs în cea mai mare parte în intervalul de timp noiembrie 2013 -iulie 2014; faptele de concurență neloială au constat în: încălcarea dreptului exclusiv de exploatare a produsului pentru care reclamanta deține brevet de invenție; utilizarea în mod neloial a secretelor comerciale ale unui comerciant; denigrarea, constând în răspândirea de afirmații mincinoase; racolarea persoanelor cu atribuții tehnice cheie, în scopul de a beneficia de documentațiile tehnice, de procedeele industriale, de know-how-ul acesteia.

Procedând la examinarea apelurilor formulate, Curtea reține, cu privire la apelul declarat de către pârâta SC R. SA, următoarele:

Dispozițiile legale invocate de către apelanta pârâtă prin cererea de apel, în vigoare în perioada ianuarie-august 2014, când, astfel cum rezultă din cererea de chemare în judecată, s-a pretins de către reclamantă că au fost săvârșite faptele ilicite, respectiv art.1 din Legea nr.11/1991, conform căruia „Comercianții sunt obligați să își exercite activitatea cu bună-credință, potrivit uzanțelor cinstite, cu respectarea intereselor consumatorilor și a cerințelor concurenței loiale”; art. 2 din același act normativ, care statua: „constituie concurență neloială orice act sau fapt contrar uzanțelor cinstite în activitatea industrială și de comercializare a produselor, de execuție a lucrărilor, precum și de efectuare a prestărilor de servicii”; art 1¹ lit. a) din Legea nr.11/1991, care prevedea că, în înțelesul acestei legi, „este considerată ca fiind contrară uzanțelor comerciale cinstite utilizarea în mod neloial a secretelor comerciale ale unui comerciant prin practici de genul neexecutării unilaterale a contractului sau utilizării unor proceduri neloiale, abuzului de încredere, incitării la delict și achiziționării de secrete comerciale de către terți care cunoșteau că respectiva achiziție implică astfel de practici, de natură să afecteze poziția

comercianților concurenți pe piață” și art 4 din același act normativ, au fost analizate de către instanța de fond, care, prin raportare la acestea, la dispozițiile art. 3, art. 9 și art 6 din Legea nr. 11/1991, la art. 31 din Legea nr. 64/1991 și la probele administrate în cauză, a menționat care sunt faptele invocate de către reclamantă ce intră în sfera concurenței neloiiale.

În condițiile în care atât reclamanta, în justificarea efectuării de către pârâtă a unor acte de concurență neloiială, s-a raportat la prevederile Legii nr.11/1991 privind combaterea concurenței neloiiale, cauza cererii de chemare în judecată a vizat conduita incorectă a pârâtei, care a contravenit uzanțelor cinstite din activitatea comercială, s-a urmărit protejarea reclamantei de comportamentul neloiial al pârâtei, acțiunea a avut ca finalitate stabilirea unei vinovății și a unui prejudiciu, instanța de fond a considerat în mod corect că a fost investită cu o acțiune în concurență neloiială. Faptul că prin acțiunea introductivă reclamanta a invocat, pe lângă actele/faptele de concurență neloiială și acte/fapte de contrafacere, nu înseamnă că a făcut o confuzie între cele două tipuri de acțiune.

Instanța nu a fost investită cu o acțiune prin care să se constate drepturile de proprietate industrială ale reclamantei, astfel încât neindicarea acestora și a temeiului legal al protecției lor în considerentele sentinței nu atrage netemeinicia hotărârii.

Omologarea tehnică feroviară, finalizată cu eliberarea certificatului de omologare tehnică feroviară și obținerea agrementelor tehnice feroviare de către pârâtă au fost avute în vedere în mod corect de prima instanță pentru a justifica săvârșirea de către SC R. SA a unor fapte contrare uzanțelor cinstite și principiului general al bunei-credințe, de natură a cauza pagube reclamantei, iar pârâta a folosit instalațiile de încălzire montate pe locomotivele pentru care încheiase contracte de reparații cu SNTFC C. C. SA pentru depunerea la AFER a memoriului tehnic de prezentare a produsului feroviar critic și a folosit produsul asupra căruia reclamanta avea brevet de invenție și certificate de omologare tehnică feroviară în vederea obținerii agrementelor tehnice și certificatelor de omologare tehnică feroviară.

Noțiunea de folosire a produsului brevetat a fost înțeleasă și aplicată corect, neputând fi primită susținerea apelantei pârâte că a folosit produsul realizat pe baza invenției conform destinației și că avea dreptul de a se folosi de cartea tehnică a produsului, de constatările personale asupra acestuia, de a exploata invenția pentru interese și scopuri comerciale. Tocmai scopul pentru care s-a folosit produsul brevetat face ca activitatea apelantei reclamante să se circumscrie noțiunii de concurență neloiială, ca act/fapt contrar uzanțelor cinstite. Instanța nu a reținut că repararea unui produs brevetat, pus în circulație de titularul brevetului reprezintă un act de folosire a produsului brevetat, ci a considerat că modul ilicit în care apelanta pârâtă a obținut agrementarea de către AFER constituie o faptă contrară uzanțelor cinstite și principiului general al bunei-credințe, care a produs pagube reclamantei.

Existența acțiunilor de racolare de către pârâtă a persoanelor cu atribuții tehnice cheie în activitatea reclamantei, inclusiv prin campania inițiată de Președintele C.A. al SC R. SA, inclusiv prin răspândirea în rândul salariaților a informației privind dispariția de pe piață a societății reclamante este confirmată atât de declarațiile martorilor audiați, cât și de înscrisurile depuse la dosar care confirmă faptul că în perioada ianuarie-august 2014 și-au dat demisia mai mulți angajați ai reclamantei, inclusiv directorul tehnic. Racolarea de personal reprezintă un act de concurență neloiială în condițiile în care s-a realizat prin răspândirea în rândul salariaților reclamantei a informației privind dispariția de pe piață a SC I. SRL.

Ca orice acțiune în răspundere civilă delictuală, acțiunea în concurență neloiială trebuie să întrunească următoarele trăsături: fapta ilicită, vinovăția, prejudiciul și raportul de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu.

În speță, deși s-a dovedit că prin fapte contrare uzanțelor cinstite și principiului general al bune-credințe din activitatea comercială, săvârșite cu vinovăție (denigrare, acțiuni de racolare de personal cu atribuții tehnice cheie în activitatea reclamantei, folosirea instalațiilor de încălzire montate pe locomotivele pentru care încheiase contracte de reparații cu SNTFC C. C. SA și a cărții tehnice a produsului), pârâta a obținut certificate de omologare tehnică feroviară și agrementele tehnice feroviare, prima instanța a aplicat și interpretat eronat dispozițiile art. 6 din Legea nr.11/1991.

Pârâta SC R. SA, în calitate de persoană care a săvârșit un act de concurență neloială, poate fi obligată să înceteze sau să înlăture actul și să plătească despăgubiri pentru daunele pricinuite, însă, în condițiile în care, în prezent, prin autorizația de furnizor feroviar Seria AF nr.5758 din 11.03.2013, eliberată la data de 11.03.2013 de Autoritatea Feroviară Română-AFER, se atestă că are dreptul, în calitate de furnizor feroviar, să furnizeze prestări de servicii feroviare critice constând în întreținere, reparații și modernizări pentru locomotive electrice, locomotive diesel, automotoare, rame electrice și macarale CF, iar prin agrementele tehnice feroviare eliberate de AFER, se atestă că are dreptul să repare instalațiile de încălzire electrică a trenurilor și instalația EPSAI-02 ce echipează locomotivele, nu-i poate fi interzis să înceteze prestările de servicii de întreținere și reparații la echipamentele fabricate de SC I. SRL, pentru care aceasta deține certificatele de omologare tehnică feroviară și brevetul de invenții.

Prestarea acestor servicii, în contextul în care apelanta pârâtă deține atât autorizația, cât și agrementele necesare, nu poate constitui un act de concurență neloială cu privire la care instanța poate dispune încetarea, în temeiul dispozițiilor art. 6 din Legea nr. 11/1991.

Deși a reținut corect existența prejudiciului și a legăturii de cauzalitate dintre practicile neloiale ale pârâtei SC R. SA și prejudiciul creat reclamantei, în aprecierea întinderii prejudiciului instanța s-a raportat eronat la valoarea prejudiciului reținută prin expertiza efectuată în cauză, fără a avea în vedere că prin acțiunea introductivă reclamanta a estimat că prejudiciul total este în cuantum de 320000 lei, însă a precizat că acest prejudiciu reprezintă beneficiul nerealizat prin excluderea sa de la serviciile de reparații a opt locomotive (40000 lei pentru fiecare locomotivă) și nu și-a modificat cuantumul prejudiciului.

Apelul declarat de către SC I. SRL CRAIOVA este nefondat.

Reclamanta a solicitat obligarea pârâtei SC R. SA la plata sumei de 320.000 lei, reprezentând prejudiciul material produs prin faptele de concurență neloială, invocând în susținerea cererii acordul de subcontractare încheiat de părți la data de 26.07.2013, conform căruia prețul serviciilor de întreținere și reparații al echipamentelor fabricate de SC I. SRL, montate pe o locomotivă, a fost stabilit la suma de 62.080 lei, din care suma de 40.000 lei s-a estimat ca fiind beneficiul nerealizat de către reclamantă ca urmare a excluderii sale de la efectuarea serviciilor de reparații în baza contractului nr.332 din 04.11.2013, încheiat între SC R. SA și SNTFC C. C. SA.

Limitarea valorii prejudiciului la suma de 248.320 lei, reprezentând contravaloarea a patru locomotive, a fost argumentată de instanță prin raportare la acordul de subcontractare încheiat de părți la data de 26.07.2013, contractul de prestări servicii nr.332 din 04.11.2013, declarațiile martorilor audiați în cauză, înscrisurile înaintate de AFER, obținerea agrementelor de către pârâtă și răspunsul experților contabili, conform cărora pierderea ca urmare a eliminării reclamantei de la serviciile de reparații a fost de 62.080 lei pentru fiecare locomotivă și contractul nr.45 din 24.02.2014, subsecvent acordului cadru nr.73/30.10.2013.

Faptul că expertul judiciar a identificat un număr de 10 locomotive la care au fost efectuate lucrări de reparații la instalațiile fabricate de către SC I. SRL nu constituie o dovadă certă a

prejudiciului cauzat reclamantei, în condițiile în care din cele 10 locomotive, pentru 4 dintre acestea lucrările au fost realizate de SC I. SRL, iar pentru un număr de 2 locomotive fiind încheiat contractul de prestări servicii nr.188 din 17.07.2014, care nu a fost subsecvent acordului cadru nr. 73/30.10.2013.

Critica ce vizează respingerea petitului privind obligarea pârâtei să publice în trei ziare naționale dispozitivul hotărârii, pe cheltuiala sa, nu poate fi primită, deoarece în lipsa motivării necesității luării acestei măsuri și față de domeniul restrâns în care își desfășoară activitatea cele două societăți nu se impune publicarea hotărârii. La aceste argumente se adaugă faptul că apelantei pârâte nu-i poate fi interzis să înceteze prestările de servicii de întreținere și reparații la echipamentele fabricate de SC I. SRL.

Pentru aceste considerente, în temeiul art.480 alin. (1) C.pr.civ., va fi respins apelul declarat de reclamanta SC I. SRL, iar în temeiul art.480 alin. (2) C.pr.civ., va fi admis apelul declarat de pârâta SC R. SA, va fi schimbată în parte sentința apelată, în sensul că se va admite în parte acțiunea, urmând a fi obligată pârâta la plata către reclamantă a sumei de 160.000 lei, reprezentând despăgubiri (4 locomotive x 40000 lei). Se va respinge capătul de cerere având ca obiect încetarea faptelor de concurență neloială constând în încetarea prestării de servicii de întreținere și reparații la echipamentele fabricate de SC I. SRL. Se vor menține restul dispozițiilor sentinței apelate. Va fi obligată pârâta SC R. SA, la plata către reclamantă a sumei de 11.979 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată și va fi obligată apelanta reclamantă la plata către apelanta pârâta a sumei de 2152,5 lei, reprezentând cheltuieli de judecată în apel. **(Curtea de Apel Craiova, Secția a II-a civilă, decizia nr.515 din 20.06.2017)**

II. Acțiune în constatare nulitate clauze abuzive. Recurs. Incidența Deciziei Curții Constituționale nr. 369/2017. Competența de soluționare

Conform art. 483 alin. (3) C.pr.civ., recursul urmărește să supună Înaltei Curți de Casație și Justiție examinarea, în condițiile legii, a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile, iar potrivit alin. (4), în cazurile anume prevăzute de lege, recursul se soluționează de către instanța ierarhic superioară celei care a pronunțat hotărârea atacată.

Ca efect al constatării neconstituționalității sintagmei „precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv”, cuprinse în art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013, în condițiile prorogării de la aplicare, până la 1 ianuarie 2019, a dispozițiilor art. 483 alin. (2) din C.pr.civ., de la data publicării Deciziei Curții Constituționale nr. 369/2017, în Monitorul Oficial nr. 582 din 20 iulie 2017, urmează a se aplica prevederile art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 în sensul că sunt supuse recursului toate hotărârile pronunțate după publicarea prezentei decizii în Monitorul Oficial al României, în cererile evaluabile în bani, mai puțin cele exceptate după criteriul materiei, prevăzute expres în tezele cuprinse de art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013.

Din interpretarea textelor de lege incidente și a deciziei nr. 369/2017 a Curții Constituționale, rezultă că revine Înaltei Curți de Casație și Justiție competența materială de soluționare a recursurilor, aceasta fiind instanța de drept comun în ceea ce privește judecata în recurs.

Prin decizia nr.243/04.04.2017 pronunțată de Tribunalul Gorj-Secția a II-a Civilă, în dosarul nr. 1813/318/2016, s-a admis apelul declarat de apelanta reclamantă T. E., în contradictoriu cu intimata pârâta SC P. B. SA, s-a schimbat sentința în sensul că s-a admis acțiunea. S-a constatat că, prin clauza de la art.8.4 din contract, riscul valutar este lăsat în sarcina exclusivă a

împrumutatului, în mod abuziv și dispune recalcularea tarelor creditului la cursul valutar de la data încheierii contractului și emiterea unui nou grafic de rambursare . S-a dispus restituirea sumelor reprezentând diferența de curs valutar pe toată durata contractului.

Împotriva acestei decizii a formulat recurs pârâta SC P. B. SA București, criticând-o pentru nelegalitate și netemeinicie.

Din oficiu, Curtea a invocat excepția de necompetență materială, în raport de dispozițiile art. 96 alin. (3) și 483 alin. (3) din C.pr.civ..

Analizând recursul, în principal, prin prisma excepției necompetenței materiale a Curții de Apel Craiova, Curtea constată că excepția este întemeiată, pentru următoarele considerente:

Potrivit dispozițiilor art. 96 pct. 3 C.pr.civ., ca instanțe de recurs, curțile de apel judecă, în cazurile anume prevăzute de lege, iar potrivit art. 97 pct.1 din același act normativ, Înalta Curte de Casație și Justiție judecă recursurile declarate împotriva hotărârilor curților de apel, precum și a altor hotărâri, în cazurile prevăzute de lege.

Totodată, conform art. 483 alin. (3) C.pr.civ., recursul urmărește să supună Înaltei Curți de Casație și Justiție examinarea, în condițiile legii, a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile, iar potrivit alin. (4), în cazurile anume prevăzute de lege, recursul se soluționează de către instanța ierarhic superioară celei care a pronunțat hotărârea atacată. Dispozițiile alin. (3) se aplică în mod corespunzător.

În conformitate cu dispozițiile art.483 alin. (2) C.pr.civ., nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a) - j), în cele privind navigația civilă și activitatea în porturi, conflictele de muncă și de asigurări sociale, în materie de expropriere, în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 500.000 lei inclusiv. De asemenea, nu sunt supuse recursului hotărârile date de instanțele de apel în cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului.

De asemenea, potrivit art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013, în procesele pornite începând cu data intrării în vigoare a prezentei legi și până la data de 31 decembrie 2015 nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a) - i) din Legea nr. 134/2010 privind C.pr.civ., republicată, în cele privind navigația civilă și activitatea în porturi, conflictele de muncă și de asigurări sociale, în materie de expropriere, în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv. De asemenea, în aceste procese nu sunt supuse recursului hotărârile date de instanțele de apel în cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului.

Prin Decizia nr. 369/2017, publicată în Monitorul Oficial nr. 582 din 20 iulie 2017, Curtea Constituțională a constatat că sintagma „precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv” este neconstituțională. Potrivit art. 147 alin. (1) din Constituție, „Dispozițiile din legile și ordonanțele în vigoare, precum și cele din regulamente, constatate ca fiind neconstituționale, își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției. Pe durata acestui termen, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept”. Drept urmare, sunt supuse recursului toate hotărârile pronunțate, după data de 20 iulie 2017, în cererile evaluabile în bani, mai puțin cele exceptate după criteriul materiei, prevăzute expres în tezele cuprinse de art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013.

Astfel, potrivit par. 32 din decizia menționată, Curtea constată că, efect al constatării neconstituționalității sintagmei „precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv”, cuprinse în art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013, în condițiile prorogării de la aplicare, până la 1 ianuarie 2019, a dispozițiilor art. 483 alin. (2) din C.pr.civ., este acela că, de la data publicării prezentei decizii în Monitorul Oficial al României, urmează a se aplica prevederile art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 în sensul că sunt supuse recursului toate hotărârile pronunțate, după publicarea prezentei decizii în Monitorul Oficial al României, în cererile evaluabile în bani, mai puțin cele exceptate după criteriul materiei, prevăzute expres în tezele cuprinse de art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013.

Din interpretarea textelor de lege invocate și a deciziei nr. 369/2017 a Curții Constituționale, rezultă că revine Înaltei Curți de Casație și Justiție competența materială de soluționare a recursurilor, aceasta fiind instanța de drept comun în ceea ce privește judecata în recurs.

Pentru considerentele de fapt și de drept expuse, Curtea consideră că, în cauză, competența de soluționare a recursului revine Înaltei Curți de Casație și Justiție - Secția a II-a civilă, litigiul având ca obiect despăgubiri în valoare de până la 200.000 lei, fiind judecat în apel, de Tribunalul Gorj, la data de 04 aprilie 2017, astfel că, în temeiul art.132 alin. (3) C.pr.civ., va declina competența de soluționare a recursului la Înalta Curte de Casație și Justiție. **(Curtea de Apel Craiova, Secția a II-a civilă, decizia nr.136 din 20.09.2017)**

III. Acțiune în pretenții. Capacități energetice amplasate pe un teren proprietate privată. Servitute legală gratuită

Atât dispozițiile Legii nr.318/2003, cât și dispozițiile Legii nr.13/2007 instituie un drept de servitute legală gratuită, pentru capacitățile energetice amplasate pe terenurile proprietate privată a persoanelor fizice sau juridice, iar posibilitatea acordării de despăgubiri este prevăzută doar în ipoteza executării unor lucrări de rețehnologizare, întreținere sau reparații ori revizii și intervenții a acestor capacități.

Dreptul la despăgubiri și pentru funcționarea capacităților energetice este reglementat, conform art.16 din Legea nr.13/2007, numai pentru capacitățile energetice realizate după intrarea în vigoare a legii și doar în condițiile stabilite în convenția cadru prevăzută de lege.

Imposibilitatea utilizării suprafeței pe care se află amplasați stâlpii de energie electrică, la care se adaugă suprafața afectată de zona de protecție a stâlpilor electrici și cablurilor electrice sub tensiune, reprezintă o limitare a dreptului de proprietate, care nu rupe justul echilibru între interesul general și apărarea dreptului de proprietate privată.

În lipsa unui temei legal, nu pot fi acordate despăgubiri pentru terenul afectat de capacitatea energetică.

Prin decizia nr.740/2016 din 19 decembrie 2016, pronunțată de Tribunalul Gorj- Secția a II-a Civilă, în dosarul nr. 5055/318/2012*, s-a admis apelul declarat de SC C. D. SA Craiova împotriva sentinței nr.3501 din 4.05.2016, pronunțată de Judecătoria Târgu Jiu, în contradictoriu cu intimații reclamanți C. F. I., G. O. C. și C. M., având ca obiect pretenții, a fost schimbată sentința în sensul că s-a respins acțiunea ca nefondată și au fost obligați intimații la 4.252,5 lei, cheltuieli de judecată în apel, către apelantă.

Tribunalul a reținut că numitei S. V. i-a fost reconstituit dreptul de proprietate, prin titlurile nr. 273/17.02.2003 și nr.14875906/17.02.2003, fiind pusă în posesie, în baza proceselor-verbale de

punere în posesie emise Primăria T. J.. Prin contractul de vânzare cumpărare autentificat sub nr. 3384 din 27 mai 2003, aceasta a vândut reclamanților C. I. și C. M., suprafețele de 29.765 mp și 7.178 mp situați în intravilanul localității T. J., iar prin contractul de vânzare cumpărare nr. 1854/ 08.04.2009, aceleși cumpărători le-a vândut suprafața de 2.274 mp asupra căreia dobândise dreptul de proprietate prin titlul de proprietate nr.1510962 din 27.02.2008.

Pe terenurile cumpărate de reclamanți este amplasată, din anul 1990, linia electrică LEA20KV T. J. SUD CET 1, care figurează în evidențele C. D. SA, sub nr. de inventar 15730000, precum și separatorul și derivația 20KV D..

Potrivit art.41 alin. (4) din Legea nr.13/2007, terenurile pe care se situează rețelele electrice de distribuție existente la data intrării în vigoare a acestei legi sunt și rămân în proprietatea publică a statului.

Curtea Constituțională, prin deciziile nr.72/2004 și nr.203/2005, a reținut că art. 41 alin. (4) din Legea nr. 13/2007, nu contravine dreptului de proprietate, întrucât legiuitorul ordinar este competent să stabilească cadrul juridic pentru exercitarea atributelor dreptului de proprietate, în accepțiunea principială oferită de Constituție, în așa fel încât să nu vină în coliziune cu interesele generale sau particulare, legitime ale altor subiecte de drept, instituind, astfel, limitări rezonabile în valorificarea acestuia ca drept subiectiv garantat.

Prin urmare, având în vedere Legea nr.13/2007, tribunalul a considerat că terenul pe care sunt amplasați stâlpii de înaltă tensiune, precum și instalațiile de medie tensiune, este proprietate publică a statului, sens în care sunt și prevederile art. 5 din Legea nr.18/1991, conform căruia aparțin domeniului public terenurile care potrivit legii sunt de domeniul public ori care, prin natura lor, sunt de uz sau interes public, acestea fiind inalienabile, insesizabile și, în consecință, asupra lor nu putea fi reconstituit dreptul de proprietate privată. Mai mult, potrivit art.20 alin 3 din Legea nr.13/2007, asupra terenurilor aflate în proprietatea terților, cuprinse în zonele de protecție și de siguranță, se stabilește un drept de servitute legală, care este opozabil reclamanților cumpărători ai terenului.

Reclamanții au dobândit prin cumpărare terenurile pe care se află amplasate capacitățile energetice în anul 2003, respectiv anul 2009 și, în consecință, de la data cumpărării terenurilor, au cunoscut existența rețelelor de distribuție electrică pe terenurile cumpărate, pe care au acceptat-o, neputându-se folosi, ulterior, de această stare de fapt pentru a obține despăgubiri.

Împotriva deciziei au declarat recurs, în termen legal, reclamanții C. F. I., G. O. C. și C. M., invocând, în drept, dispozițiile art. 304 pct. 9 C.pr.civ. din anul 1865.

Recurenții reclamanți au susținut că textele de lege, respectiv art. 20 și art. 41 din Legea nr. 13/2007, art. 5 din Legea nr. 18/1991 și art. 136 alin. (5) din Constituție, la care a făcut trimitere instanța de apel, nu au relevanță în cauză, chestiunile de fapt și de drept, supuse analizei instanței de judecată, fiind corect soluționate de prima instanță.

Mai mult, aceste aspecte au fost verificate în litigiile de fond funciar, în care instanțele de judecată au stabilit, în mod irevocabil, că titlurile de proprietate ale vânzătoarei S. V. sunt valabile, că terenurile pe care se află amplasate instalațiile electrice ale intimatei pârâte C. D. SA nu fac parte din domeniul public al statului, iar aceasta este un constructor de rea-credință.

Reconstituirea dreptului de proprietate și emiterea titlului vânzătoarei S. V. s-au făcut în mod legal, cu respectarea procedurii speciale, prevăzută de Legea fondului funciar nr. 18/1990, de către comisiile constituite în temeiul acestei legi și pe baza registrelor agricole, iar intabularea dreptului de proprietate al vânzătoarei s-a realizat ca urmare a pronunțării sentinței civile nr. 9726 din 11 decembrie 2008, de către Judecătoria Târgu Jiu.

Intimata pârâtă C. D. SA nu a respectat amplasamentul pentru rețeaua electrică, stabilit prin decretul de expropriere și nu posedă autorizație de construire a instalațiilor, pe terenul ocupat de la aceștia. Acest teren a fost intabulat, astfel cum s-a arătat, în Cartea Funciară a municipiului T.J., ca proprietate privată.

Recurenții reclamanți au susținut că dreptul de proprietate asupra terenului situat în intravilanul municipiului T. J. le-a fost afectat și îngrădit prin modul de amplasare a stâlpilor de beton și a rețelei electrice, întrucât pe acest teren nu s-a putut edifica nicio construcție, corespunzător destinației sale, devenind, practic, inutilizabil, ceea ce încalcă dispozițiile art. 41 din Constituția României, art. 480 C. civ. de la 1864 și art. 555 Noul C. civ., precum și art.1 Protocolul 1 privind Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Analizând decizia pronunțată de Tribunalul Gorj, Curtea constată că recursul este nefondat, pentru considerentele ce urmează:

Curtea constată că, în speță, criticile invocate de recurenții reclamanți vizează încălcarea și aplicarea greșită a legii, acestea subsumându-se motivului de casare prevăzut de art.304 pct. 9 C.pr.civ., dar și o apreciere eronată a probelor.

La data la care autorul C. I., al recurenților reclamanți C. F. I., G. O. C. și C. M., a dobândit dreptul de proprietate asupra terenului în suprafață de 29.765 mp și de 7.178 mp, prin contractul de vânzare-cumpărare autentificat nr.3384 din 27 mai 2003 și de 2.274 mp, prin contractul de vânzare-cumpărare autentificat nr.1854 din 8.04.2009, cu privire la care aceștia au pretins despăgubiri, pentru amplasarea unor stâlpi de distribuție a energiei și a rețelei aferente, erau în vigoare Legea nr. 318/2003 și, respectiv, Legea nr. 13/2007.

Potrivit art. 16 alin. (2) din Legea nr. 318/2003 asupra terenurilor și bunurilor proprietate publică sau privată a altor persoane fizice sau juridice și asupra activităților desfășurate de persoane fizice sau juridice în vecinătatea capacității energetice, titularii autorizațiilor de înființare și titularii licențelor beneficiază, în condițiile legii, pe durata lucrărilor de realizare și rețehnologizare, respectiv de funcționare a capacității energetice, de următoarele drepturi: a) dreptul de uz pentru executarea lucrărilor necesare realizării sau rețehnologizării capacității energetice, obiect al autorizației; b) dreptul de uz pentru asigurarea funcționării normale a capacității, obiect al autorizației de înființare, pentru reviziile, reparațiile și intervențiile necesare; c) servitutea de trecere subterană, de suprafață sau aeriană pentru instalarea de rețele electrice sau alte echipamente aferente capacității energetice și pentru acces la locul de amplasare a acestora, în condițiile legii; d) dreptul de a obține restrângerea sau încetarea unor activități care ar putea pune în pericol persoane și bunuri; e) dreptul de acces la utilitățile publice.

În art.16 alin. (3) și (4) se prevede că dreptul de uz și dreptul de servitute au ca obiect utilitatea publică, au caracter legal, iar conținutul acestora este prevăzut la art. 18 și se exercită pe toată durata existenței capacității energetice sau, temporar, cu ocazia rețehnologizării unei capacități în funcțiune, reparației, reviziei, lucrărilor de intervenție în caz de avarie, precum și că exercitarea acestor drepturi de uz și servitute asupra proprietăților afectate de capacitățile energetice se realizează cu titlu gratuit pe toată durata existenței acestora.

În art. 16 alin. (4) și (5) se reglementează obligația titularilor de licență de plată a despăgubirilor, dacă cu ocazia intervenției pentru rețehnologizări, reparații, revizii, avarii se produc pagube proprietarilor din vecinătatea capacităților energetice.

Ca urmare, acordarea de despăgubiri către proprietarii terenurilor și titularii activităților afectate de exercitarea de către titularii de licență și autorizații a drepturilor prevăzute la alin. (2), este prevăzută doar în situația afectării terenurilor cu ocazia efectuării unor lucrări de reparații, rețehnologizare, revizii, avarii.

În conformitate cu art. 18 alin. (1) din Legea nr. 318/2003, dreptul de uz asupra terenului pentru executarea lucrărilor necesare realizării sau re tehnologizării de capacități energetice se întinde pe durata necesară executării lucrărilor. În alin. (3) al art.18 legiuitorul a prevăzut că dreptul de uz asupra terenului pentru asigurarea funcționării normale a capacității energetice se întinde pe toată durata funcționării capacității, iar exercitarea lui se face ori de câte ori este necesar pentru asigurarea funcționării normale a capacității.

În cazul efectuării unor lucrări la capacitățile energetice, pe lângă obligația de înștiințare a proprietarului, titularul licenței este obligat să plătească proprietarilor despăgubirea cuvenită pentru pagubele produse, să degajeze terenul și să-l repună în situația anterioară, în cel mai scurt timp posibil, potrivit art. 18 alin. (4) și (5).

Servitutea de trecere subterană, de suprafață sau aeriană cuprinde conform alin. (6) al art.18 dreptul de acces și de executare a lucrărilor la locul de amplasare a capacităților energetice cu ocazia intervenției pentru re tehnologizări, reparații, revizii și avarii, legiuitorul stabilind corespunzător obligații ale titularului la încetarea exercitării drepturilor prevăzute la art. 16 alin. (2), de degajare a terenului și repunerea în situația inițială.

Din coroborarea textelor menționate rezultă că posibilitatea acordării de despăgubiri a fost prevăzută numai în situația în care cu ocazia intervențiilor pentru re tehnologizări, reparații, revizii, avarii, se produc pagube proprietarilor afectați de capacitățile din domeniul energiei electrice.

În același sens, Legea nr. 13/2007, în vigoare la data încheierii contractului de vânzare-cumpărare nr.1854 din 8 aprilie 2009 și a intabulării dreptului de proprietate asupra terenului, de către vânzătoarea S. V.,11 decembrie 2008, a menținut acordarea de despăgubiri doar în situația lucrărilor efectuate pentru re tehnologizări, reparații, revizii, avarii.

Diferit față de reglementarea anterioară, Legea nr. 13/2007, în art. 16 alin. (3)-(7), prevede că exercitarea drepturilor de uz și servitute asupra proprietăților statului și ale unităților administrativ-teritoriale afectate de capacitățile energetice se realizează cu titlu gratuit pe toată durata existenței acestora și că exercitarea drepturilor de uz și de servitute asupra proprietăților private afectate de capacitățile energetice, care se vor realiza după intrarea în vigoare a legii, se face în conformitate cu regulile procedurale privind condițiile și termenii referitori la durata, conținutul și limitele de exercitare a acestor drepturi, prevăzute într-o convenție-cadru, precum și pentru determinarea cuantumului indemnizațiilor și a despăgubirilor și a modului de plată a acestora, care se aprobă, împreună cu convenția-cadru, prin hotărâre a Guvernului.

Și Legea nr. 13/2007 conferă posibilitatea acordării de despăgubiri doar în cazul intervenției pentru re tehnologizări, reparații, revizii sau avarii în situația în care cu ocazia acestora se produc pagube proprietarilor din vecinătatea capacităților energetice.

Prin urmare, atât dispozițiile Legii nr. 318/2003, cât și dispozițiile Legii nr. 13/2007, sub imperiul cărora au dobândit dreptul de proprietate recurenții reclamantși, instituie un drept de servitute legală gratuită, pentru capacitățile energetice amplasate pe terenurile proprietatea privată a persoanelor fizice sau juridice, iar posibilitatea acordării de despăgubiri este prevăzută doar în ipoteza executării unor lucrări de re tehnologizare, întreținere sau reparații ori revizii și intervenții a acestor capacități.

Dreptul la despăgubiri și pentru funcționarea capacităților energetice este reglementat, conform art. 16 din Legea nr. 13/2007, numai pentru capacitățile energetice realizate după intrarea în vigoare a legii și doar în condițiile stabilite în convenția cadru prevăzută de lege. Or, în speță, capacitățile energetice au fost realizate în anul 1990, deci cu mult anterior intrării în vigoare a Legii nr. 318/2003 și Legii nr. 13/2007. În plus, la data încheierii contractelor de vânzare-cumpărare cu autoarea S. V., rețeaua de stâlpi de electricitate exista pe teren, fiind amplasată în anul 1990.

În consecință, autorul recurenților reclamanți a dobândit terenul afectat de limitările și îngrădirile legale arătate. În acest context, Curtea constată că sunt nefondate criticile privind modul nelegal de amplasare a capacității energetice, aparținând intimatei pârâte SC C. D. SA Craiova, întrucât, pe o parte, o astfel de cerere nu face obiectul investirii instanței, iar, pe de altă parte, servitutea intimatei pârâte asupra terenului, pe care se află această capacitate, este una gratuită, izvorâtă din lege, indiferent de persoana proprietarului terenului.

Legalitatea reconstituirii dreptului de proprietate al autoarei S. V., nu prezintă relevanță juridică în cauză, nefiind pusă în discuție în prezentul litigiu.

De asemenea, atât dispozițiile Legii nr. 318/2003, cât și dispozițiile Legii nr. 13/2007, în esență aceleași, statuate ca fiind constituționale în conformitate cu deciziile Curții Constituționale a României, aduc limitări în exercitarea dreptului de proprietate privată a persoanelor fizice sau juridice.

Constituția României în art. 53 și Protocolul nr. 1 Adițional la Convenția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale în art. 1 prevăd posibilitatea privării de proprietate pentru cauză de utilitate publică și reglementarea exercitării acestui drept în conformitate cu interesul general, deci prevăd limite ale exercițiului dreptului de proprietate cu condiția ca privarea să fie prevăzută de lege, să fie impusă de o cauză de utilitate publică și să fie conformă cu principiile generale ale dreptului internațional.

Condiția privind limitarea adusă prin lege este îndeplinită, limitarea fiind prevăzută, așa cum am arătat de Legea nr. 318/2003 și Legea nr. 13/2007.

Și condiția privind limitarea pentru o cauză de utilitate publică este întrunită în contextul în care capacitățile energetice amplasate pe terenul proprietatea reclamantei deservește o comunitate locală, asigurând alimentarea cu energie electrică în zona respectivă.

În speță, se pune problema dacă imposibilitatea utilizării de către reclamanți a suprafeței, pe care se află amplasați stâlpii de energie electrică, la care se adaugă suprafața afectată de zona de protecție, reprezintă o limitare a dreptului de proprietate, care rupe justul echilibru între interesul general și apărarea dreptului de proprietate. Într-o jurisprudență constantă, CEDO a statuat că proprietarul nu este privat de dreptul său, dacă prin limitarea exercițiului atributelor proprietății pentru asigurarea realizării unui interes general nu se ajunge la golirea de conținut a dreptului de proprietate.

În cauză, din terenul proprietatea recurenților reclamanți, în suprafață totală de 36.943 mp, situat în extravilanul municipiului T. J., este ocupată de stâlpi de energie electrică și cabluri electrice, inclusiv zona de protecție, o suprafață de 2.865 mp, astfel cum reiese din raportul de expertiză, întocmit în cauză de expertul tehnic judiciar.

În acest context, nu se poate reține îngrădirea exercitării atributelor dreptului de proprietate al recurenților reclamanți.

Chiar dacă s-ar reține că „suprafața afectată” de capacitatea energetică (astfel cum menționează expertul) ar fi de 13.132 mp, aceasta nu ar reprezenta decât o treime din suprafața totală de teren deținută de recurenții reclamanți, ceea ce, de asemenea, nu echivalează și nu constituie o îngrădire a exercitării atributelor dreptului de proprietate.

Prin urmare, Curtea constată că, potrivit legii, recurenții reclamanți nu sunt îndreptățiți la acordarea despăgubirilor pentru terenul afectat de capacitatea energetică aparținând intimatei pârâte SC C. D. SA Craiova, întrucât nu există temei legal, astfel că recursul este nefondat și, în temeiul art.312 alin. (1) C.pr.civ.din anul 1865, îl va respinge. **(Curtea de Apel Craiova, Secția a II-a civilă, decizia nr. 54 din 04.04.2017)**

IV. Autorizarea convocării Adunării generale a acționarilor. Convocarea AGA cu nerespectarea dispozițiilor legale. Consecințe. Condițiile cerute pentru ca instanța să poată ordona convocarea AGA

Dispozițiile art.119 din Legea nr.31/1990, reglementează una dintre situațiile în care convocarea de către administratori a adunării generale a acționarilor este obligatorie, în caz contrar și pentru a înlătura eventualele abuzuri ale administratorilor existând posibilitatea convocării prin ordinul instanței de judecată.

Condițiile cerute pentru ca instanța să poată ordona convocarea sunt următoarele: a) cererea să fie formulată de acționarii reprezentând, individual sau împreună, cel puțin 5% din capitalul social sau o cotă mai mică, dacă în actul constitutiv se prevede astfel; b) cererea să fie adresată consiliului de administrație (directoratului, după caz); c) ordinea de zi propusă să vizeze probleme ce intră în atribuțiile adunării generale; d) consiliul de administrație (directoratul) să nu convoace adunarea generală (adică să refuze convocarea sau să o convoace formal, cu nesocotirea dispozițiilor legale).

Refuzul nu trebuie să fie expres, el putând rezulta indirect din circumstanțele cauzei, spre exemplu neconvocarea în termenul de 30 de zile stabilit de art. 119 alin 2 din Legea societăților.

Convocarea formală rezultă din modul de îndeplinire a obligației de convocare, spre exemplu înscrierea pe ordinea de zi a unor probleme diferite de cele solicitate de către acționari, care în fapt să nu răspundă scopului convocării.

Prin sentința nr. 432 din 20 decembrie 2016 pronunțată de Tribunalul Dolj Secția a II-a civilă în dosarul nr. 6376/63/2016, s-a respins acțiunea formulată de reclamanta SC T.G.I.E. SRL, împotriva părților SC S. SA Craiova, C. M., V. G. și M. M..

Pentru a se pronunța astfel, instanța de fond a reținut că reclamanta a solicitat instanței să o autorizeze pentru a convoca AGA SC S. SA, aprobarea ordinii de zi, stabilirea datei de referință, stabilirea datei ținerii adunării generale și numirea reclamantei în calitate de președinte de ședință, precum și stabilirea datei de referință conform art. 123 alin. (2) din Legea nr. 31/1990, precizându-se ordinea de zi.

Potrivit art. 119 alin. (3) din Legea nr. 31/1990, pentru a autoriza convocarea adunării generale a acționarilor de către acționarii societății, în speță reclamanta, instanța trebuie să constate împrejurarea că administratorii au refuzat convocarea AGA la cererea acționarilor reprezentând cel puțin 5% din capitalul social.

S-a mai reținut că la 01.04.2016, reclamanta a solicitat consiliului de administrație să convoace AGA SC S. SA, cererea fiind înregistrată sub nr. 1486, cu următoarea ordine de zi: alegerea membrilor consiliului de administrație al SC S. SA; aprobarea remunerației membrilor noului consiliu de administrație, iar ca urmare a cererii cu care a fost sesizată, pârâta a convocat adunarea la 24.06.2016.

Dovada acestui fapt s-a reținut că este convocatorul nr. 164/23 mai 2016 ce cuprinde ordinea de zi solicitată de reclamantă, hotărârea nr. 180/24.06.2016 prin care se aprobă realegerea în funcția de administrator a celor trei pârâți și cererea de înregistrare a acesteia la Registrul Comerțului.

Cum acțiunea reclamantei a fost înregistrată la 08.08.2016, iar adunarea a fost convocată la 24.06.2016, s-a constatat că aceasta nu mai are obiect câtă vreme solicitările reclamantei fuseseră obținute deja.

Invocarea nulității absolute a hotărârii AGA din 24.06.2016 în dosarul nr. 7502/63/2016, motivată de simularea convocării, nu reprezintă o dovadă a refuzului nejustificat, condiție cerută de lege pentru admisibilitatea unei asemenea cereri de autorizare.

Împotriva sentinței a declarat apel reclamanta SC T. G. I. E. SRL, prin reprezentant.

În motivare, a arătat că deține peste 98% din capitalul social al societății SC S. SA.

Toate hotărârile AGA prin care au fost numite în funcție aceste persoane au fost declarate nule de instanțele de judecată prin hotărâri judecătorești irevocabile, respectiv, definitive. Nulitatea absolută a hotărârii AGA din data de **26 martie 2012** a fost constatată prin decizia irevocabilă nr. 413/2014 a Curții de Apel Craiova în dosar nr. 24114/63/2012*; nulitatea absolută a hotărârii AGA din data de **27 octombrie 2014** a fost constatată prin hotărârea Tribunalului Dolj nr. 130/2015 pronunțată în dosar nr. 14243/63/2014, rămasă definitivă prin decizia Curții de Apel Craiova nr. 599/2015; iar nulitatea absolută a hotărârii AGA din data de **8 octombrie 2015**, a fost constatată prin 784/63/2016 hotărârea nr. 296/2016 din 09.06.2016 a Tribunalului Dolj, rămasă definitivă prin decizia nr. 86 din 02.02.2017 Curții de Apel Craiova.

Mai arată că nu a formulat o singură cerere de autorizare a convocării AGA, ci a insistat în cererea sa. Astfel, anterior cererii nr. 1486/1.04.2016, a formulat cererea de autorizare nr. 784/06.08.2015. Administratorii au simulat convocarea adunărilor generale și ședințele AGA, dovada incontestabilă a fraudei comise fiind faptul că adunarea generală nu a fost întrunită în prezența acționarilor cu drept de vot.

Nulitatea absolută a pretensei hotărâri AGA din 8 octombrie 2015 a fost deja constatată de instanță prin hotărârea pronunțată de Tribunalului Dolj în data de 9 iunie 2016, în dosarul nr. 784/63/2016, iar hotărârea din 24.06.2016 face obiectul dosarului nr. 7502/63/2016.

Formalitățile de convocare nu au fost îndeplinite în acord cu prevederile art. 117 din Legea 31/1990.

Art. 119 din Legea societăților nu conferă administratorilor vreo posibilitate de apreciere asupra justificării solicitării de convocare, ci prevede în termeni imperativi obligația acestora de a proceda la convocarea AGA când primesc o solicitare în acest sens de la un acționar care deține peste 5% din capitalul social.

Analizând sentința în raport de criticile formulate, apărările intimei și disp. art. 476-478 C.proc.civ., Curtea constată că apelul este fondat pentru considerentele ce succed:

Potrivit dispozițiilor art.119 din Legea nr. 31/1990, „ Adunare generală. Convocare la cererea acționarilor”: (1) Consiliul de administrație, respectiv directoratul, convoacă de îndată adunarea generală, la cererea acționarilor reprezentând, individual sau împreună, cel puțin 5% din capitalul social sau o cotă mai mică, dacă în actul constitutiv se prevede astfel și dacă cererea cuprinde dispoziții ce intră în atribuțiile adunării. (2) Adunarea generală va fi convocată în termen de cel mult 30 de zile și se va întruni în termen de cel mult 60 de zile de la data primirii cererii. (3) În cazul în care consiliul de administrație, respectiv directoratul, nu convoacă adunarea generală, instanța de la sediul societății, cu citarea consiliului de administrație, respectiv a directoratului, va putea autoriza convocarea adunării generale de către acționarii care au formulat cererea. Prin aceeași încheiere instanța aprobă ordinea de zi, stabilește data de referință prevăzută la art.123 alin. (2), data ținerii adunării generale și, dintre acționari, persoana care o va prezida.

Textul legii reglementează una dintre situațiile în care convocarea de către administratori a adunării generale a acționarilor este obligatorie, în caz contrar și pentru a înlătura eventualele abuzuri ale administratorilor existând posibilitatea convocării prin ordinul instanței de judecată. Condițiile cerute pentru ca instanța să poată ordona convocarea sunt următoarele: a) cererea să

fie formulată de acționarii reprezentând, individual sau împreună, cel puțin 5% din capitalul social sau o cotă mai mică, dacă în actul constitutiv se prevede astfel; b) cererea să fie adresată consiliului de administrație (directoratului, după caz); c) ordinea de zi propusă să vizeze probleme ce intră în atribuțiile adunării generale; d) consiliul de administrație (directoratul) să nu convoace adunarea generală (adică să refuze convocarea sau să o convoace formal, cu nesocotirea dispozițiilor legale). Refuzul nu trebuie să fie expres, el putând rezulta indirect din circumstanțele cauzei, spre exemplu neconvocarea în termenul de 30 de zile stabilit de art. 119 alin (2). Convocarea formală rezultă de asemenea din modul de îndeplinire a obligației de convocare, spre exemplu înscrierea pe ordinea de zi a unor probleme diferite de cele solicitate de către acționari, probleme care în fapt să nu răspundă scopului convocării. Este real că textul de lege nu cuprinde condiția ca acționarii să expliciteze scopul urmărit prin înscrierea unei anumite probleme pe ordinea de zi, dar în măsura în care acest scop este precizat, problema înscrisă pe ordinea de zi nu trebuie să vizeze un alt scop, și cu atât mai mult nu trebuie să vizeze un scop contrar celui indicat de petenți.

În cauză, prin cererea nr. 1486/01.04.2016 petenta SC T. G. I. E. SRL prin reprezentant legal M.I., a solicitat Consiliului de Administrație al SC S. SA Craiova convocarea Adunării Generale a Acționarilor cu ordinea de zi: a. Alegerea membrilor consiliului de administrație, urmând ca lista privind propunerile să fie pusă la dispoziția acționarilor; b. Aprobarea remunerației membrilor noului consiliu de administrație. În cerere s-a explicitat scopul convocării, arătându-se că de patru ani, în numele SC S. SA acționează persoane care nu dețin calitatea de reprezentanți legali ai societății; hotărârile AGA prin care au fost numite în funcție aceste persoane au fost anulate de instanțele de judecată (fiind indicate respectivele hotărâri judecătorești); este necesară numirea administratorilor societății în mod legal, cu respectarea dreptului de vot al acționarilor; nu recunoaște vreun drept de reprezentare persoanelor desemnate în mod nelegal în funcția de administratori și care s-au erijat în mod nelegal ca reprezentanți ai societății.

Prin Decizia nr. 229/2015 pronunțată de Curtea de Apel Alba Iulia în dosarul nr. 9348/111/2013 s-a tranșat definitiv problema calității de reprezentant legal al SC T. G. I. E. SRL în sensul că singurul reprezentant legal al acesteia este I. M..

Prin convocatorul nr.164/23.05.2016, Președintele Consiliului de administrație al SC S. SA a convocat adunarea generală a acționarilor în data de 24.06.2016, cu ordinea de zi: 1. Alegerea membrilor consiliului de administrație al SC S. SA urmând ca lista privind propunerile să fie pusă la dispoziția acționarilor; 2. Aprobarea remunerației membrilor noului consiliu de administrație.

Curtea constată că în respectivul convocator nu a fost precizat temeiul juridic al convocării, respectiv art. 119 din Legea nr. 31/1990, indicându-se generic „prevederile Legii nr. 31/1990 republicată” și nici faptul că convocarea s-a făcut la cererea acționarului majoritar SC T. G. I. E. SRL. Mai mult, ulterior, prin adresa nr. 173/07.06.2016 același Președinte al Consiliului de administrație a completat ordinea de zi cu următorul punct: „Realegerea în funcțiile de administratori a d-lor C. M. M., V. G. și M. M.”.

Curtea reține că în cererea formulată acționarul care a solicitat convocarea nu a propus o asemenea completare, dimpotrivă scopul convocării a fost explicitat ca fiind acela de a alege un nou consiliu de administrație, compus din alți membri, diferit deci de cel compus din C. M. M., V. G. și M. M. care exercitau în fapt atribuțiile de administratori, deși mandatul pentru care aceștia fuseseră aleși expirase, iar hotărârile AGA ulterioare de reinvestire în funcție fuseseră anulate de instanțele judecătorești.

Prin urmare, Curtea reține că singurul scop al convocării avut în vedere de acționarul petent era acela al „schimbării” actualului Consiliu de Administrație, nicidecum al realegerii vechilor membri.

Din cele arătate mai sus rezultă că convocarea adunării generale s-a făcut formal, cu nerespectarea dispozițiilor art.119 din Legea nr. 31/1990, urmărindu-se în fapt împiedicarea punerii în discuția organului suprem de conducere a societății alegerea unui nou consiliu de administrație, ceea ce denotă că nu s-a realizat scopul convocării avut în vedere de titularul cererii de convocare, SC T. G. I. E. SRL - acționar deținător a 98,42% din capitalul social al societății SC S. SA.

Curtea constată că același acționar avusese anterior o cerere similară de convocare a adunării generale a acționarilor „rezolvată” de Consiliul de administrație în mod asemănător, adică cu nesocotirea voinței exprese a acționarului petent, care este și acționar majoritar, cu privire la administrarea viitoare a societății.

În raport de cele reținute mai sus, Curtea constată că adunarea generală din 24.06.2016 „convocată” de pârâta intimată SC S. SA, la cererea acționarului SC T. G. I. E. SRL, nu a fost regulată, în sensul că au fost nesocotite dispozițiile art. 119 din Legea nr. 31/1990, ceea ce din perspectiva acestui text de lege echivalează cu neconvocarea și deci cu un refuz nejustificat de a supune dezbaterii adunării generale, în condițiile legii, problema invocată de acționarul îndreptățit să solicite convocarea.

Prin urmare, Curtea constată că în mod greșit prima instanță a reținut că pârâta și-ar fi îndeplinit obligația de convocare, astfel că cererea reclamantului nu ar mai avea obiect și că nu s-ar fi făcut dovada unui refuz nejustificat.

Sușinerile apelantei privind pretinsa nelegalitate a formalităților de convocare, prin raportare la data transmiterii convocatorului, nu vor fi analizate, această susținere putând fi invocată într-o eventuală acțiune în anularea hotărârii AGA, ceea ce excede obiectului prezentei cauze.

În temeiul dispozițiilor art. 480 alin 2 C.proc.civ. apelul va fi admis, cu consecința schimbării în totalitate a hotărârii, în sensul admiterii acțiunii.

În temeiul disp. art. 119 alin 3 din Legea nr. 31/1990, va fi autorizată convocarea Adunării Generale a acționarilor SC S. SA Craiova de către acționarul SC T. G. I. E. SRL.

Va fi aprobată următoarea ordine de zi: 1.Alegerea membrilor Consiliului de administrație al SC S. SA Craiova, conform nominalizării ulterioare făcută de petent. 2. Aprobarea remunerației membrilor noului Consiliu de Administrație.

Va fi stabilită data ținerii adunării generale a acționarilor la 12.07.2017 și data de referință prevăzută de art. 123 alin. (2) din Legea nr. 31/1990 la 15.06.2017.

Va fi desemnat M.I. sau un mandatar al acestuia, în calitate de reprezentant legal al acționarului SC T. G. I. E. SRL, să prezideze Adunarea generală a acționarilor. **(Curtea de Apel Craiova, Secția a II-a civilă, decizia nr.381 din 10.05.2017)**

V. Ordonanță președințială. Suspendarea provizorie a executării Hotărârii Adunării Generale. Îndeplinirea cumulativă a condițiilor ordonanței președințiale. Inadmisibilitatea probei cu expertiză

O dată cu intentarea acțiunii în anulare, se poate cere instanței, pe cale de ordonanță președințială, suspendarea executării hotărârii atacate, o măsură provizorie, a cărei durată este limitată în timp.

Aparența în drept este justificată de poziția de acționari a reclamantilor și a efectelor produse de hotărârile a căror suspendare se cere: modificarea actului constitutiv al S.C. B. S.R.L., cesiunea

de părți sociale, majorarea capitalului social, desemnarea unui nou administrator, care ar putea produce consecințe păgubitoare și ireversibile pentru persoana juridică.

Urgența adoptării măsurii de suspendare se justifică prin riscul de a se produce, în patrimoniul societății S.C. B. S.R.L., prejudicii ce nu ar mai putea fi reparate, în condițiile în care este contestat însuși actul de cesiune a părților sociale.

Efectuarea unui raport de expertiză pentru a examina veridicitatea semnăturilor nu este compatibilă cu celeritatea ce o presupune ordonanța președințială.

Prin sentința nr. 424/13.12.2016 pronunțată de Tribunalul Dolj –Secția a II-a Civilă, în dosarul nr.9126/63/2016* s-a admis în parte cererea de ordonanță președințială formulată de reclamantii M. M., P. S., M. D., N. D. C., în contradictorii cu pârâții S.C. B. S.R.L, S. C. , S. M. L. și Oficiul Registrului Comerțului de pe lângă Tribunalul Dolj și s-a dispus suspendarea executării Hotărârii nr. 1/28.07.2016 și nr. 2/05.08.2016, până la soluționarea cauzei cu nr. 9127/63/2016* aflată pe rolul Tribunalului Dolj.

În considerentele sentinței, instanța de fond a reținut că societatea S.C. B. S.R.L. a avut ca asociați pe M. G. (decedat, având ca moștenitor pe soția M. M.), M. M., P. S., M. D. și N. G. (decedat, având ca unic moștenitor pe N. D. C.), administrator fiind M. G..

Cererea de suspendare întemeiată pe dispozițiile art.133 din Legea 31/1990 a societăților este reglementată astfel „(1) O dată cu intentarea acțiunii în anulare, reclamantul poate cere instanței, pe cale de ordonanță președințială, suspendarea executării hotărârii atacate. (2) Instanța, încuviințând suspendarea, îl poate obliga pe reclamant la o cauțiune.”

S-a apreciat că în cauză, sunt îndeplinite și condițiile de admisibilitate al ordonanței președințiale, prevăzute de art. 997 C.pr.civ., în privința prejudiciului.

În ceea ce privește cerința urgenței, s-a reținut că Hotărârile nr.1 și 2 au ca efecte modificarea Actului Constitutiv ca urmare a cesiunii de părți sociale, majorarea capitalului social sau a desemnării unui nou administrator, efecte produse deja, necesitatea suspendării acestor efecte până la verificarea legalității adoptării acestor acte, se impune pentru a preveni consecințe păgubitoare și ireversibile pentru persoana juridică.

În privința aparenței dreptului afirmată, poziția reclamantilor în cadrul raportului juridic pe care se fundamentează ordonanța președințială justifică aparența dreptului, aceștia fiind asociații care prin hotărârea de modificare a actului constitutiv au fost prejudiciați în drepturile și interesele lor legitime conferite de Legea nr.31/1990, actul constitutiv și statut.

Admisibilitatea ordonanței președințiale se analizează nu doar din perspectiva formală a condițiilor prevăzute de lege, ci și din perspectiva consecințelor pe care o astfel de măsură le-ar avea asupra drepturilor părților implicate, or, prin suspendarea Hotărârii nr.1 și 2/2016 din data de 21.06.2007, urgența, adică preîntâmpinarea producerii efectelor hotărârii adoptate este deplin justificată.

Cu privire la cel de-al doilea capăt al cererii de ordonată, având ca obiect solicitarea ca instanța să ia act de hotărârea AGA a S.C. B. S.R.L. din data de 07.11.2016, instanța a constatat inadmisibilitatea acestei cereri deoarece nu supune atenției o pretenție concretă sau o situație juridică ci relevă existența unui act al unei persoane juridice private, judecătorul nefiind chemat să supravezeze sau să ia act de actele întocmite de organele de conducere ale unei societăți comerciale.

Împotriva acestei sentințe au declarat apel la data de 20.12.2016 pârâții S. C. și S. M. L., criticând-o pentru nelegalitate și netemeinicie.

În motivare, s-a susținut că, întrucât pe rolul Tribunalului Dolj se află dosarul nr. 9127/63/2016* în care se va face cercetarea judecătorească de către instanță și cum cele susținute de reclamanti nu corespund adevărului, se impun o serie de precizări.

Astfel, facturile nr. 9/05.02.2014 și nr. 341/18.04.2016 nu fac obiectul acuzării părții reclamante, fiind simple tranzacții între două societăți comerciale; semnăturile reclamantilor trebuie examinate de un expert grafologic; la 13.04.2016 a avut loc o ședință AGA la care asociații au dat o declarație de modificare a semnăturii pe propria răspundere, la data de 20.04.2016, ducând la derutarea instanței.

Analizând cauza, prin prisma criticilor formulate, Curtea apreciază apelul nefondat pentru următoarele considerente:

În procedura ordonanței președințiale, potrivit art. 997 alin. (1) N. C.pr.civ., instanța se mărginește să stabilească, în raport cu probele prezentate de părți, în favoarea căreia dintre ele există aparența de drept și dacă există urgență, cu condiția ca măsura ce se impune a fi luată să fie provizorie (vremelnică).

Această procedură se judecă de urgență, nefiind admisibile probe a căror administrare necesită timp îndelungat, conform art. 999 alin. (3) N. C.pr.civ..

În consecință, susținerile apelanților referitoare la necesitatea efectuării unui raport de expertiză grafologică pentru a examina veridicitatea semnăturilor reclamantilor nu sunt întemeiate. O astfel de expertiză necesită acordarea mai multor termene de judecată, mai lungi, ceea ce nu este compatibil cu celeritatea ce o presupune ordonanța președințială.

De asemenea, relevanța facturilor nr. 9/05.02.2014 și nr. 391/18.04.2016, ce nu privesc direct cererea de față, nu poate fi cercetată în procedura specială, rapidă, a ordonanței președințiale, necesitând administrarea unui probatoriu mai complex. De altfel, aceste două facturi nici nu au fost invocate de reclamanti în cererea de ordonanță președințială și nici nu prezentau relevanță în acest context procesual, ele vizând fondul litigiului. Doar în dosarul de fond nr.9127/63/2016* părțile pot solicita și prezenta probe care să tindă la contestarea susținerilor reclamantilor sau părților.

Așa cum rezultă din poziția procesuală a părților, atât la fond cât și în apel, veridicitatea semnăturilor, hotărârea de a fi modificate sau nu aceste semnături, precum și legalitatea acestor decizii necesită efectuarea de probe, ele vizând fondul litigiului și nu pot fi analizate în procedura de față.

Curtea constată, pe de altă parte, că instanța de fond a pronunțat o hotărâre legală și temeinică, pe calea ordonanței președințiale putând fi luată numai o măsură provizorie, ceea ce înseamnă ca ea să fie limitată în timp. În cazul de față, instanța a dispus suspendarea executării Hotărârilor nr.1/28.07.2016 și nr.2/05.08.2016 până la soluționarea cauzei nr.9127/63/2016* aflată pe rolul Tribunalului Dolj.

De asemenea, instanța a constatat existența unei aparente în drept, datorită poziției de acționari a reclamantilor și a efectelor produse de Hotărârile 1 și 2 a căror suspendare se cere: modificarea actului constitutiv al S.C. B. S.R.L., cesiunea de părți sociale, majorarea capitalului social, desemnarea unui nou administrator. Toate acestea ar putea produce consecințe păgubitoare și ireversibile pentru persoana juridică.

De altfel, prin motivele de apel, părții S. C. și S. M. L. nu contestă aspecte referitoare la legalitatea și admisibilitatea ordonanței președințiale, ci invocă chestiuni de fond și necesitatea administrării de probe ce vizează tot fondul litigiului.

Urgența adoptării măsurii de suspendare se justifică, de asemenea, prin riscul de a se produce, în patrimoniul societății S.C. B. S.R.L. prejudicii ce nu ar mai putea fi reparate, în

condițiile în care este contestat, de către reclamant, însuși actul de cesiune a părților sociale către pârâți.

În consecință, Curtea apreciază că hotărârea instanței de fond este legală și temeinică, astfel încât, în temeiul art. 480 N. C.pr.civ., apelul declarat de pârâții S. C. și S. M. L. va fi respins ca nefondat. **(Curtea de Apel Craiova, Secția a II-a civilă, decizia nr.76 din 01.02.2017)**

VI. Dizolvare societate. Neînțelegeri grave între asociați. Cerere reconvențională. Excludere asociat. Inexistența fraudei în dauna societății

Funcționarea unei societăți se realizează prin mecanismul adoptării de hotărâri în adunările generale, hotărâri care exprimă voința socială, iar dacă adoptarea acestor hotărâri este împiedicată datorită neînțelegerilor dintre asociați, însăși funcționarea societății este împiedicată. Neînțelegerile grave intervenite între cei doi asociați și înființarea de către un asociat a unei alte societăți cu același obiect de activitate denotă lipsa unor interese convergente în realizarea obiectului de activitate al societății, nemaexistând „affectio societatis”, astfel că se justifică dizolvarea societății.

Noțiunea de „fraudă în dauna societății”, presupune prejudicierea conștientă, intenționată de către asociat administrator a intereselor societății prin acte juridice de natură a micșora substanțial patrimoniul acesteia. Retrgerea de sume din societate sunt justificate, având în vedere că au fost acordate cu titlu de împrumut și au la bază documente justificative în integralitatea lor, nu există fraudă în dauna societății.

Distincția între situațiile care se pot încadra în art. 222 alin. (1) lit. d) și situațiile prevăzute de art. 227 alin.1 lit. e), este importantă pentru că, atunci când faptele asociatului sunt de natură să împiedice funcționarea societății, dar această împiedicare nu se datorează neînțelegerilor dintre asociați, ci exclusiv conduitei culpabile a asociatului, atunci sunt aplicabile dispozițiile art. 222 alin. (1) lit. d), respectiv măsura excluderii sale din societate.

Prin sentința nr. 1432/27.12.2016, Tribunalul Olt - Secția a II-a Civilă, de Contencios Administrativ și Fiscal a admis cererea reclamantei N. D. (fostă C.) și a dispus dizolvarea SC M. T. SRL, înregistrarea hotărârii, publicarea în M. Of., Partea a IV-a și pe pagina de internet a O. N. R. C. sau pe portalul de serviciu on-line al acestuia, după cum o copie de pe sentință va fi comunicată A.J.F.P. Olt. A fost respinsă excepția inadmisibilității cererii reconvenționale invocată de reclamantă și a fost respinsă cererea reconvențională formulată de C. C. S.. Tribunalul a respins și cererea formulată de ambele părți privind plata cheltuielilor de judecată.

În ceea ce privește lipsa calității procesuale pasive reclamantei N. D. și excepția inadmisibilității invocate prin întâmpinarea la cererea reconvențională, tribunalul le-a respins, apreciind că pârâțul-reclamant C. C. S. are calitate să solicite excluderea asociatului din societate, în situația în care apreciază că acesta comite fapte de natură a dauna societății, în condițiile în care reclamanta a exercitat pe o anumită perioadă de timp (04.08.2015-07.09.2015) și funcția de administrator în fapt.

S-a reținut de către instanța de fond că textul art. 227 alin. (1) lit.e) din Legea nr. 31/1990, cu modificările și completările ulterioare, reglementează dizolvarea judiciară a societății, la cererea oricărui asociat, atunci când există motive temeinice, precum neînțelegerile grave dintre asociați, care împiedică funcționarea societății.

Din probatoriul administrat în cauză a rezultat că între asociați există neînțelegeri grave generate de comportamentul ambilor asociați, neînțelegeri care au degenerat și au condus la desfacerea căsătoriei prin divorț.

S-a subliniat că funcționarea unei societăți se realizează prin mecanismul adoptării de hotărâri în adunările generale, hotărâri care exprimă voința socială, iar dacă adoptarea acestor hotărâri este împiedicată datorită neînțelegerilor dintre asociați (în speță, fiecare asociat deține 50% din capitalul social), însăși funcționarea societății este împiedicată.

În aceste condiții, tribunalul a apreciat că neînțelegerile grave intervenite între cei doi asociați, denotă lipsa unor interese convergente în realizarea obiectului de activitate al societății, nemai existând „*affectio societatis*”.

De altfel, pârâtul C. C. S. și-a înființat la data de 14.01.2016 o nouă societate SC C. T. D. SRL, în care deține calitatea de unic asociat și administrator, cu același obiect de activitate cu cel al lui SC M. T. SRL, respectiv „transporturi rutiere de mărfuri”, situație în care este cert că întregul lui efort este canalizat spre realizarea obiectului de activitate al noii societăți.

Or, o asemenea disociere de interese echivalează cu o lipsă a lui „*affectio societatis*” și face dovada că scopul pentru care a fost înființată societatea-pârâtă numai poate fi atins și justifică dizolvarea ei.

În ceea ce privește excepția lipsei calității procesuale active a pârâtului-reclamant, invocată de reclamanta pârâtă prin întâmpinare, instanța a respins-o, având în vedere că nu a fost reținută culpa exclusivă a asociatului C. C. S. în lipsa de funcționare a societății.

Excluderea reclamantei N. D. (fostă C.) din societate, în temeiul art. 222 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 31/1990, nu este posibilă în prezenta cauză, întrucât pârâtul a contribuit în mare măsură la ivirea neînțelegerilor dintre aceștia, iar prin probatoriul administrat în cauză nu rezultă fraudă în dauna societății săvârșită de reclamanta-pârâtă.

Noțiunea de „fraudă în dauna societății”, presupune prejudicierea conștientă, intenționată de către asociat administrator a intereselor societății prin acte juridice de natură a micșora substanțial patrimoniul acesteia.

Sumele retrase de reclamantă din societate sunt justificate, având în vedere că au fost acordate cu titlu de împrumut și au la bază documente justificative în integralitatea lor.

În ceea ce privește cheltuielile de judecată, tribunalul va respinge cererea reclamantei, în condițiile în care culpa procesuală aparține ambelor părți.

Împotriva acestei hotărâri au formulat apel SC M. T. SRL și C. C. S. care au considerat că, în mod greșit, instanța de fond a dispus dizolvarea societății și a respins cererea reconvențională.

A susținut că în perioada 04.06.2015-07.09.2015 actele de administrare ale societății au fost realizate de către asociatul N. D., perioadă în care aceasta a efectuat mai multe plăți fără documente justificative către firma părinților săi și a ridicat sume considerabile din conturile societății, pentru care nu a prezentat nicio justificare.

S-a arătat că C. C. S. a fost în imposibilitatea de a prelungi licența de transport înainte de expirare în data de 08.09.2015, întrucât nu mai avea în posesie documentele societății, iar în data de 10.11.2015 s-a reușit prelungirea licenței de transport până în data de 09.11.2025.

În toată această perioadă, N. D. a desfășurat activitate concurentă, reprezentând societatea părinților săi (SC D. ȘI C. SRL), desfășurând același tip de activitate cu cea a societății SC M. T. SRL.

Din concluziile raportului de expertiză, rezultă fără nici un dubiu că numita N. D. a virat fără documente justificative suma de 43.000 euro în contul SC D. ȘI C. SRL, numai pe baza unor facturi emise de tatăl său, fără documente contabile justificative și a folosit toate lichiditățile societății, atât din conturi cât și din casierie, în scop exclusiv personal.

Salvarea societății era și este posibilă prin excluderea asociatei N. D., care a acționat în mod constant împotriva intereselor societății.

Apel a declarat și N. D., care a criticat sentința sub aspectul respingerii cererii privind cheltuielile de judecată, întrucât în conformitate cu prevederile art. 453 Noul Cod de procedură civilă, pârâtul trebuia obligat la plata acestor cheltuieli.

Analizând actele și lucrările dosarului, Curtea constată că apelul formulat de C. C. S. este nefondat, iar cel promovat de N. D., apare ca fiind fondat.

Conform art. 227 alin. (1) lit. b) din Legea 31/1990, societatea comercială se dizolvă prin imposibilitatea realizării obiectului de activitate sau realizarea acestuia.

Obiectul de activitate al societății, ca și durata acesteia, reprezintă un element esențial al contractului, fapt pentru care asociații sunt obligați să precizeze în actul constitutiv obiectul societății.

Textul legal are în vedere două aspecte : (1) - fie situația în care societatea și-a propus ca obiect de activitate un singur obiectiv; (2) - fie în cazul în care realizarea afacerii preconizate prin constituirea societății este sau a devenit imposibilă .

Există o imposibilitate de realizare a obiectului de activitate al societății și-n cazul în care se ivesc între asociați neînțelegeri grave, care fac imposibilă continuarea activității societății, justificându-se astfel dizolvarea judiciară a societății.

De asemenea, în conformitate cu prevederile art. 227 lit. e) din Legea 31/1990, societatea comercială se poate dizolva și prin hotărârea tribunalului, la cererea oricărui asociat, pentru motive temeinice, precum neînțelegerile grave între asociați, care împiedică funcționarea societății.

Neînțelegerile grave între asociați semnifică lipsa sau dispariția lui „*affectio societatis*”, adică a intenției de a conlucra în vederea atingerii unui scop lucrativ comun.

Divergențele între asociați fac imposibilă continuarea activității societății se referă, cel mai adesea, la proiectele de activitate ale societății, la prestațiile administratorilor, la lipsa de transparență a acestora sau a asociaților majoritari, la suspectarea reciprocă în privința săvârșirii unor fapte contrare interesului social sau frauduloase, etc.

Cea de-a doua instituție juridică care face obiectul analizei o reprezintă cea reglementată prin art. 222 lit. d) din Legea 31/1990, respectiv excluderea din societate a asociatului administrator care comite fraudă în dauna societății sau se servește de semnătura socială sau de capitalul social în folosul lui sau al altuia.

Cât privește noțiunea de fraudă, invocată de către apelantul-pârât, aceasta poate fi considerată în principiu, drept orice acțiune sau inacțiune intenționată săvârșită de asociatul administrator, iar sancțiunea excluderii poate fi aplicată asociatului administrator pentru acțiunile sau inacțiunile frauduloase în dauna societății, deci pentru un delict intenționat săvârșit.

Elementul subiectiv rezultă din formularea textului și din natura faptelor sancționate și anume intenția, autorul faptelor delictuale urmărind sau acceptând un profit din activitatea sa delictuală.

Neglijența sau inabilitatea în afaceri nu pot fi considerate fraudă atâta timp cât acestor fapte le lipsește elementul volițional care să permită calificarea lor ca fiind acte de înșelăciune.

Este important de distins între situațiile care se pot încadra în art. 222 alin. (1) lit. d) și situațiile prevăzute de art. 227 alin.(1) lit.e), pentru că, atunci când faptele asociatului sunt de natură să împiedice funcționarea societății, dar această împiedicare nu se datorează neînțelegerilor dintre asociați, ci exclusiv conduitei culpabile a asociatului, atunci sunt aplicabile dispozițiile art. 222 alin. (1) lit. d), respectiv măsura excluderii acestuia din societate.

Pe de altă parte, potrivit art. 82 alin. (1) din Legea nr. 31/1990, asociații nu pot lua parte ca asociați cu răspundere nelimitată în alte societăți concurente sau având același obiect de activitate, nici să facă operațiuni în contul lor sau al altora, în același fel de comerț sau într-unul asemănător, fără consimțământul celorlalți asociați.

În caz de nesocotire a interdicției prevăzute de art. 82, societatea, în afară de dreptul de a exclude asociatul în cauză, poate să decidă că acesta a lucrat în contul ei sau să ceară despăgubiri.

Întrebuintarea de către asociat a capitalului, bunurilor, creditului societății, a semnăturii sociale, în folos propriu sau în folosul terților neaparținând grupului societar al societății de referință căreia aparține asociatul, vor fi, de asemenea, expresii ale concurenței neloiale.

Tribunalul a făcut tocmai această distincție între cele două instituții, reglementate prin art. 227 lit. b) și e) din Legea nr. 31/1990, respectiv art. 222 alin. (1) lit.d) din Legea nr.31/1990, ajungând la concluzia că scopul pentru care a fost constituită SC M. T. SRL, nu mai poate fi realizat conform probatoriului administrat, iar în ceea ce privește cererea reconvențională nu a fost reținută fraudă în dauna societății săvârșită de reclamanta -pârâtă.

Probele administrate au relevat, aceasta fără nici un dubiu, că problemele au început să apară odată cu deteriorarea relațiilor familiale, ce a culminat cu divorțul celor doi soți.

Atât interogatoriile celor două părți, dar și declarațiile martorilor au evidențiat că deciziile în societate au fost luate împreună de cei doi asociați până la 01.09.2015, iar de la acea dată societatea nu mai funcționează, nemaifiind contracte în derulare. În ceea ce privește retragerea de bani din societate, ambii asociați au folosit un astfel de procedeu, invocându-se de exemplu de către C. C. S. (prin interogatoriu) că suma de 27.500 lei a fost retrasă din contul societății, în scopul restituirii unui împrumut.

Oricum, ambii asociați au retras sume de bani fără acordul celuilalt, după cum nu s-a pus problema convocării vreunei adunări generale a asociaților.

Expertiza a relevat că, ambii asociați au retras sume de bani din societate în condițiile în care au împrumutat societatea și și-au restituit aporturi.

Cu privire la modul în care au fost evidențiate în contabilitate, s-a constatat că toate sumele de bani depuse ca aport de cei 2 asociați au la bază documente financiare contabile, întocmite în conformitate cu reglementările legale în vigoare, menținând faptul că, în mod eronat, contabilul societății a mutat sumele ce constituie aport prin mai multe conturi contabile și faptul că în contul în care a evidențiat aceste sume a mai evidențiat și alte reglări contabile.

Constatățile consilierilor din cadrul A.J.F.P. Olt, care au verificat relațiile economice între SC D. ȘI C. SRL SRL și SC M. T. SRL, nu au relevat lipsa unor documente justificative.

De asemenea, este de necontestat și faptul că apelantul C. C. S., a reînnoit licența pentru transportul rutier internațional de mărfuri începând cu 10.11.2015 și până la 09.11.2025 și că și-a înființat la 14.01.2016, o nouă societate cu același obiect de activitate că SC M. T. SRL (SC C. T. D. SRL), iar din datele furnizate de ARR, a rezultat că mijlocul de transport OT-28-DAK (proprietatea SC M. T. SRL), este folosit de SC C. T. D. SRL.

În concluzie, vânzarea unor bunuri ale SC M. T. SRL, pe fondul înființării unei noi societăți de către apelantul-pârât, sunt argumente care evidențiază că societatea în litigiu nu mai poate funcționa, iar probele nu au evidențiat încercarea de fraudare a societății din partea apelantei-reclamante, astfel că, în ceea ce privește apelul lui C. C. S. acesta va fi respins.

Cât privește apelul formulat de N. D., acesta va fi admis, în condițiile în care, potrivit art. 453 alin. (1) N.C.pr.civ., partea ca pierde procesul va fi obligată, la cererea părții care a câștigat, să-i plătească acestuia cheltuielile de judecată, iar în speța de față a fost admisă acțiunea reclamantei și, în același timp, respinsă cererea reconvențională formulată de C. C. S.. Instanța putea dispune compensarea cheltuielilor de judecată în condițiile art. 453 alin. (2) din N. C.pr.civ., numai atunci când cererea era admisă în parte, ceea ce în speță nu este cazul.

Față de aceste considerente, Curtea, în raport de prevederile art. 480 N. C.pr.civ., va respinge apelul formulat de C. C. S. și SC M. T. SRL, va admite apelul formulat de N. D. și va

schimba în parte sentința, în sensul că obligă pe C. C. S. către N. D. la 6.618 lei, reprezentând cheltuieli de judecată fond. Văzând prevederile art. 451 alin. (2), 453 din N. C. pr.civ., Curtea va obliga pe C. C. S. și la 1.500 lei către N. D., reprezentând cheltuieli de judecată în apel, constând în onorariul avocatului. **(Curtea de Apel Craiova, Secția a II-a civilă, decizia nr. 373 din 09.05.2017)**

DIN ISTORIA BAROULUI DOLJ

Avocații doljeni căzuți pentru România Mare

Prof. univ. dr. Mircea DUȚU
Directorul Institutului de Cercetări Juridice
"Acad. Ion Rădulescu"

Abstract

The centennial of the First World War and that of the Great Union of all Romanians is an opportunity to evoke the memory of those fallen on the battlefield for defending the homeland. Among them were magistrates and lawyers.

A first commemoration after the end of the war took place in Craiova where, on November 29, 1918, the Dolj Bar Association organized a homage, the report of which, published in the local newspaper "Viața Nouă" (year I, no.15), we cite below.

Keywords: World War I, lawyers, commemoration.

Centenarul Primului Război Mondial și cel al Marii Uniri a tuturor românilor este un prilej de evocare a memoriei celor căzuți pe câmpul de luptă pentru apărarea patriei. Printre aceștia s-au numărat și „oamenii legii”: magistrați și avocați.

Abia ieșiți de pe băncile facultății de drept, erau tineri, cu mustăcioarele abia mijite, încrezători în cariera care le stătea în față, după depunerea jurământului de admitere în profesie. Mobilizați pe front în 1914, 234 (din cei 1275) nu s-au mai întors ... Așa își începe lucrarea sa *Le barreau de Paris dans la Grande Guerre* (Ed. Gallimard, Paris, 2016) avocatul François Gibault, elaborată și publicată ca un omagiu adus înaintașilor căzuți pe câmpul de onoare acum 100 de ani și ale căror nume au rămas încrustate în placa de marmură din Palatul de Justiție din Paris.

Pentru noi, românii Primul Război mondial și eroii săi, inclusiv cei din rândurile magistraturii și ale avocaturii prezintă o semnificație deosebită pentru că, dincolo de participarea pe câmpul de luptă, jertfa lor a însemnat împlinirea, în 1918, a visului de veacuri al Marii Uniri, cel mai important proiect astfel împlinit al istoriei noastre naționale.

Potrivit unei estimări (incomplete!) publicată în presa vremii, numărul magistraților din Vechiul Regat căzuți pentru Patrie în prima mare conflagrație mondială a fost de 70-80, iar cel al avocaților s-a ridicat la peste 250. Alți confrăți au murit în pribegie: Barbu Ștefănescu-Delavrancea la Iași, profesorul doljean Ion Tanoviceanu în Odessa, Nicu Xenopol tocmai la Tokyo... Unii precum Istrate Micescu au plecat să lupte pe front, dar au fost reformați, fiind declarați ca inapți din punct de vedere medical.

Când tumultul războiului și al grozăviilor sale s-a domolit, barourile și-au numărat morții și i-au comemorat așa cum se cuvine, inaugurând un adevărat cult al eroilor barei. În cadrul unor solemnități s-au dezvelit „pietre comemorative”, s-au ținut discursuri, slujbe religioase și s-au exprimat gânduri pioase, de recunoștință și aduceri aminte.

O primă experiență de acest gen a avut loc la Craiova unde, la 29 noiembrie 1918, Baroul Dolj organiza o manifestare-omagiu, a cărei relatare publicată în ziarul local „Viața Nouă” (anul I, no. 15) o redăm mai jos.

CULTUL MORȚILOR

Solemnitatea desvelirii pietrei comemorative a avocaților Baroului de Dolj, morți pentru patrie

Cultul Eroilor la Palatul Justiției. Corpul avocaților din Dolj, prin săparea numelor colegilor lor morți pentru patrie pe o placă de marmoră și prin sărbătorirea organizată cu ocazia desvelirii acestei plăci în sala pașilor pierduți din Palatul Justiției, în ziua de 29 Noembrie 1918, a făcut prima manifestare în țara românească privind introducerea cultului cel mai sfânt, cel mai înalt, cultul eroilor.

Sărbătoarea a început la ora 10 dimineața prin oficierea unui serviciu divin de preotul Săvulescu, preotul suferinței din timpul ocupației, care a rostit câteva cuvinte înălțătoare.

A urmat d-l avocat N.N. Boboc care, prin cuvinte bine simțite, a predat placa d-lui Prim President al Curții de Apel, încheind cu strigătul de Trăiască Regele. Muzica soc. „Cerna” a intonat imnul regal.

D-l consilier de Curte E. Bănescu, delegat de Curte a primi placa, ține o admirabilă cuvântare și cu mare jale .

D-l avocat M. Policrat, locțiitorul de Decan al Baroului, a pronunțat câteva cuvinte bine simțite, depunând pe placă, din partea Consiliului de disciplină, o ramură de laur cu tricolorul .

După d-sa urmează d. Avocat Mitu Stoenescu, ofițer de rezervă, care, cu o voce înecată în lacrimi de adâncă emoție, a pronunțat cea mai duioasă, cea mai inimoasă cuvântare ce se putea pronunța în asemenea manifestație înălțătoare.

D-l avocat N. Iovipale a citit o poezie admirabilă, făcută în memoria avocaților morți pentru patrie, de d-nul avocat St. M. Boțoiu, după care a rostit o frumoasă cuvântare.

D-l locotenent Peticariu, dela școala militară, din partea ofițerilor activi, a rostit o bărbătească cuvântare, după care serbarea s-a încheiat cu o magistrală cuvântare a d-lui avocat G. Pencioiu, care a stors lacrimi.

În tot timpul, muzica soc. „Cerna” a intonat imnurile aliaților.

Au luat parte d-l Prefect al județului, d. Comandant militar, Comandantul Școalei Militare cu o delegație de elevi ai școalei, cari au încheiat serbarea cu o defilare ce a stârnit entuziasm .

De asemeni au luat parte domniile magistraților, avocați, o mulțime de d-ne și altă multă lume de inimă.

Se cuvine, încheind, să aducem câteva cuvinte de laudă d-lui avocat Raliu N. Georman, care a fost inițiatorul și sufletul acestei înălțătoare festivități;

lată și cuprinsul plăcii comemorative :

ÎN MEMORIA

ADVOCAȚILOR DIN BAROUL DE DOLJ

MORȚI PENTRU PATRIE

În campania anilor 1916-1918

Petre N. Georgescu	Ioan I. Pârâianu
Mișu Becerescu	Ioan Ciocâlțeu
George Demetriad	Ștefan Georgescu
Nicolae Th. Brăiloiu	George Râmnicianu
Mircea Constantinescu	Măndiță Donescu

*

* *

Totodată, era publicat cu subtitlul **PRO MEMORIA**

IMNUL CELOR ZECE

La desvelirea pietrei comemorative, a avocaților Baroului de Dolj, morți pentru patrie

*Au fost cândva tâlcuitori de lege,
Iscoade de-adevăr, și iubitori de drept ...
Și au plecat, toți Zece, cu credința'n piept
Că'n contra celor răi și făr'de lege
Ei luptă pentru Neam și pentru Rege.
Dar în vârtejul care ne-a cuprins
Pe rând s'au stins.*

*Au fost, cei Zece, bravi legionari
Cari-au pornit, în clipa datoriei,
Să cucerească culmea veșniciei
Pe care niște Zei – cumpliți , barbari,
Jertfeau ființa României Mari ...
Dar au căzut, luați de-al morții val,
Spre ideal .*

*Descoperiți-vă Colegi, Popor !
Și rupeți vâlul care-i înveșmântă
Să evocăm memoria lor sfântă;
Trimiteți gândurile voastre'nsbor
Ca să'ngenunche la mormântul lor
Și vă rugați pentru odihna, rece
A celor Zece !...*

St. Mircea-Boțoiu
Avocat

Cartea de Aur a Bibliotecii Baroului Dolj

The Golden Book was founded by Georgescu B. Ion, Dean of the Dolj Bar Association in 1939 - 1945, with the purpose of mentioning all individuals, lawyers or private persons, but also the institutions that made donations to the Bar, either in books or in money for the library, from its beginnings and until 1940, when it was opened in the new building.

At the proposal of the Dolj Bar Association's Dean Lucian Bernd Săuleanu, the Dolj Bar Council approved on June 15th 2017 the resumption of the inter-war tradition and the restoration of the Golden Book of the Dolj Bar Association Library.

Thoughts full of gratitude are addressed to all who have done and will make donations, as a token of appreciation of the Dolj Bar and the willingness of donors to bring together the values of Romanian and foreign legal culture and to offer lawyers, students, jurists and all interested persons the opportunity and the joy of studying in one of the most beautiful libraries own by a bar association in Romania, the fruit of the effort of several generations as it is written in its history.

Cartea de Aur a fost înființată de Georgescu B. Ion, decan al Baroului Dolj în perioada 1939 - 1945, cu gândul de a fi menționate toate persoanele fizice, avocați sau persoane particulare, dar și instituțiile care au făcut donații Baroului fie în cărți, fie în bani, pentru bibliotecă, de la începuturile ei și până în 1940, când a avut loc deschiderea ei în noul local¹.

De altfel, în art. 32 din "Regulamentul Bibliotecii Baroului Dolj" din 1941 se precizează că "Se va ține o Carte de aur a bibliotecii de către Comisia bibliotecii în care se vor înscrie toți care donează bibliotecii fonduri, cărți, manuscrise, de o valoare minimă de 1000 lei. În sălile de lectură vor fi înscrise numele donatorilor mai importanți".

Lista donatorilor

1877 - Constantin Bengescu, fost consilier la Curtea de Apel Craiova, diverse cărți de drept.

1883 - Vlădoianu Barbu, Contele Televich, Principele Al. Știrbei, N. T. Pop, Ministerul de Justiție, Consiliul Județean Dolj, Epitropiile Bisericilor din Craiova, Madona Dudu, Sf. Ilie și Sf. Treime, ofrande în bani.

1890 - Aristia Aman în amintirea soțului său Alexandru Aman, fost Prim Președinte al Curții de Apel Craiova, 500 cărți de drept.

1898 - Principele Grigore M. Sturdza, 1000 cărți de drept.

1909 - Nae P. Guran, fost decan al Baroului Dolj, 1500 cărți de drept.

1928 - Romanescu P. Nicolae, Eugen Herovanu, Petre Măinescu, Drăgănescu Mihail, Dimitriu G., Institutul Geologic al României, Tache Policrat, Petrescu S. Ilie, Vulcănescu Iuliu, Rădulescu Marius, Gh. Sănătescu Staicu, C. M. Ciocazan, Ana Jichide, Virgil Nicolaid, G. Mil. Demetrescu, D. Șteflea și Corneliu T. Maiorescu diferite cărți de drept, literatură și știință.

1929 - Atanasie Duma, fost avocat al Baroului Dolj, efecte publice în valoare nominală de lei -10.000 lei, pentru acordarea unui premiu anual din venit, unui stagiar, pentru o lucrare juridică.

1934 - Dem D. Stoenescu, fost Decan al Baroului Dolj, 1500 cărți de drept și 2000 cărți de literatură, știință, artă și filozofie.

1940 - Iulian Vrăbiescu – 500 cărți de drept, C. Poenaru fost Președinte al Curții de Apel Craiova, 10.000 lei în efecte publice, pentru cumpărare de cărți din venit.

¹ Extras din lucrarea lui Mișu Puțureanu, "Istoricul Colegiului de avocați al Regiunii Oltenia" publicată în "Istoria Baroului Dolj în documente 1911 - 1957", Editura Universul Juridic, București, 2015, p. 61.

Așa se face că această bibliotecă în 1948 poseda circa 20.000 de volume cuprinzând cărți și reviste române și străine de drept, cărți și reviste române și străine de literatură.

La propunerea decanului Baroului Dolj, Lucian Bernd Săuleanu, Consiliul Baroului Dolj a aprobat, la data de 15 iunie 2017, reluarea tradiției interbelice și refacerea Cărții de Aur a Bibliotecii Baroului Dolj.

Cândurile de recunoștință se îndreaptă către toți cei care au făcut și care vor face donații, semn de prețuire a Baroului Dolj și a dorinței donatorilor de a strânge laolaltă valorile culturii juridice române și străine și de a oferi avocaților, studenților, juriștilor și tuturor celor interesați, prilejul și bucuria de a studia în una din cele mai frumoase biblioteci deținută de un barou din România, rod al efortului mai multor generații așa cum este scris în istoria acesteia.

Donații după reluarea tradiției

În ședința Consiliului Baroului Dolj din 13 aprilie 2017 s-a luat act de donația de carte juridică făcută de domnul avocat Mihail Neagoe, decan al Baroului Dolj 1989 - 2003, vicepreședinte al Uniunii Avocaților din România 1999 - 2003.

Donație făcută de domnul avocat Lazăr Gruneanțu, decan al Baroului Timiș 2004 - 2012 "Programul Congresului General al Avocaților din România" din 1928.

Dl. Dr. Șerban Florin Pătrașcu-Pană, cercetător în cadrul Institutului de Cercetări Socio-Umane "C. S. Nicolăescu Ploșor", a donat un număr important de acte privind activitatea Baroului Dolj, care au fost publicate în lucrarea "Istoria Baroului Dolj în documente 1911 - 1957" editată de Editura Universul Juridic, 2015 (Consiliul Baroului din 14 mai 2015 și 8 decembrie 2016).

Doamna Av. Ancuța Bălănescu a donat 3 volume Marcel Planiol, "Traité élémentaire de droit civil, 1911" (Consiliul Baroului Dolj, ședința din 10 august 2017).

În ședința Consiliului Baroului Dolj din 14 septembrie 2017 s-a luat act de donația de carte juridică făcută de domnul Ion Dogaru, profesor universitar doctor, fondatorul Facultății de Drept din cadrul Universității din Craiova, membru corespondent al Academiei Române și al Academiei din Republica Moldova.

DIN ACTIVITATEA BAROULUI DOLJ

19 - 20 mai, 2017

CUPA THEMIS la TENIS DE CAMP

Baroul Dolj organizează la baza **PRO TENIS CLUB** (incinta stad. Extensiv), în perioada 19 - 20 mai 2017, Cupa Themis la Tenis de Câmp, competiție sportivă destinată iubitorilor de tenis.

Data limită pentru înscrieri: 17 mai 2017

Taxa de participare: 75 lei

Informații și înscrieri:

Sediul Baroului Dolj din Bulevardul Carol I, nr.1, bl.17D, sc.1
sau telefon: +4 0251.413.940 / +0351.408.430

BAROUL DOLJ

ZIUA AVOCATULUI ROMÂN

Vineri, 23 iunie 2017, ora 12.30
Craiova, Bld.Carol I, nr.1, bl.17 D Mezanin

BAROUL DOLJ
INSTITUTUL DE STUDII SOCIO-UMANE
CS.NICOLAEȘCU-FLOPOȘOR DIN CRAIOVA

ȘERBAN PĂTRAȘCU

CONGRESUL GENERAL
AL AVOCAȚILOR DIN ROMÂNIA

Craiova 1928

UNIUNEA NAȚIONALĂ A BAROURILOR DIN ROMÂNIA

IVSTITIA

REVISTA BAROULUI DOLJ

www.barouldolj.ro

Nr. 1/2017

TURNEU ORGANIZAT DE BAROUL DOLJ

www.barouldolj.ro

EDIȚIA I

CUPA THEMIS LA TENIS DE CÂMP // DUBLU **29 - 30 septembrie 2017**

Turneu: CUPA THEMIS LA TENIS DE CÂMP // DUBLU
Data: 29 - 30 SEPTEMBRIE 2017
Locație: CLUB DISTSPORT (Aleea Potelu 26 - Extensiv)
Data limită pentru înscrieri: 28 SEPTEMBRIE 2017
Taxa de participare / jucător : 75 LEI

Informații și înscrieri: Sediul Baroului Dolj din Bulevardul Carol I, nr.1, bl.17D, sc.1, tel: +4 0251.413.940

Ziua Avocatului

Satul de vacanță "Un colț de Rai", Bulzești - Dolj
Sâmbătă, 24 iunie 2017, ora 18.00

Concurs pescuit

Înscrierile se fac la sediul Baroului Dolj până la 19 iunie 2017.

Programul:

- ora 07.00: prezentarea concurenților;
- ora 07.15: tragerea la sorți a standurilor și prezentarea regulamentului;
- ora 07.30: campare pe standuri, nădire – fără pescuit;
- orele 08.00- 18.00: pescuit.

Persoană de contact avocat Adi - Remus CIUCĂ, tel. 0762.10.11.96

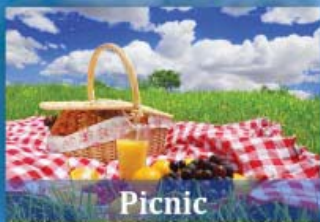
Jocuri copii (ora 18)

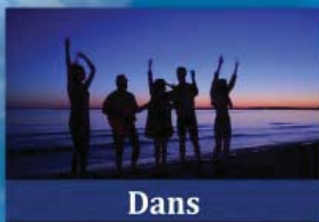
Grătar (ora 20)

Foc de tabără (ora 21)

Picnic

Dans

Muzică

Taxa de participare: 50 lei pentru fiecare persoană (participarea copiilor este gratuită). Plata taxei de participare și înscrierea se fac la sediul Baroului Dolj **până luni, 19 iunie 2017.**

Concursul de pescuit începe la ora 07.00.

Celelalte activități încep de la ora 18.00. Ținută sport & casual.

CASA PALEOLOGU
FUNDAȚIE EDUCAȚIONALĂ LIBERĂ

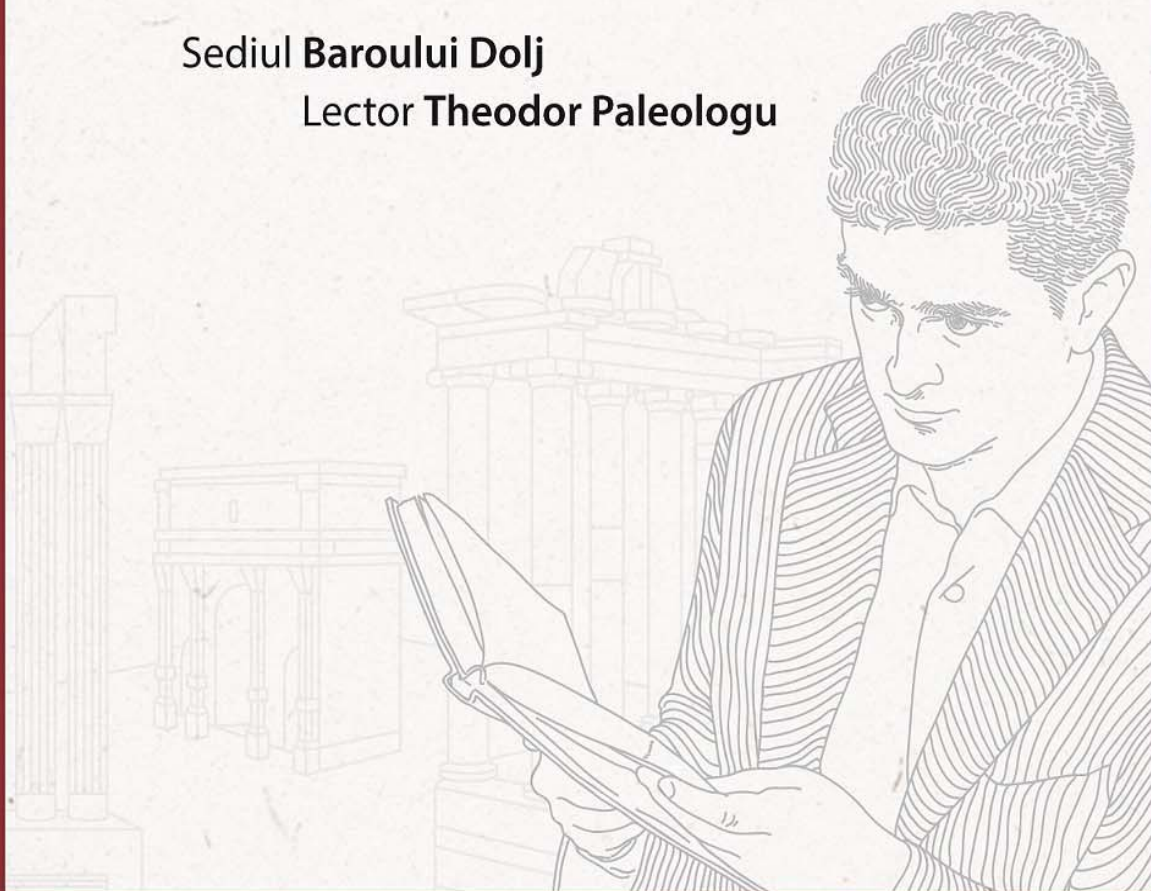
RETORICA ADAPTATĂ LA CONTEXT PENTRU AVOCAȚI

7-8 iulie 2017

Sediul Baroului Dolj

Lector Theodor Paleologu

Duminică, 10 septembrie 2017

CUPA THEMIS la TENIS DE MASĂ

Ed. a IV-a

www.barouldolj.ro

Baroul Dolj organizează "Cupa Themis la Tenis de Masă" la Clubul Sportiv Școlar Craiova (str. Amaradia, nr. 1), în data de 10 septembrie 2017, începând cu ora 10.00.
Data limită pentru înscrieri - 8 septembrie 2017.

Informații și înscrieri:

Sediul Baroului Dolj din Bulevardul Carol I, nr.1, bl.17D, sc.1, sau telefon: +4 0251.413.940 / +0351.408.430

TURNEU ORGANIZAT DE BAROUL DOIJ

www.barouldolj.ro

EDIȚIA I

CUPA THEMIS LA TENIS DE CÂMP // DUBLU 29 - 30 septembrie 2017

Turneu: CUPA THEMIS LA TENIS DE CÂMP // DUBLU

Data: 29 - 30 SEPTEMBRIE 2017

Locație: CLUB DISTSPORT (Aleea Potelu 26 - Extensiv)

Data limită pentru înscrieri: 28 SEPTEMBRIE 2017

Taxa de participare / jucător : 75 LEI

Informații și înscrieri: Sediul Baroului Dolj din Bulevardul Carol I, nr.1, bl.17D, sc.1, tel: +4 0251.413.940

**Universitatea
din Craiova**
Facultatea de Drept

UNIUNEA NAȚIONALĂ A BAROURILOR DIN ROMANIA
BAROUL DOLJ
INIȚIATĂ ÎN ANUL 1865

organizează

Conferința Internațională Bienală

Craiova, 6-7 octombrie 2017
Calea București nr.107D, Craiova, Dolj, Romania
Drept.UCV.ro

PROGRAM CIB 2017

360
view.ro
Facultatea de Drept, Universitatea din Craiova

Vineri, 6 octombrie 2017

- 8.30- 9.30   Înregistrarea participanților
9.30-11.00   Deschiderea conferinței, Aula Magna
                    Ședința solemnă a Senatului Universității din Craiova: Festivitatea de decernare a titlului de
Doctor Honoris Causa domnului prof. univ. dr. Tudorel Toader, Ministrul Justiției
11.00-11.15   Pauză
11.15-13.00   Lucrări în plen, Aula Magna
13.00-14.00   Pauză
14.00-18.00   Lucrări pe secțiuni

Sâmbătă, 7 octombrie 2017

- 9.00-13.00   Lucrări pe secțiuni

SECȚIUNI ȘI COORDONATORI

- I. Drept public: prof. univ. dr. Dan Claudiu Dănișor
II. Drept penal și procesual penal: prof. univ. dr. Ruxandra Răducanu
III. Drept civil și procesual civil: prof. univ. dr. Daniel Ghiță
IV. Dreptul afacerilor: prof. univ. dr. Lucian Săuleanu
V. Dreptul proprietății intelectuale: prof. univ. dr. Gabriel Olteanu
VI. Științe administrative: conf. univ. dr. Cristina Otovescu